

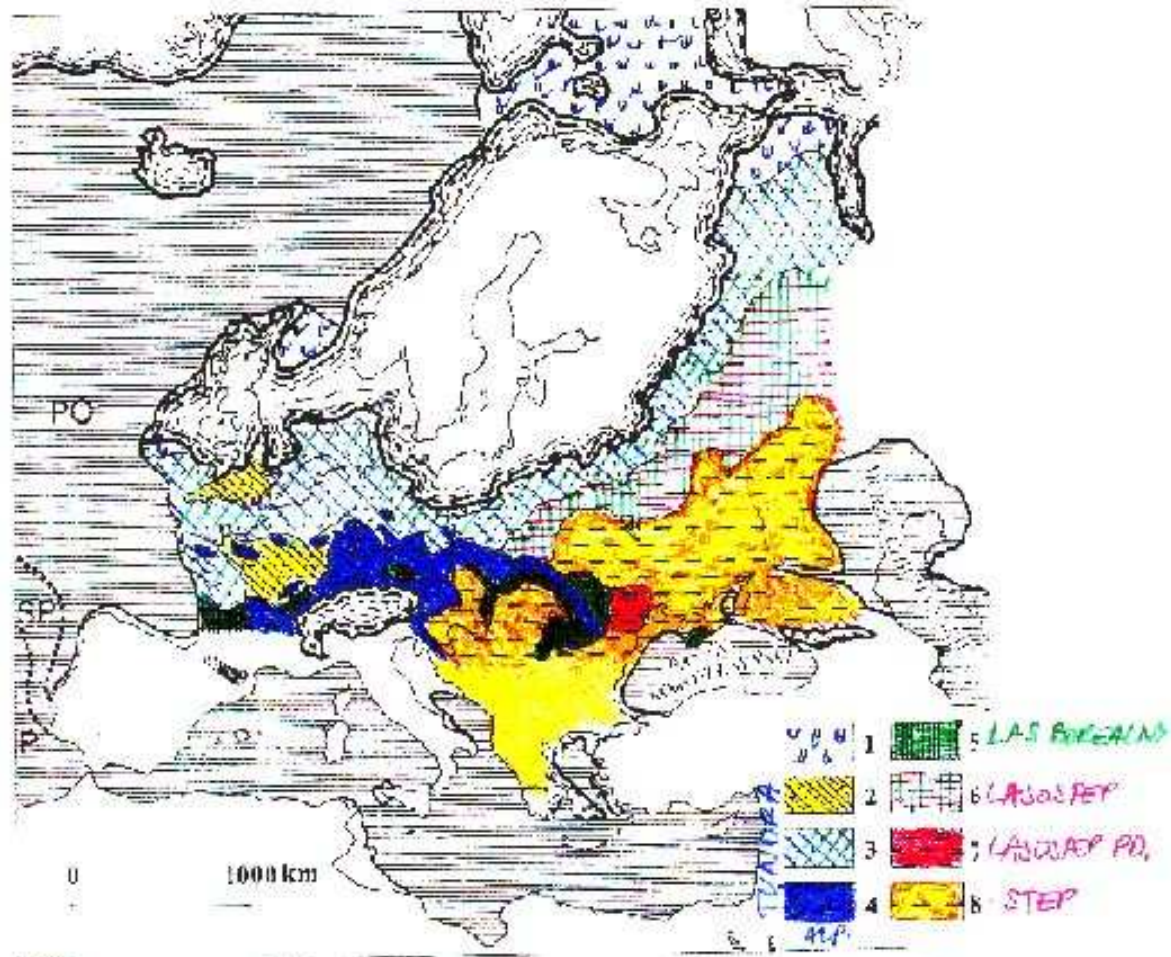
**BIOGEOCHEMIA
A
ZMIANY GLOBALNE**

ZMIANY GLOBALNE

- Biosfera = system dynamiczny
- Nie ma:
  - Stałości
  - Stabilności;
- Zdarzają się:
  - Stany względnej równowagi
  - Bardzo powolne zmiany(w ludzkiej skali czasowej)
  - Czasem bardzo gwałtowne („katastrofy”)

ZMIANY GLOBALNE

- Zmiany biosfery: zmiany bilansów biogeochemicznych;
- Wszystkie biogeochemiczne procesy mają zasięg globalny;
- Nie ma ekosystemów geochemicznie odizolowanych (poza sztucznymi biosferami).

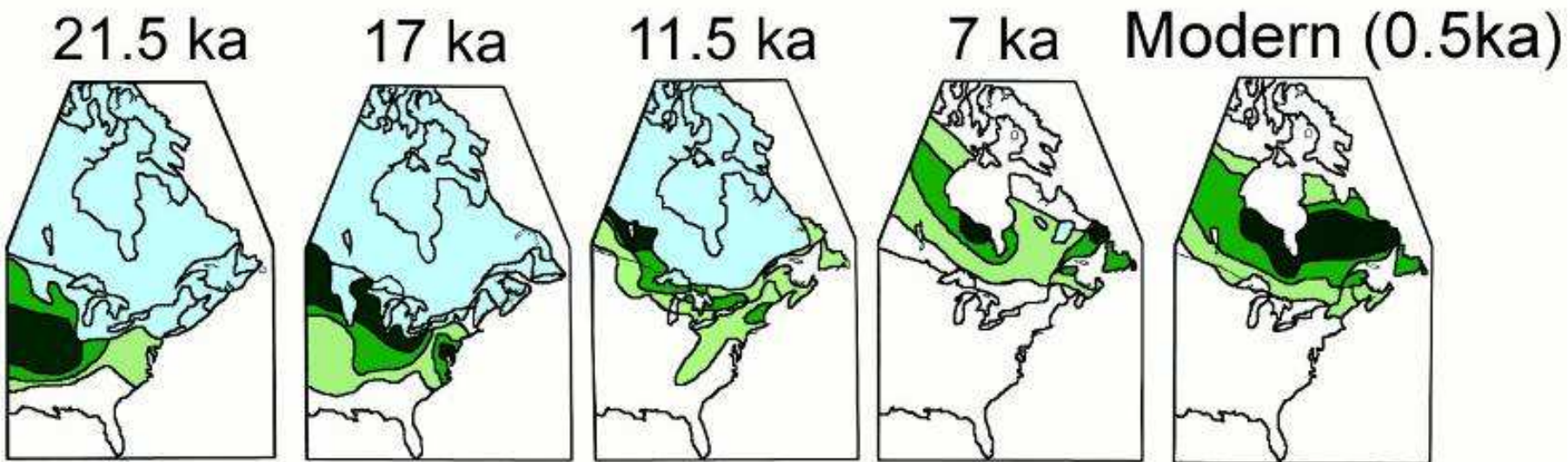
Ryc. 133. Rozkład siedlisk w warunkach naturalnych, w regionie podlega. Zmowa nielwalety, 1972

- 1 - lasy jodłowe, 2 - lasy sosnowe, 3 - lasy bukowe, 4 - lasy dębowe, 5 - lasy mieszane, 6 - lasy mieszane, 7 - lasy mieszane, 8 - lasy mieszane, 9 - lasy mieszane, 10 - lasy mieszane, 11 - lasy mieszane, 12 - lasy mieszane, 13 - lasy mieszane, 14 - lasy mieszane, 15 - lasy mieszane, 16 - lasy mieszane, 17 - lasy mieszane, 18 - lasy mieszane, 19 - lasy mieszane, 20 - lasy mieszane, 21 - lasy mieszane, 22 - lasy mieszane, 23 - lasy mieszane, 24 - lasy mieszane, 25 - lasy mieszane, 26 - lasy mieszane, 27 - lasy mieszane, 28 - lasy mieszane, 29 - lasy mieszane, 30 - lasy mieszane, 31 - lasy mieszane, 32 - lasy mieszane, 33 - lasy mieszane, 34 - lasy mieszane, 35 - lasy mieszane, 36 - lasy mieszane, 37 - lasy mieszane, 38 - lasy mieszane, 39 - lasy mieszane, 40 - lasy mieszane, 41 - lasy mieszane, 42 - lasy mieszane, 43 - lasy mieszane, 44 - lasy mieszane, 45 - lasy mieszane, 46 - lasy mieszane, 47 - lasy mieszane, 48 - lasy mieszane, 49 - lasy mieszane, 50 - lasy mieszane, 51 - lasy mieszane, 52 - lasy mieszane, 53 - lasy mieszane, 54 - lasy mieszane, 55 - lasy mieszane, 56 - lasy mieszane, 57 - lasy mieszane, 58 - lasy mieszane, 59 - lasy mieszane, 60 - lasy mieszane, 61 - lasy mieszane, 62 - lasy mieszane, 63 - lasy mieszane, 64 - lasy mieszane, 65 - lasy mieszane, 66 - lasy mieszane, 67 - lasy mieszane, 68 - lasy mieszane, 69 - lasy mieszane, 70 - lasy mieszane, 71 - lasy mieszane, 72 - lasy mieszane, 73 - lasy mieszane, 74 - lasy mieszane, 75 - lasy mieszane, 76 - lasy mieszane, 77 - lasy mieszane, 78 - lasy mieszane, 79 - lasy mieszane, 80 - lasy mieszane, 81 - lasy mieszane, 82 - lasy mieszane, 83 - lasy mieszane, 84 - lasy mieszane, 85 - lasy mieszane, 86 - lasy mieszane, 87 - lasy mieszane, 88 - lasy mieszane, 89 - lasy mieszane, 90 - lasy mieszane, 91 - lasy mieszane, 92 - lasy mieszane, 93 - lasy mieszane, 94 - lasy mieszane, 95 - lasy mieszane, 96 - lasy mieszane, 97 - lasy mieszane, 98 - lasy mieszane, 99 - lasy mieszane, 100 - lasy mieszane.

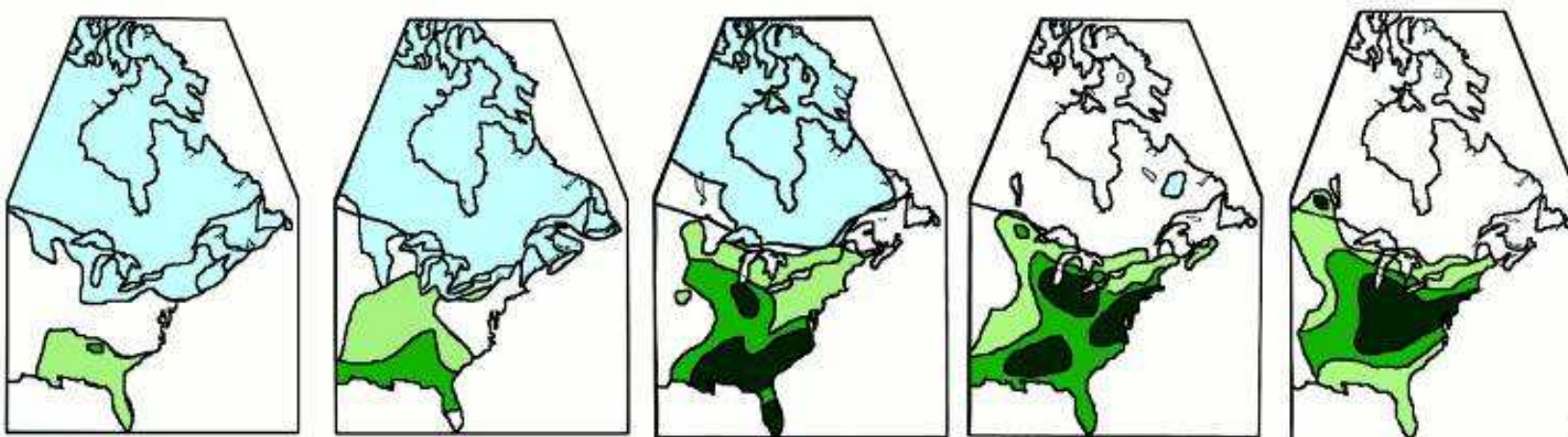
$$^{\wedge} \text{WISKA}^{\wedge} = 100 \div 10 \text{ tj. lat temu}$$

$$= 10 \text{ km}^2$$

(Mojski 1993)

A. Spruce Pollen

B. Oak Pollen

Zmiany zasięgu świerka i dębu
W Ameryce Pn. po ostatniej glacji

ZMIANY GLOBALNE

- zmiana klimatu
- zmiany geochemiczne (litosfera, gleba, ocean, atmosfera)
- zmiany geograficzne (linia brzegowa, zasięgi lodowców)
- zmiany biologiczne (zasięgi gatunków i zespołów - w tym zasięgi upraw; zmiany bioróżnorodności)
- skutki społeczne i gospodarcze dla człowieka

Mechanizmy długofalowych zmian globalnych

Cykl astronomiczny wpływa pośrednio na klimat i biogeochemię

- zmiany aktywności słonecznej (ewolucja gwiazdy)
- cykl Milankovica
- cykl 11-letni aktywności Słońca
- katastrofy kosmiczne (zderzenia)

Mechanizmy zmian klimatycznych

- „Forcings”:
  - Naturalne
    - Zmiany orbitalne [$-0.035 \text{ W/m}^2/\text{dekadę}$]
    - Zmiany intensywności promieniowania słonecznego [$+0.3 \text{ W/m}^2$ od 1850 czyli przez 160 lat]
    - Zmiany albedo (naturalne aerozole, wulkany) [Pinatubo: -1.0 do $-3.0 \text{ W/m}^2/2 \text{ lata}$]
  - Antropogeniczne
    - Gazy cieplarniane
    - Aerozole
- Sprzężenia zwrotne dodatnie i ujemne

EFEKT MILANKOVICA

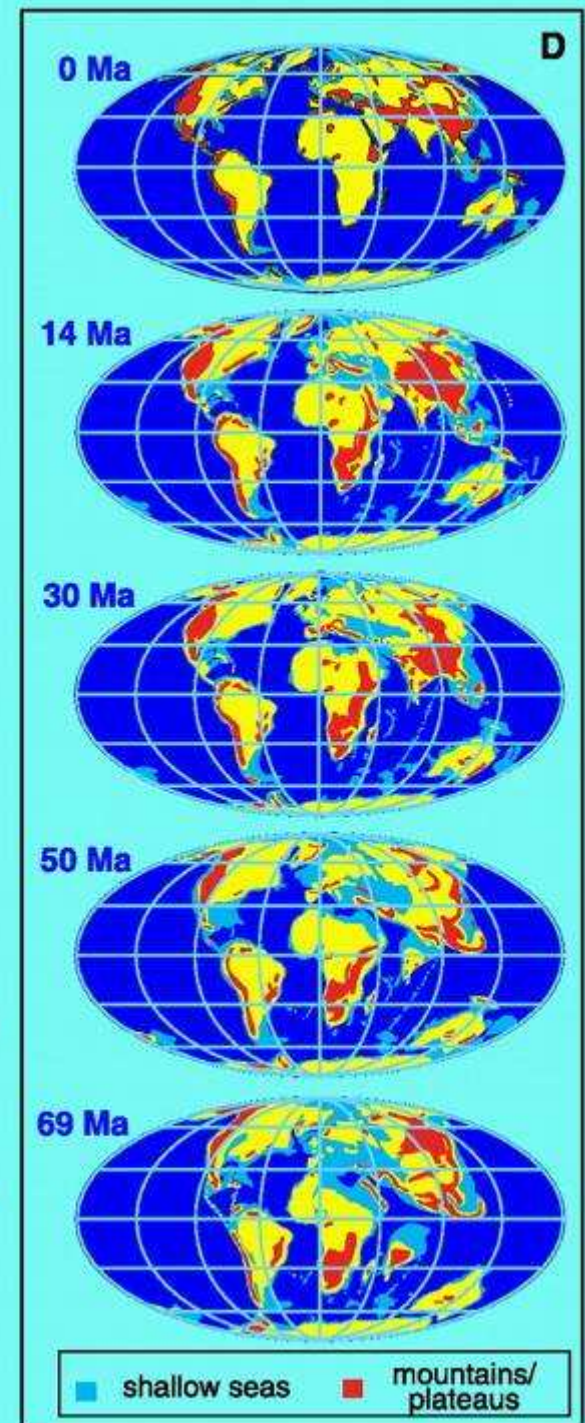
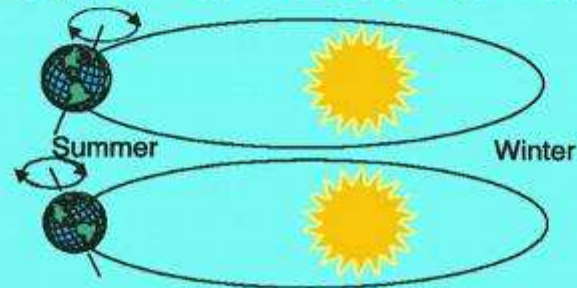
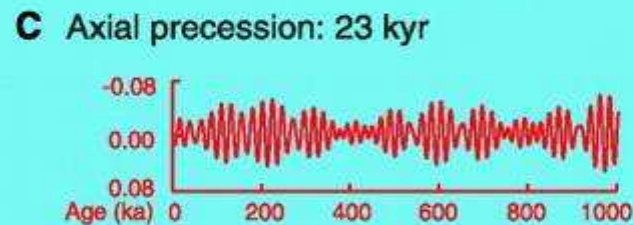
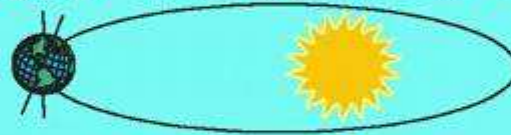
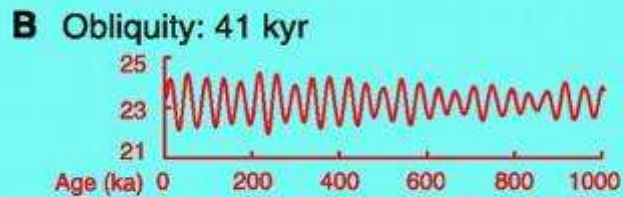
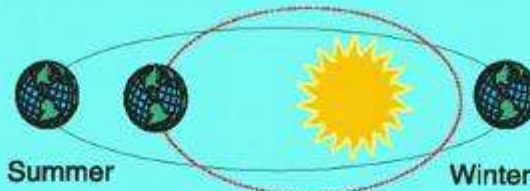
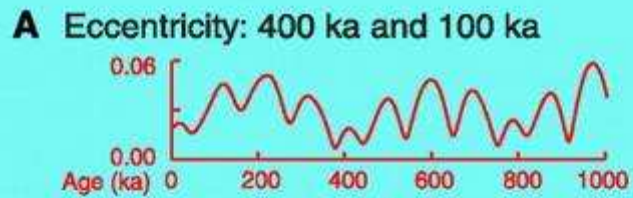
A. ZMIANA MIMOŚRODU ORBITY

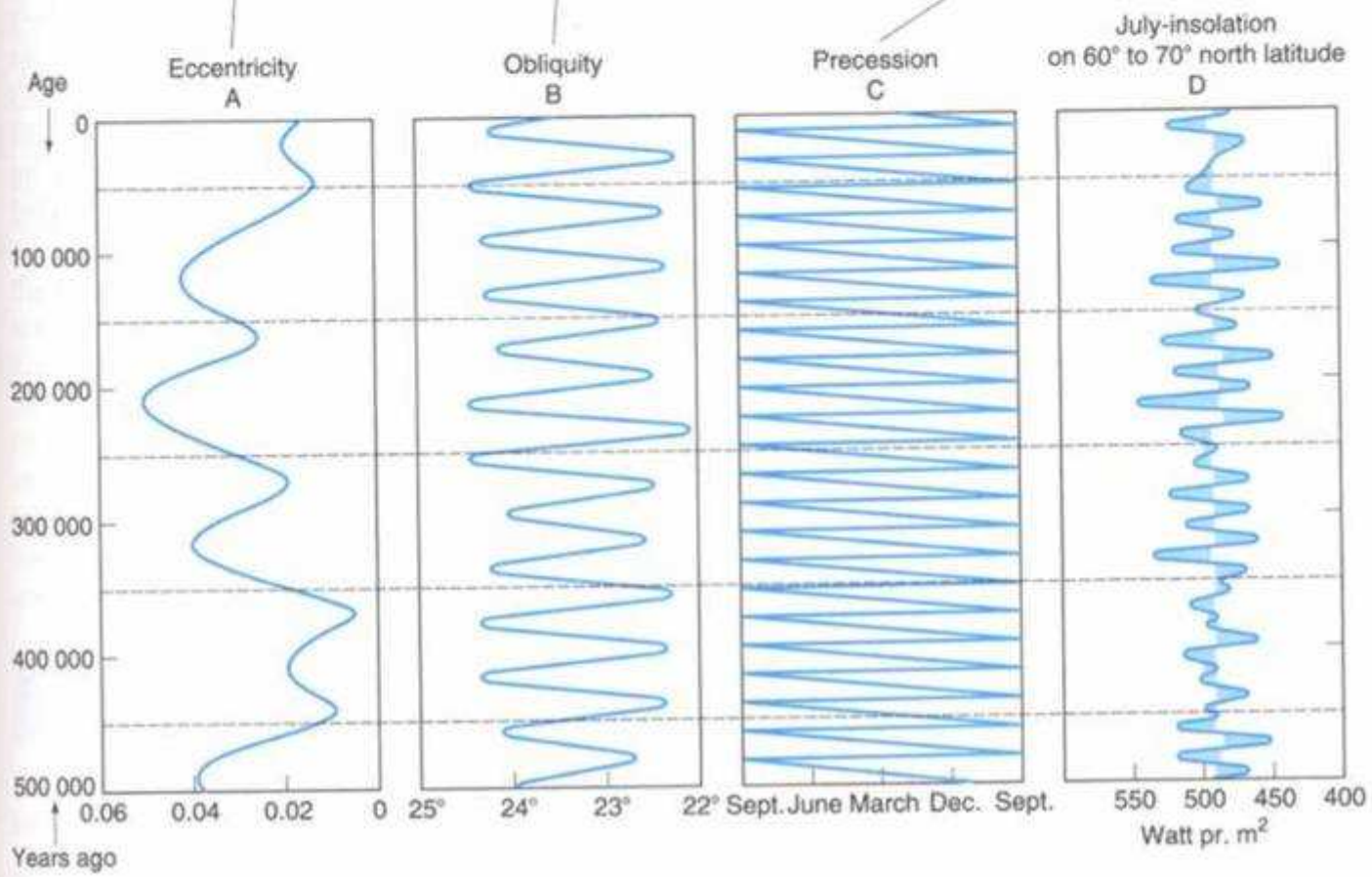
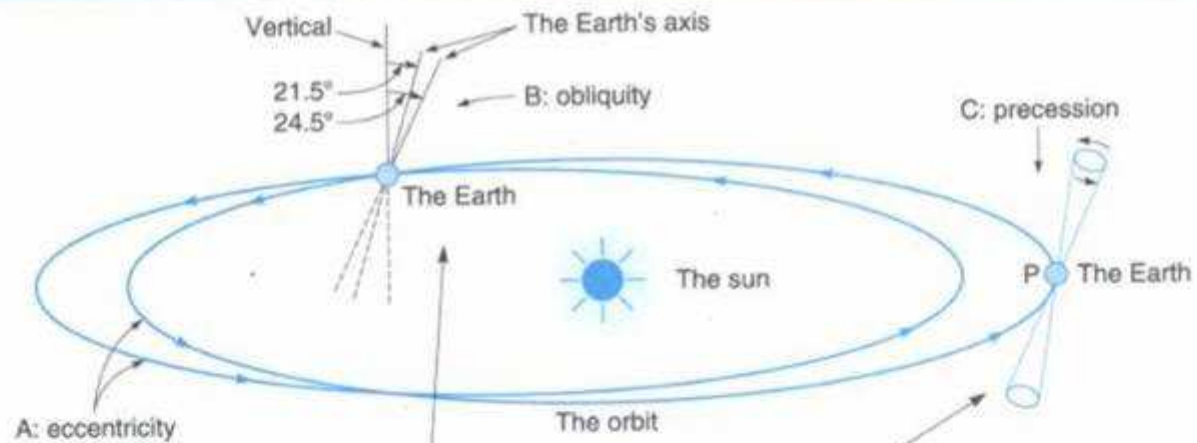
B. ZMIANA NACHYLENIA OSI ZIEMI

C. PRECESJA

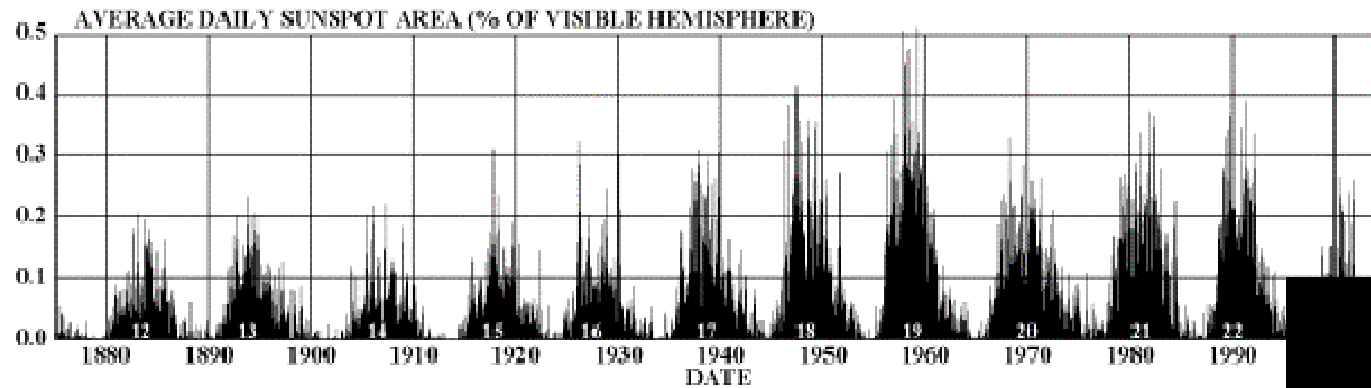
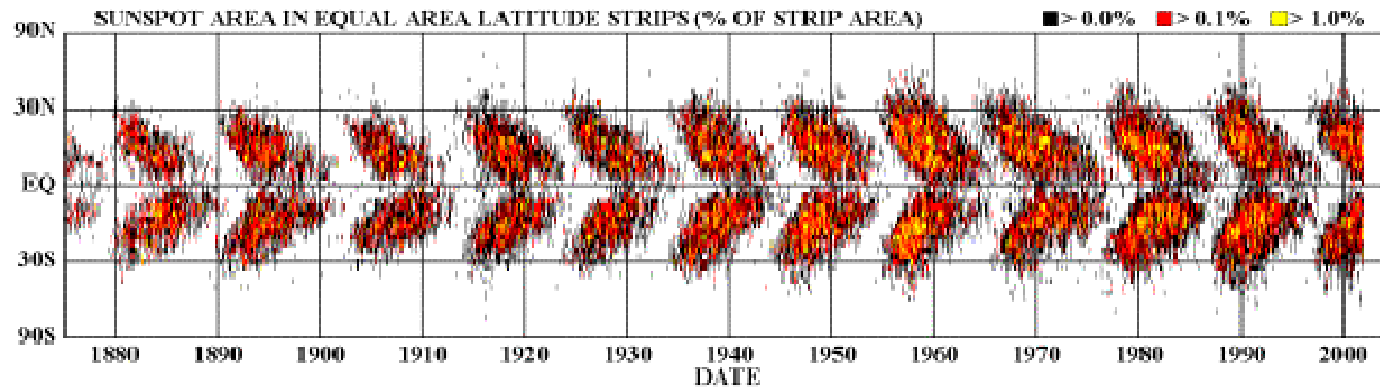
Science

292, 27.04.2001

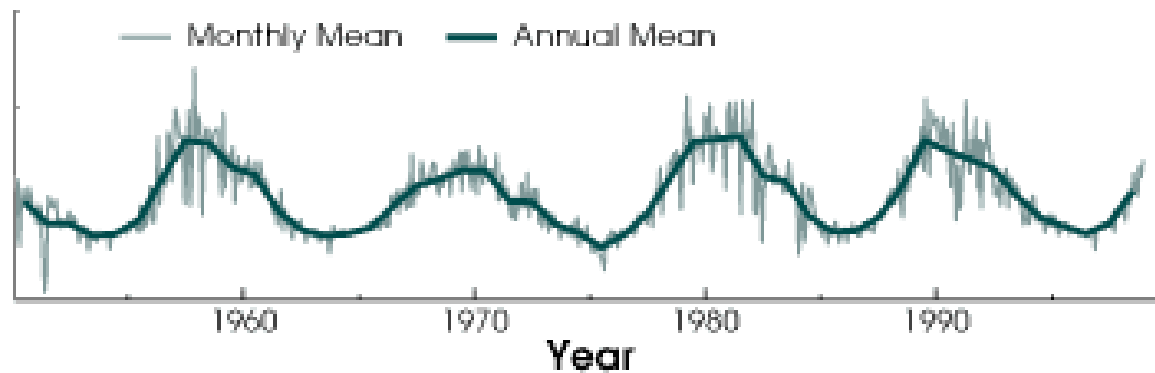

DAILY SUNSPOT AREA AVERAGED OVER INDIVIDUAL SOLAR ROTATIONS

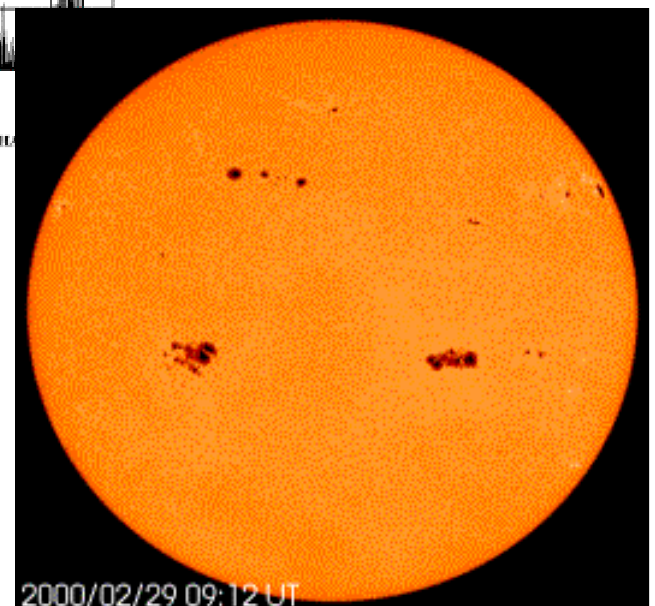

<http://science.nasa.gov/sol/solar/images/tilty.gif>

Total Solar Irradiance

NASA/MSFC/HEATH

Aktywność Słońca a klimat

- Stała słoneczna rośnie w tempie 1% na 100 mln lat
- Na to nakłada się wyraźny, ale słaby cykl 11-letni (efekt: amplituda zmian temperatury 0.06 - 0.1 deg; zakres zmian promieniowania docierającego 1.1 W/m², efekt klimatyczny 0.2 W/m²)
- **Obecny wpływ człowieka oceniany na 0.35W/m² przez 10 lat**

MECHANIZMY DŁUGOFALOWYCH ZMIAN GLOBALNYCH

Cykl tektoniczny

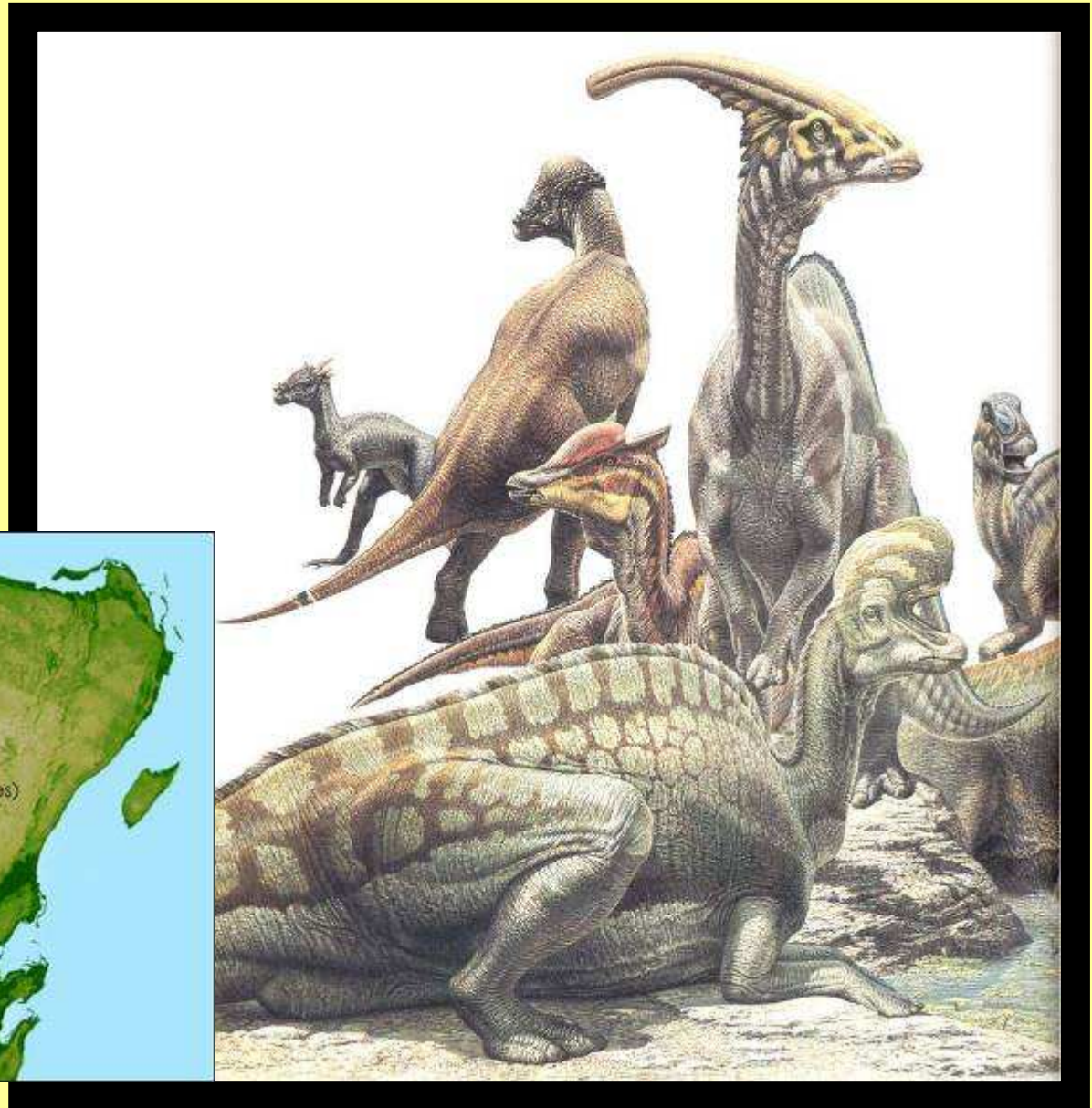
- zmiana położenia kontynentów
- zmiany nasilenia zjawisk wulkanicznych (w tym: podwodnych)

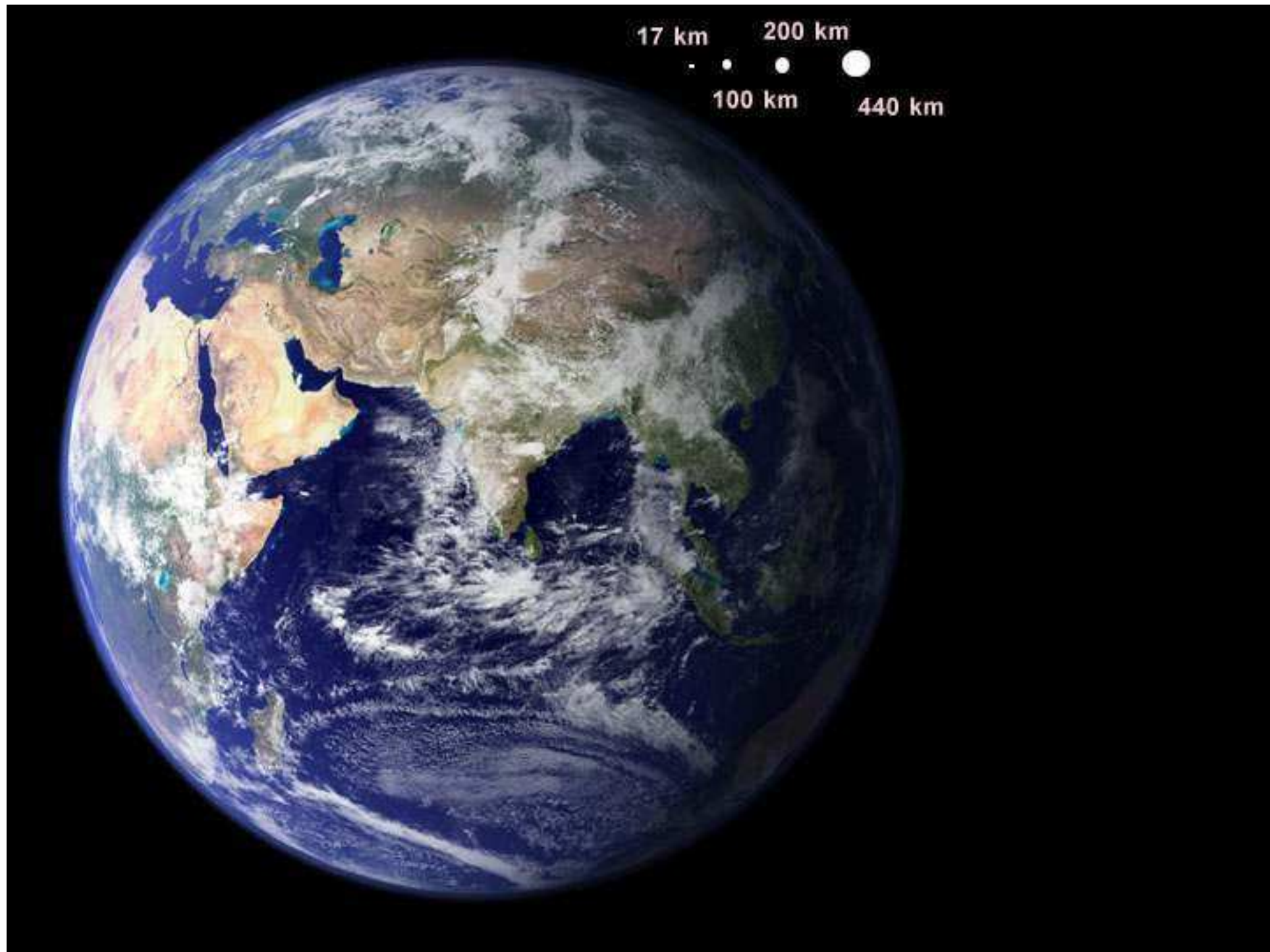

NATIONAL
GEOGRAPHIC MAPS

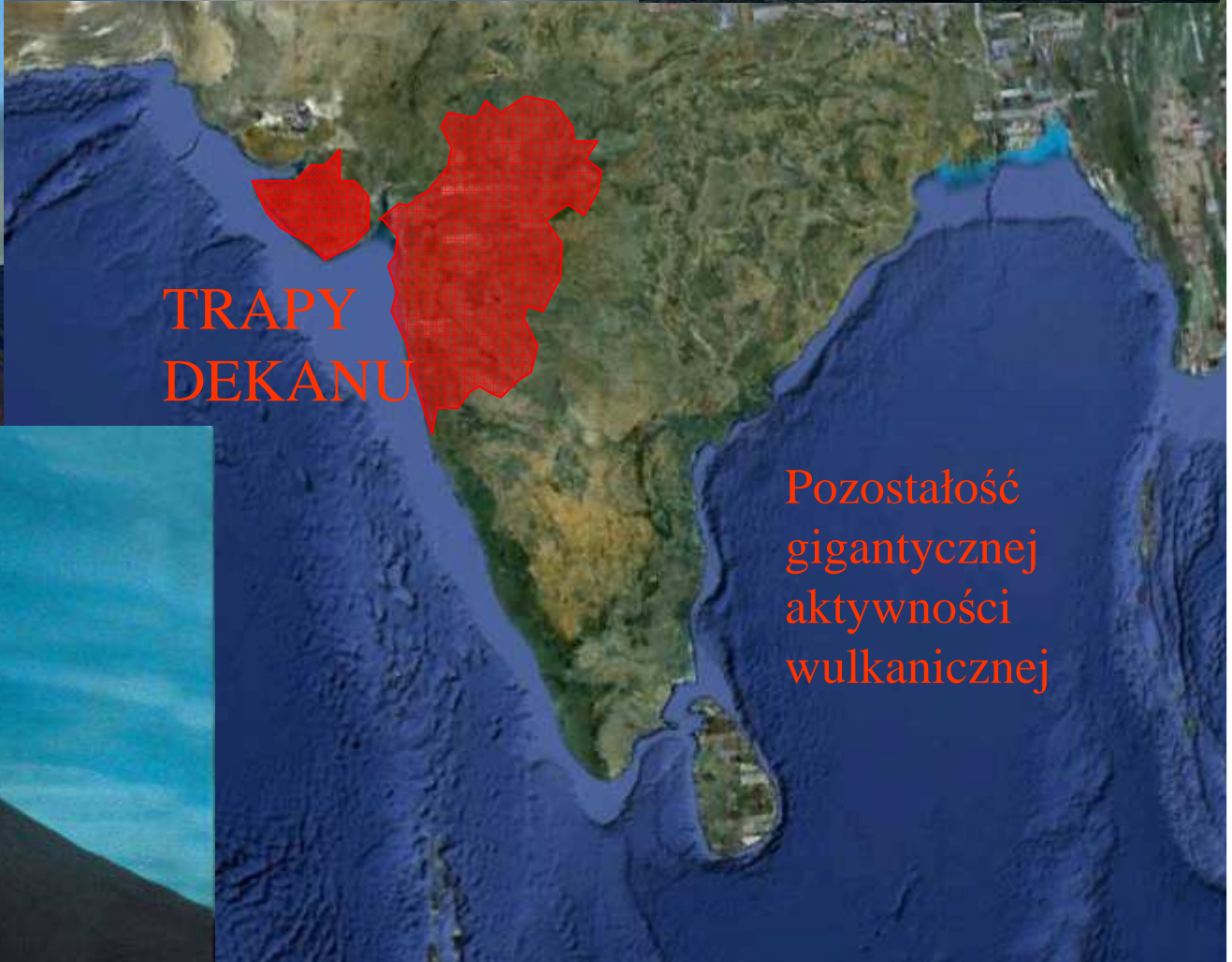
ŹRÓDŁO: CHRISTOPHER R. SCOTSE,
PALEOMAP PROJECT, RYSUNEK RZEŻBY TERENU TIBOR TÓTH,
WEDŁUG ORYGINALNEGO RYSUNKU RALPHA SCOTSE

KATASTROFY KOSMICZNE

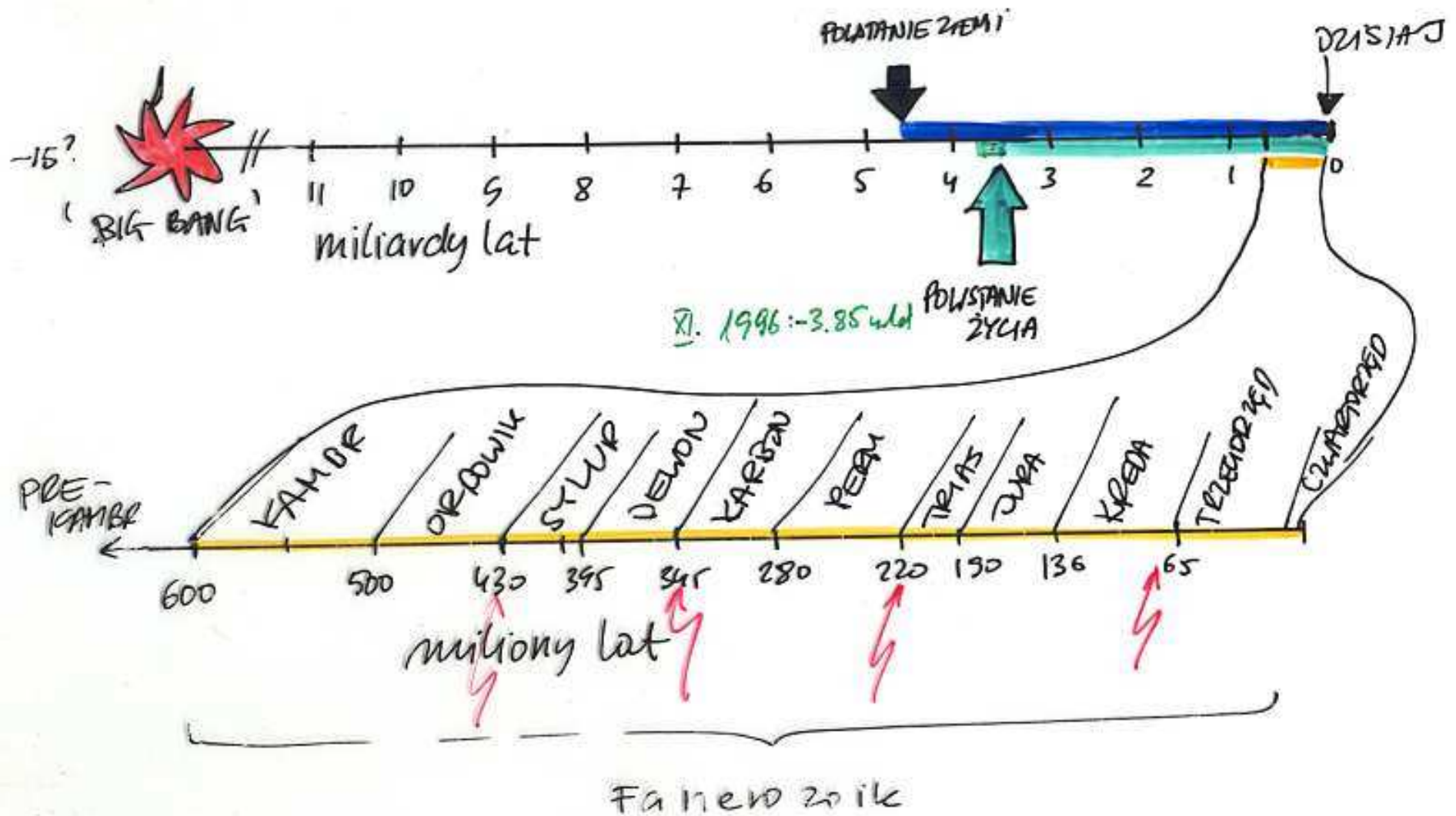

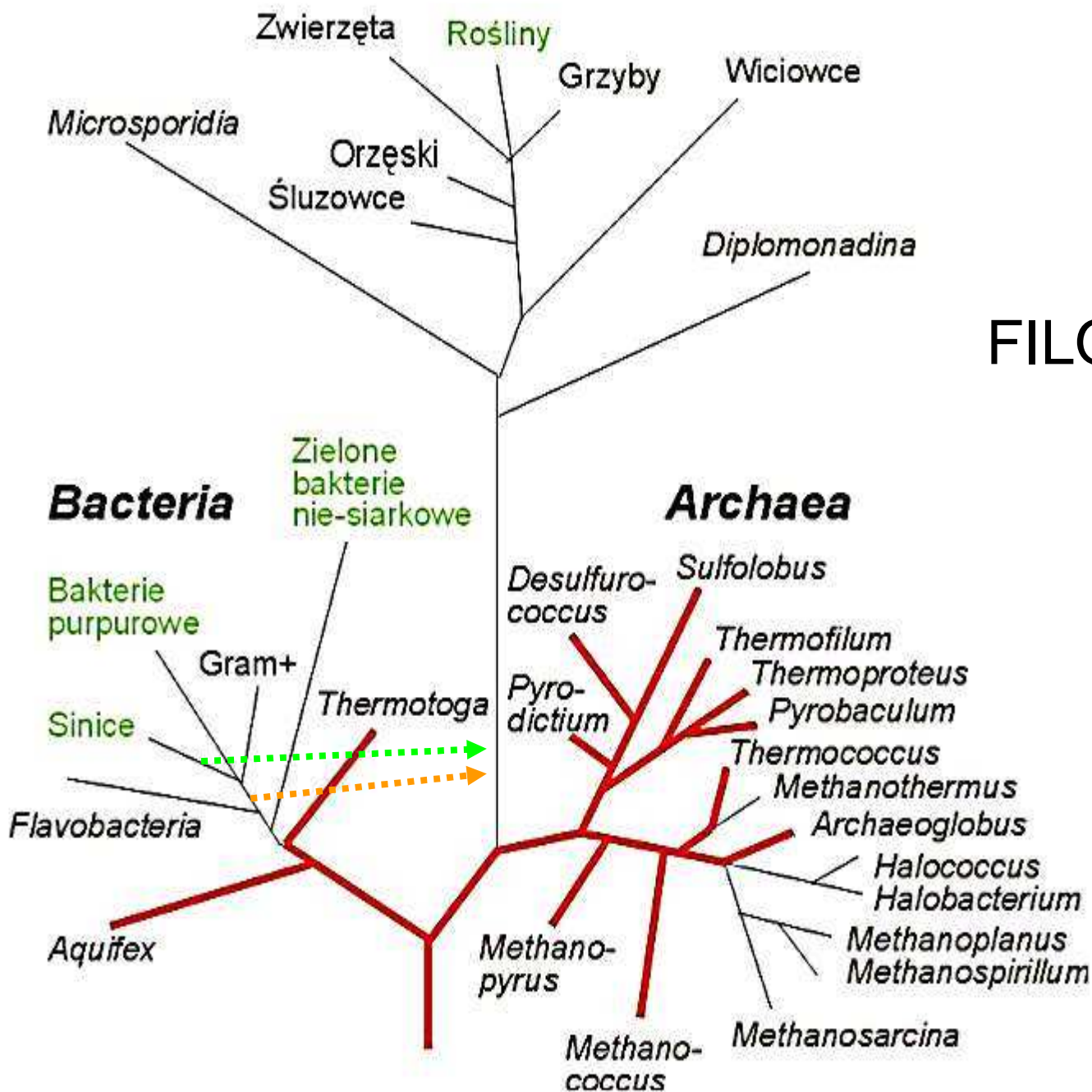
TRAPY
DEKANU

Pozostałość
gigantycznej
aktywności
wulkanicznej

Historia Ziemi

Eucarya

DRZEWO
FILOGENETYCZNE

GŁÓWNE
TAKSONY

HISTORIA
GEOCHEMICZNA
BIOSFERY

MECHANIZMY DŁUGOFALOWYCH ZMIAN GLOBALNYCH

Zmiany aktywności biologicznej biosfery w toku ewolucji

- powstanie życia w warunkach nagromadzonego potencjału redoks; praca sił kosmicznych; wyczerpanie potencjału
- biosfera „uczy się” korzystać z zasobów odnawialnych - praca organizmów. Mechanizm tej „nauki”: dobór naturalny.
- dobór naturalny między organizmami kształtuje globalne cykle biogeochemiczne. Jak? Mimoходом!
- Redukcja węgla, uwolnienie tlenu - radykalna zmiana globalna;
- opanowanie lądów - wzmożenie fotosyntezy, ewapotranspiracja - zmiana globalna

INTERNATIONAL STRATIGRAPHIC CHART

International Commission on Stratigraphy

Eonothem Eon	Erathem Era	System Period	Series Epoch	Stage Age	Age Ma	GSSP
Phanerozoic	Cenozoic	Quaternary	Holocene		0.0117	➤
			Pleistocene	Upper	0.126	
				"Ionian"	0.781	
			Pliocene	Calabrian	1.806	
				Gelasian	2.588	➤
			Neogene	Miocene	Piacenzian	3.600
		Zanclean			5.332	➤
		Pliocene		Messinian	7.246	➤
				Tortonian	11.608	➤
				Serravallian	13.82	➤
				Langhian	15.97	➤
				Burdigalian	20.43	➤
				Aquitanian	23.03	➤
		Paleogene	Oligocene	Chattian	28.4 ± 0.1	➤
	Rupelian			33.9 ± 0.1	➤	
	Priabonian			37.2 ± 0.1	➤	
	Bartonian			40.4 ± 0.2	➤	
	Eocene		Lutetian	48.6 ± 0.2	➤	
			Ypresian	55.8 ± 0.2	➤	
			Thanetian	58.7 ± 0.2	➤	
			Selandian	~ 61.1	➤	
	Paleocene		Danian		65.5 ± 0.3	➤
					70.6 ± 0.6	➤
			Upper	Maastrichtian	83.5 ± 0.7	➤
				Campanian	85.8 ± 0.7	➤
				Santonian	~ 88.6	➤
				Coniacian	93.6 ± 0.8	➤
	Lower	Turonian	99.6 ± 0.9	➤		
Cenomanian		112.0 ± 1.0	➤			
Albian		125.0 ± 1.0	➤			
Aptian		130.0 ± 1.5	➤			
Barremian		~ 133.9	➤			
Hauterivian		140.2 ± 3.0	➤			
Berriasian	145.5 ± 4.0	➤				

Eonothem Eon	Erathem Era	System Period	Series Epoch	Stage Age	Age Ma	GSSP
Phanerozoic	Mesozoic	Jurassic	Upper	Tithonian	145.5 ± 4.0	
				Kimmeridgian	150.8 ± 4.0	
			Middle	Oxfordian	~ 155.6	
				Callovian	161.2 ± 4.0	
				Bathonian	164.7 ± 4.0	➤
				Bajocian	167.7 ± 3.5	➤
		Lower	Aalenian	171.6 ± 3.0	➤	
			Toarcian	175.6 ± 2.0	➤	
			Pliensbachian	183.0 ± 1.5	➤	
			Sinemurian	189.6 ± 1.5	➤	
			Hettangian	196.5 ± 1.0	➤	
			Rhaetian	199.6 ± 0.6	➤	
			Norian	203.6 ± 1.5	➤	
			Carnian	216.5 ± 2.0	➤	
	Triassic	Middle	Ladinian	~ 228.7	➤	
			Anisian	237.0 ± 2.0	➤	
		Lower	Olenekian	~ 245.9	➤	
			Induan	~ 249.5	➤	
	Paleozoic	Permian	Lopingian	251.0 ± 0.4	➤	
			Changhsingian	253.8 ± 0.7	➤	
			Wuchiapingian	258.4 ± 0.7	➤	
			Capitanian	260.4 ± 0.7	➤	
			Wordian	265.8 ± 0.7	➤	
			Roadian	268.0 ± 0.7	➤	
		Cisuralian	Kungurian	270.6 ± 0.7	➤	
			Artinskian	275.6 ± 0.7	➤	
			Sakmarian	284.4 ± 0.7	➤	
			Asselian	294.6 ± 0.8	➤	
Carboniferous		Pennsylvanian	Upper	298.0 ± 0.8	➤	
			Gzhelian	303.4 ± 0.9	➤	
		Mississippian	Middle	307.2 ± 1.0	➤	
			Moscovian	311.7 ± 1.1	➤	
Cambrian	Upper	Bashkirian	318.1 ± 1.3	➤		
		Serpukhovian	318.1 ± 1.3	➤		
	Lower	Visean	328.3 ± 1.6	➤		
		Tournaisian	345.3 ± 2.1	➤		
		350.2 ± 2.5	➤			

Eonothem Eon	Erathem Era	System Period	Series Epoch	Stage Age	Age Ma	GSSP
Phanerozoic	Paleozoic	Devonian	Upper	Famennian	359.2 ± 2.5	➤
				Frasnian	374.5 ± 2.6	➤
			Middle	Givetian	385.3 ± 2.6	➤
				Eifelian	391.8 ± 2.7	➤
				Emsian	397.5 ± 2.7	➤
				Pragian	407.0 ± 2.8	➤
		Silurian	Lower	Lochkovian	411.2 ± 2.8	➤
				Pridoli	416.0 ± 2.8	➤
			Ludlow	418.7 ± 2.7	➤	
			Ludfordian	421.3 ± 2.6	➤	
			Wenlock	Gorstian	422.9 ± 2.5	➤
				Homerian	426.2 ± 2.4	➤
			Llandovery	Sheinwoodian	428.2 ± 2.3	➤
				Telychian	436.0 ± 1.9	➤
	Aeronian	439.0 ± 1.8		➤		
	Rhuddanian	443.7 ± 1.5		➤		
	Ordovician	Upper	Hirnantian	445.6 ± 1.5	➤	
			Katian	455.8 ± 1.6	➤	
		Middle	Sandbian	460.9 ± 1.6	➤	
			Darnwilian	468.1 ± 1.6	➤	
		Lower	Dapingian	471.8 ± 1.6	➤	
			Floian	478.6 ± 1.7	➤	
			Tremadocian	488.3 ± 1.7	➤	
	Cambrian	Furongian	Stage 10	~ 492 *	➤	
			Stage 9	~ 496 *	➤	
			Paibian	~ 499	➤	
			Guzhangian	~ 503	➤	
		Series 3	Drumian	~ 508.5	➤	
Stage 5			~ 510 *	➤		
Series 2		Stage 4	~ 515 *	➤		
		Stage 3	~ 521 *	➤		
Terreneuvian		Stage 2	~ 528 *	➤		
		Fortunian	542.0 ± 1.0	➤		

Eonothem Eon	Erathem Era	System Period	Age Ma	GSSP GSSA	
Precambrian	Proterozoic	Neo-proterozoic	Ediacaran	542	➤
			Cryogenian	~ 635	➤
		Meso-proterozoic	Tonian	850	➤
			Stenian	1000	➤
			Ectasian	1200	➤
			Calymmian	1400	➤
	Paleo-proterozoic	Statherian	1600	➤	
		Orosian	1800	➤	
		Rhyacian	2050	➤	
		Siderian	2300	➤	
	Archean	Neoproterozoic	Siderian	2500	➤
			Siderian	2500	➤
		Neoproterozoic	Neoproterozoic	2800	➤
			Neoproterozoic	2800	➤
Hadean (informal)	Hadean (informal)	~ 3200	➤		
		~ 3200	➤		
	Hadean (informal)	~ 3600	➤		
		~ 3600	➤		
		~ 4000	➤		
		~ 4600	➤		

Subdivisions of the global geologic record are formally defined by their lower boundary. Each unit of the Phanerozoic (~542 Ma to Present) and the base of Ediacaran are defined by a basal Global Boundary Stratotype Section and Point (GSSP), whereas Precambrian units are formally subdivided by absolute age (Global Standard Stratigraphic Age, GSSA). Details of each GSSP are posted on the ICS website (www.stratigraphy.org).

Numerical ages of the unit boundaries in the Phanerozoic are subject to revision. Some stages within the Cambrian will be formally named upon international agreement on their GSSP limits. Most sub-Series boundaries (e.g., Middle and Upper Aptian) are not formally defined.

Colors are according to the Commission for the Geological Map of the World (www.cgmw.org).

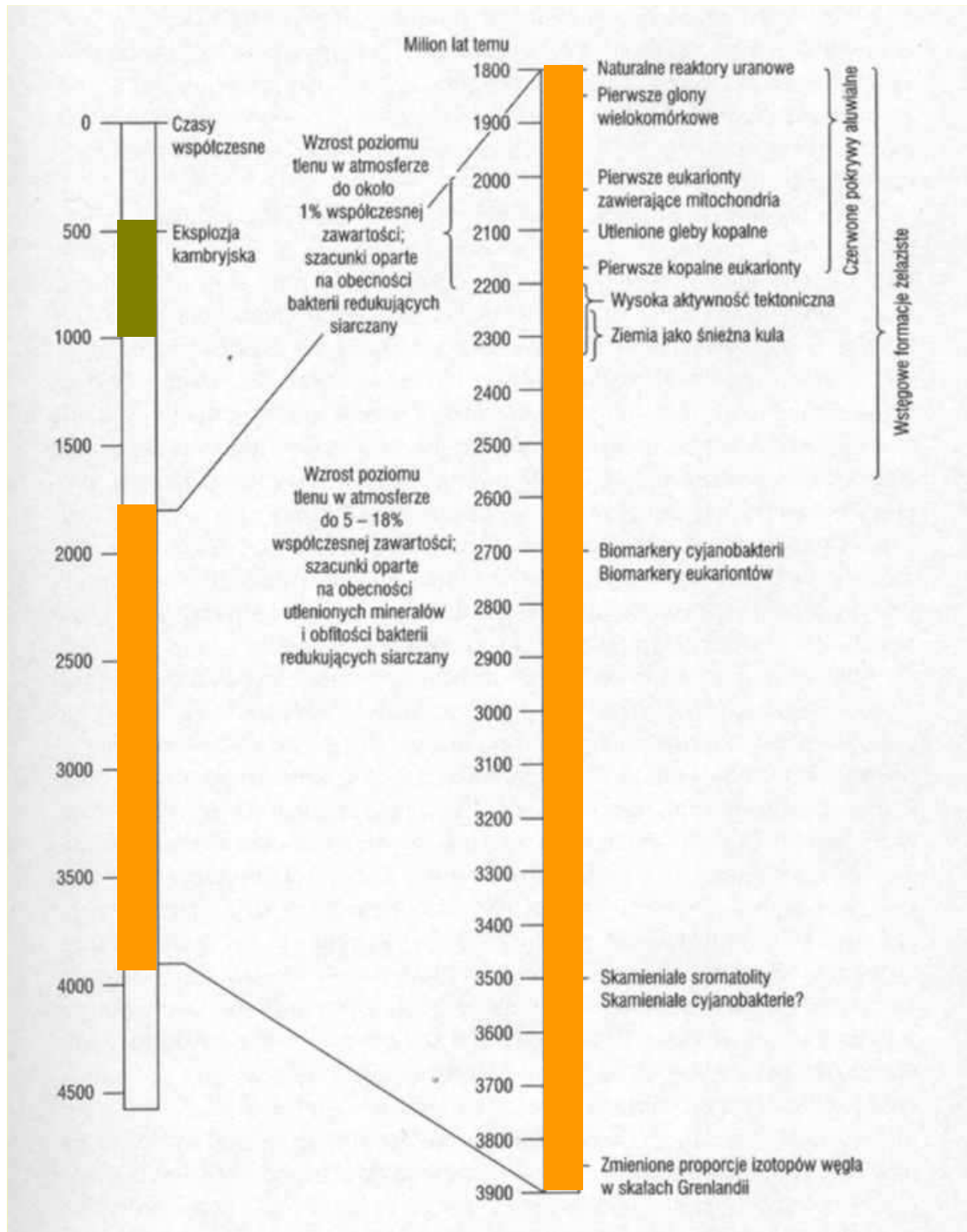
The listed numerical ages are from 'A Geologic Time Scale 2004', by F.M. Gradstein, J.G. Ogg, A.G. Smith, et al. (2004; Cambridge University Press) and 'The Concise Geologic Time Scale' by J.G. Ogg, G. Ogg and F.M. Gradstein (2008).

This chart was drafted by Gabi Ogg. Intra Cambrian unit ages with * are informal, and awaiting ratified definitions.

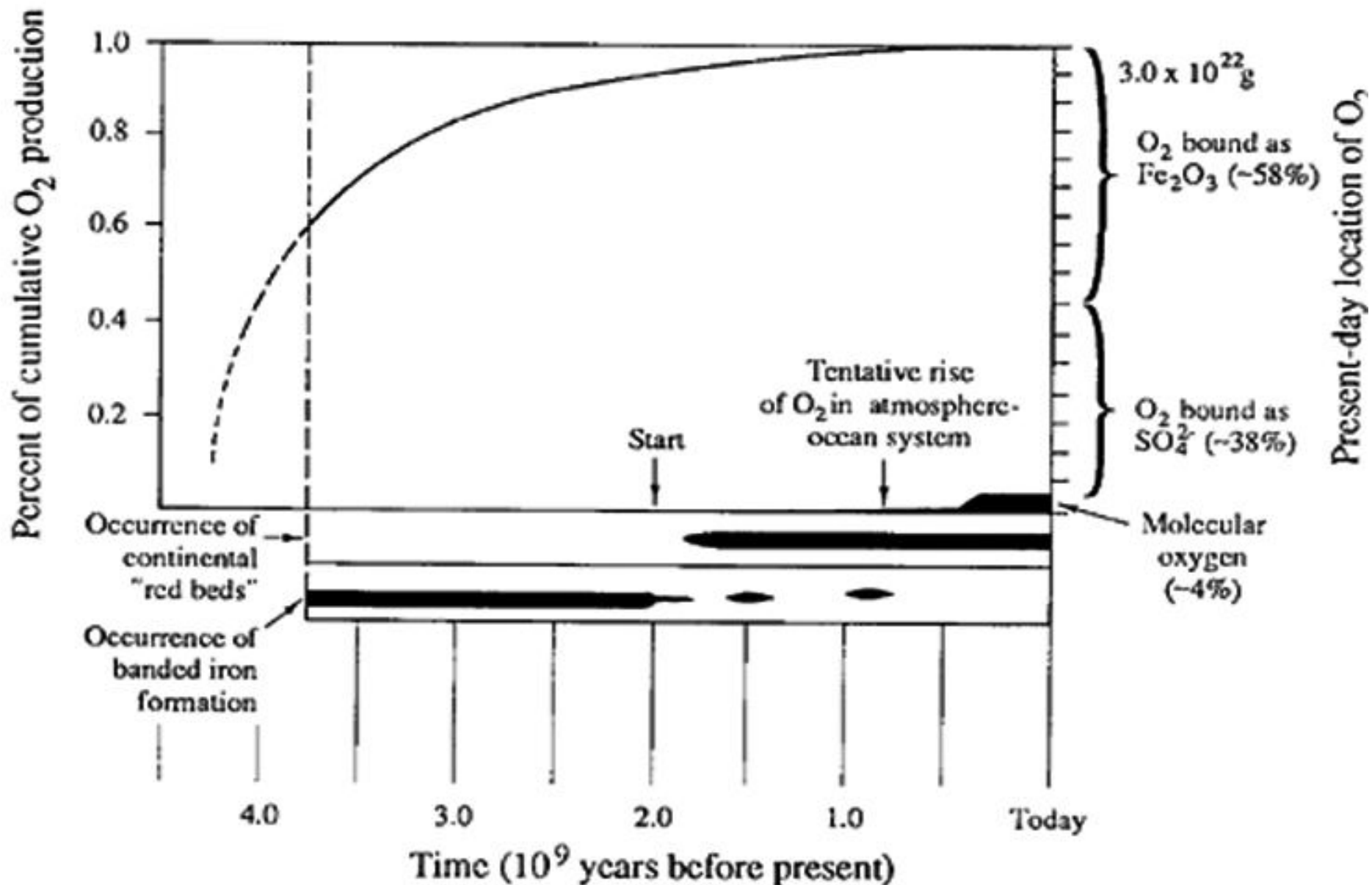
Copyright © 2009 International Commission on Stratigraphy

HISTORIA BIOSFERY

Archaik

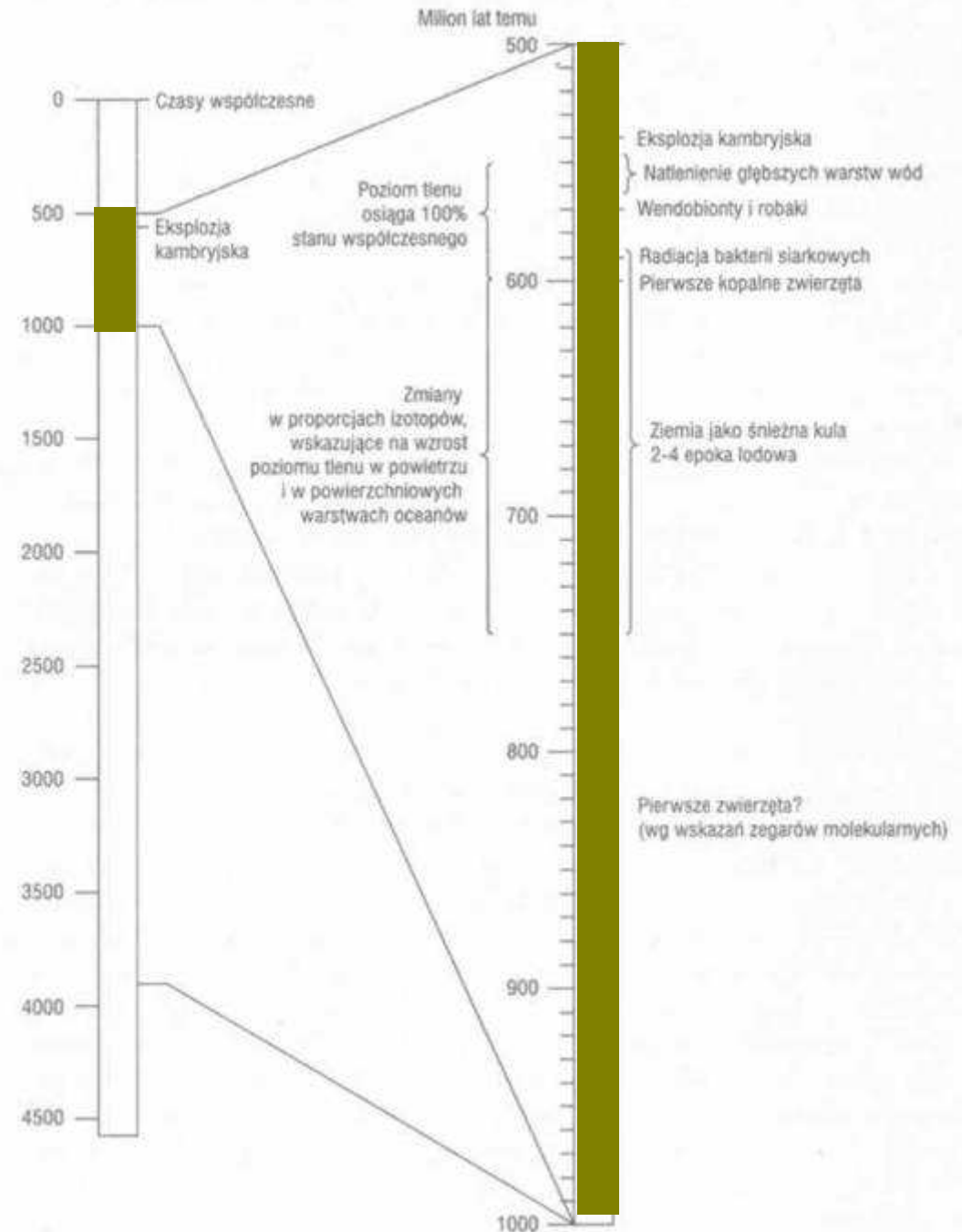
ZMIANY ZAWARTOŚCI TLENU W ATMOSFERZE

HISTORIA BIOSFERY

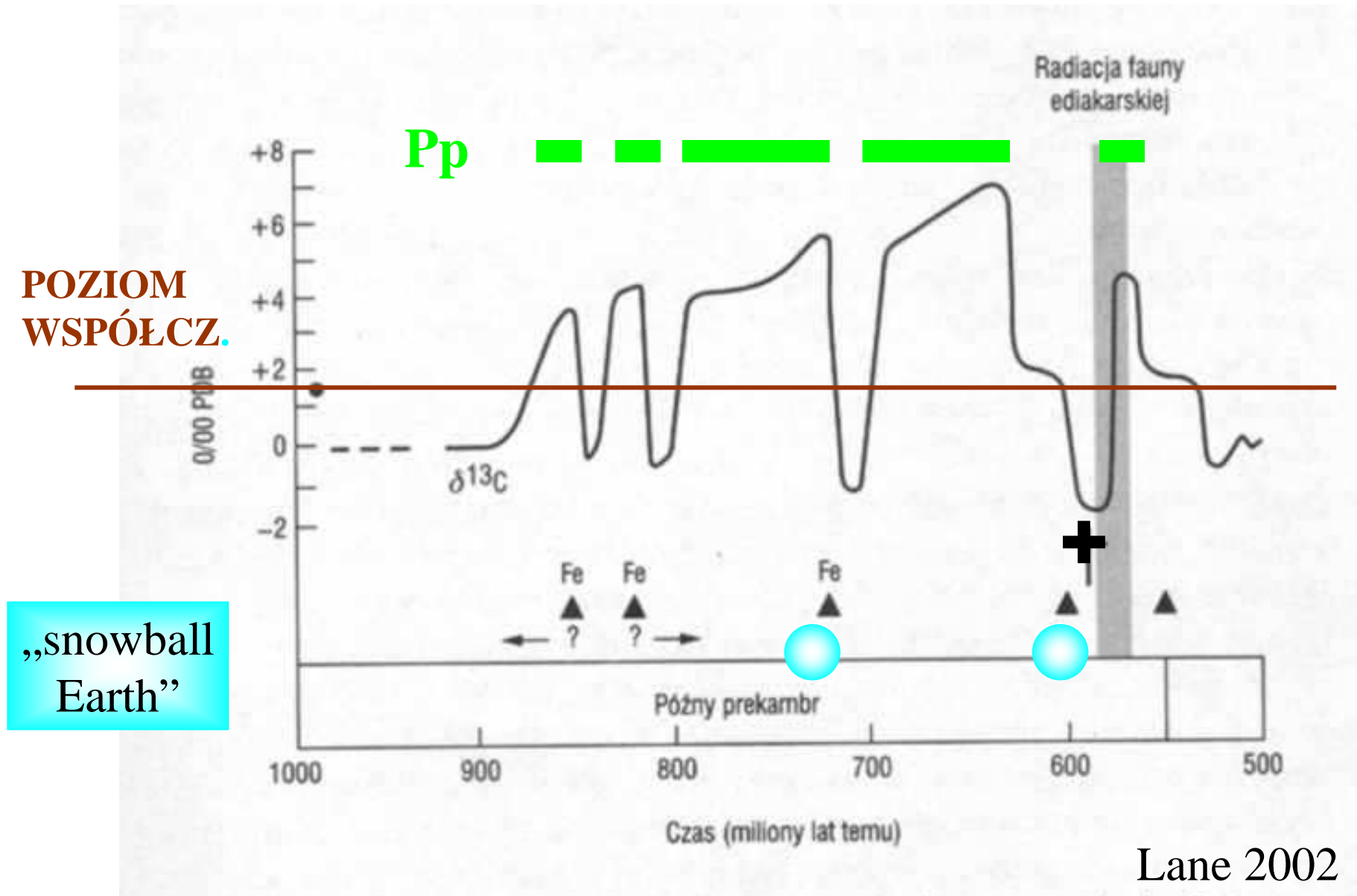
Prekambr

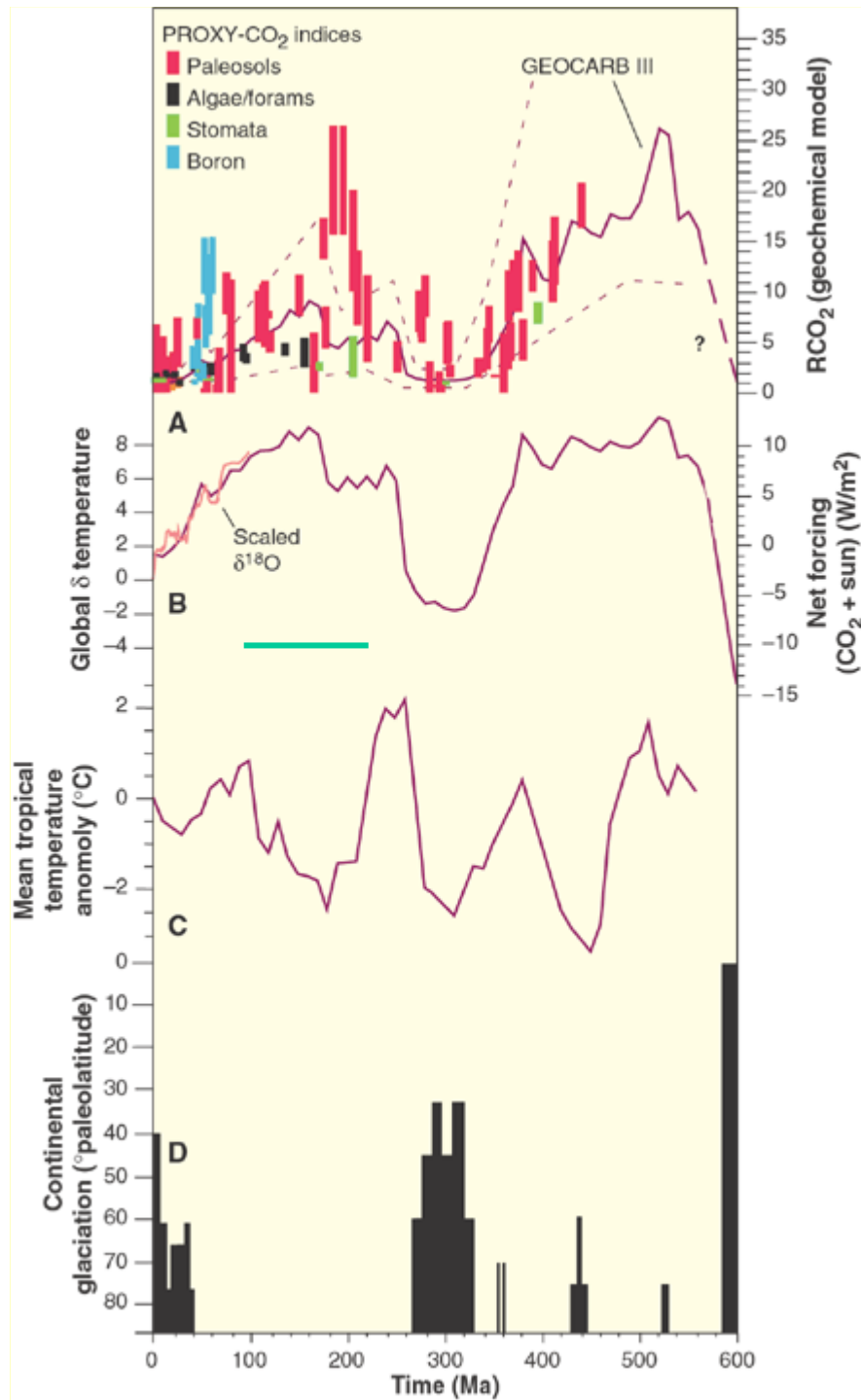
NEOPROTEROZOIK

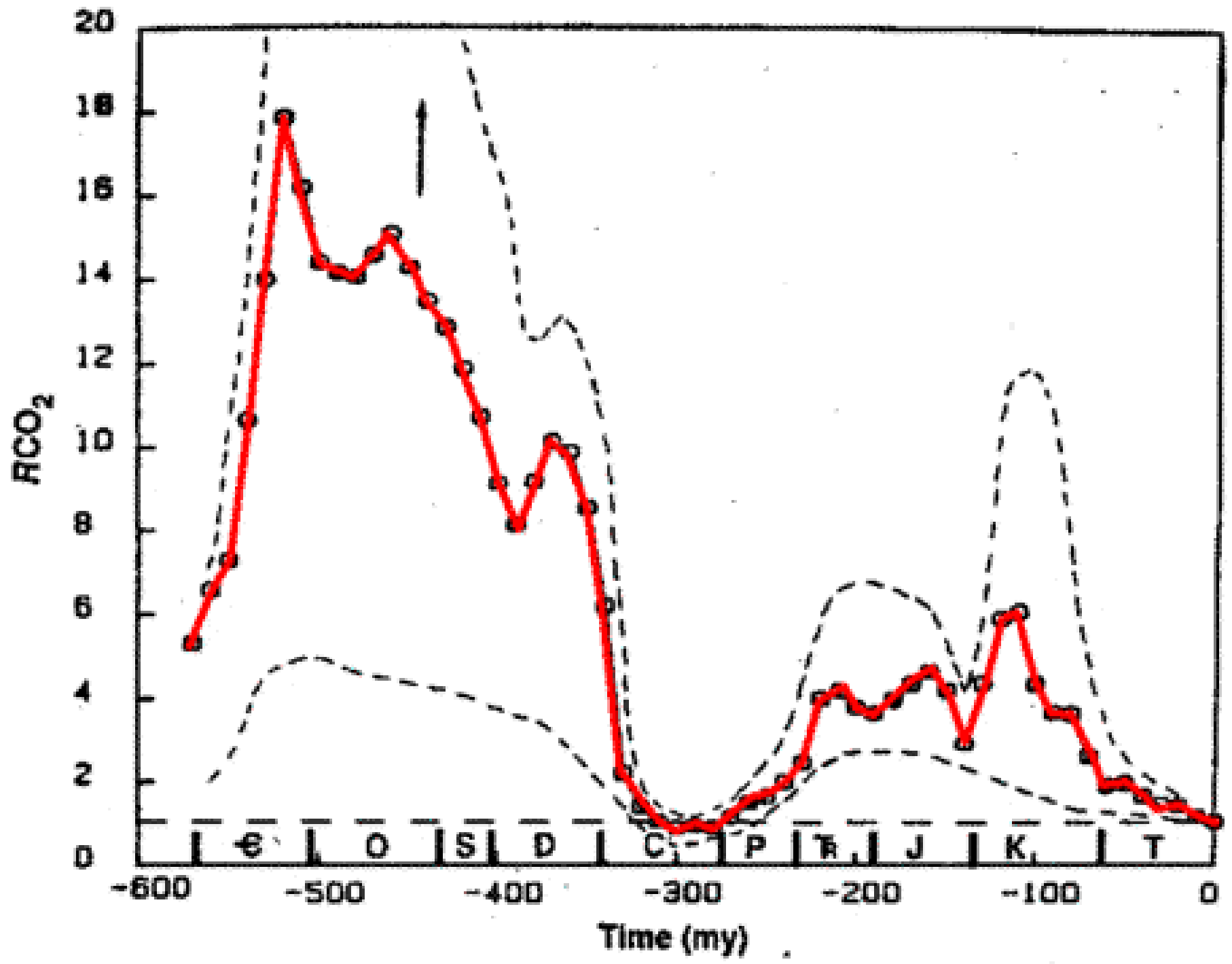
ZMIANY PROPORCJI $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ W PREKAMBRZE

Fragmentary zgodność modeli
Opisujących zmiany zawartości
CO₂, danych geochemicznych
oraz paleoklimatologicznych
(wyraźna rozbieżność 120-220 mln
lat temu)

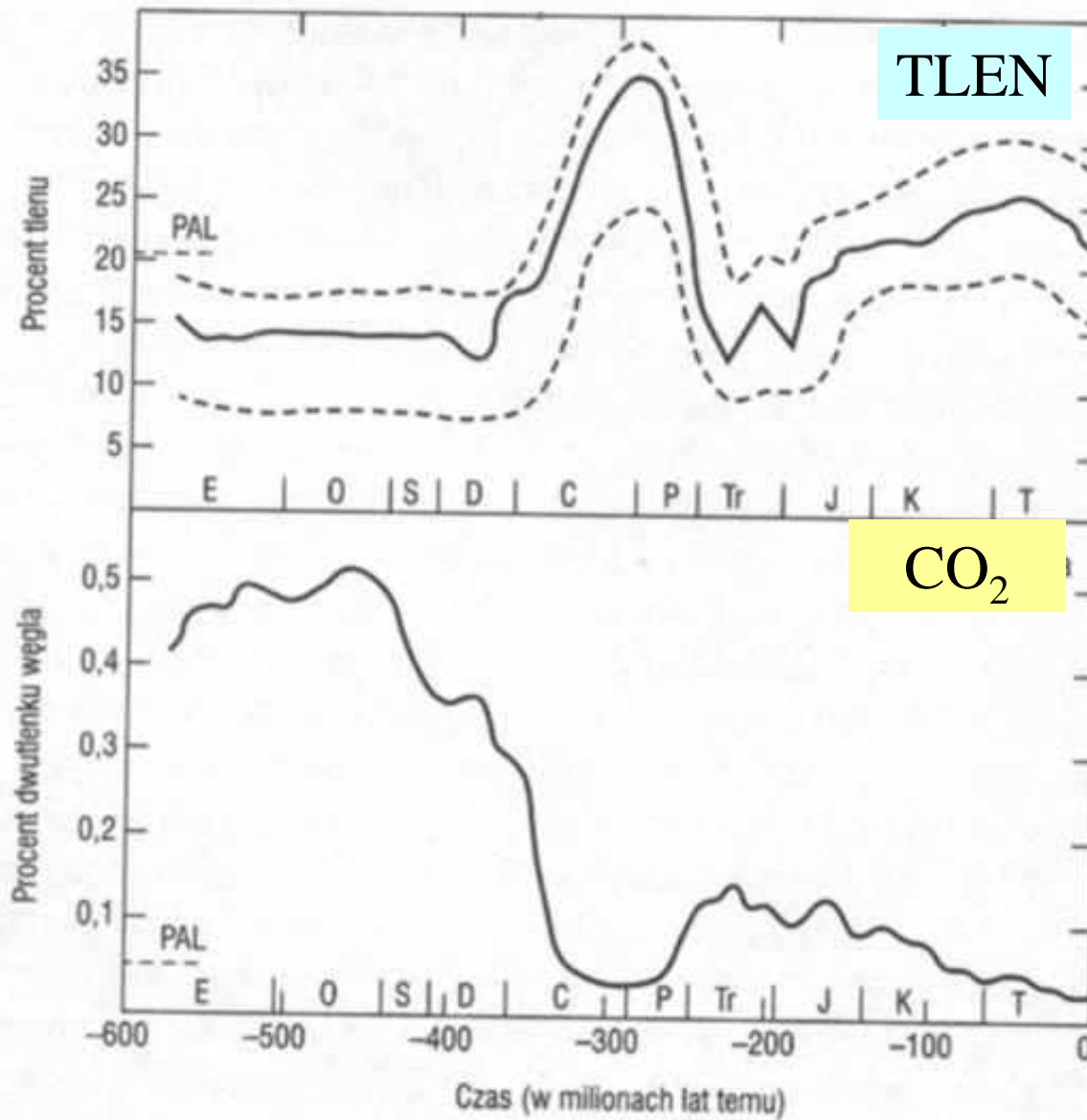
Crowley & Berner
Science 292
16.V.2001

Prehistoria tlenu

- **Jałowa planeta:**
  - Rozbicie cz. wody (UV), absorpcja O_2 , ucieczka H_2 , ucieczka wody
- **Planeta z fotosyntezą:**
  - szybka produkcja O_2 , zatrzymanie H_2 , zatrzymanie wody, atmosfera

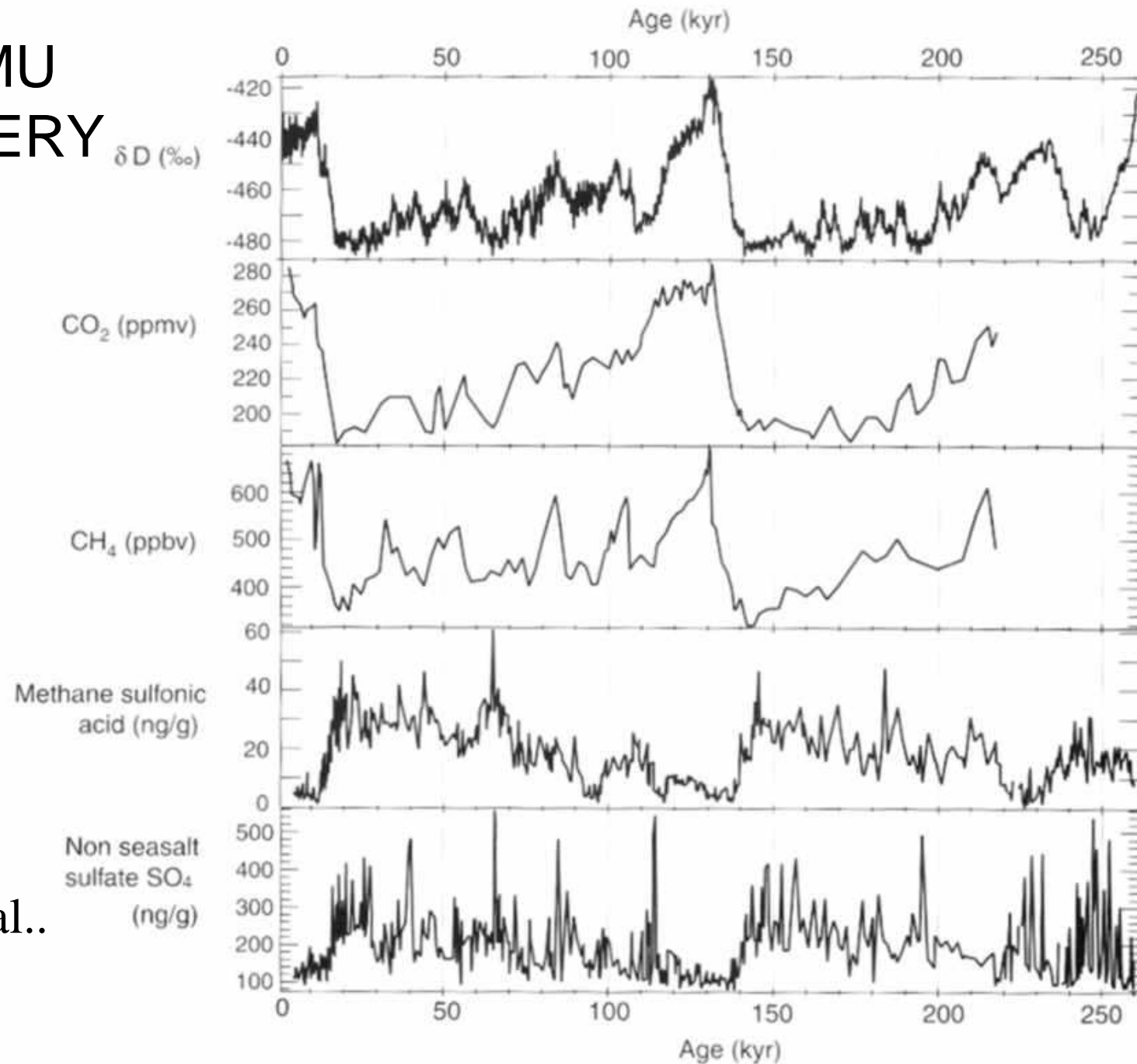
ZMIANY SKŁADU ATMOSFERY W FANEROZOIKU

Lane 2002

ZMIANY CHEMIZMU ATMOSFERY

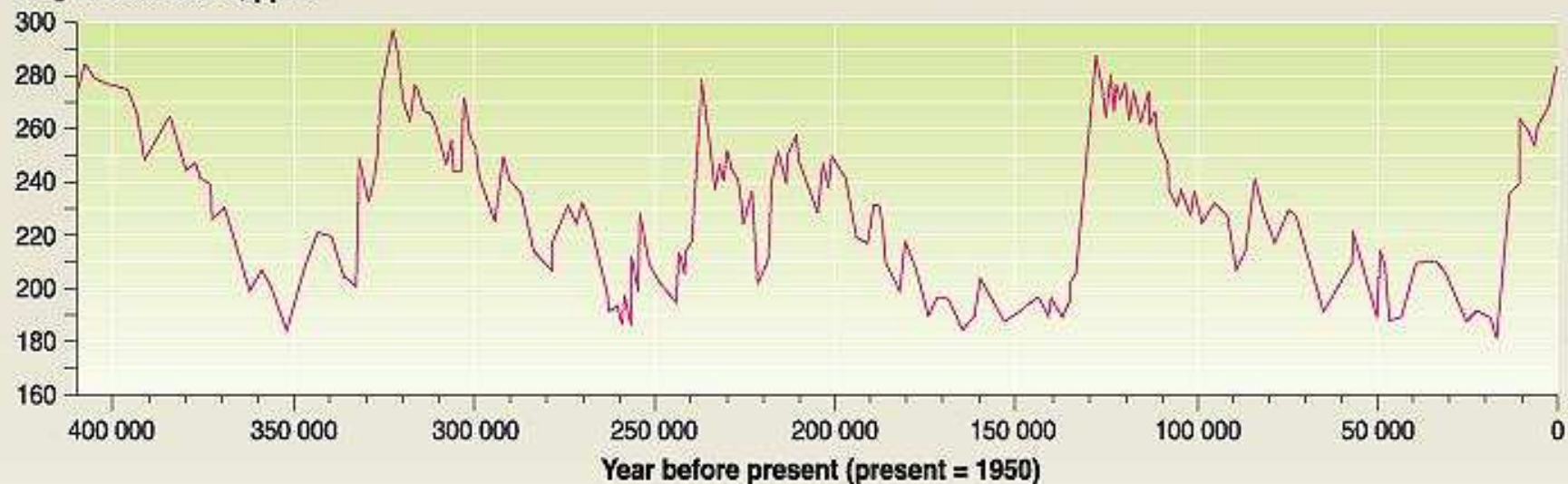
RDZEŃ
„VOSTOK”

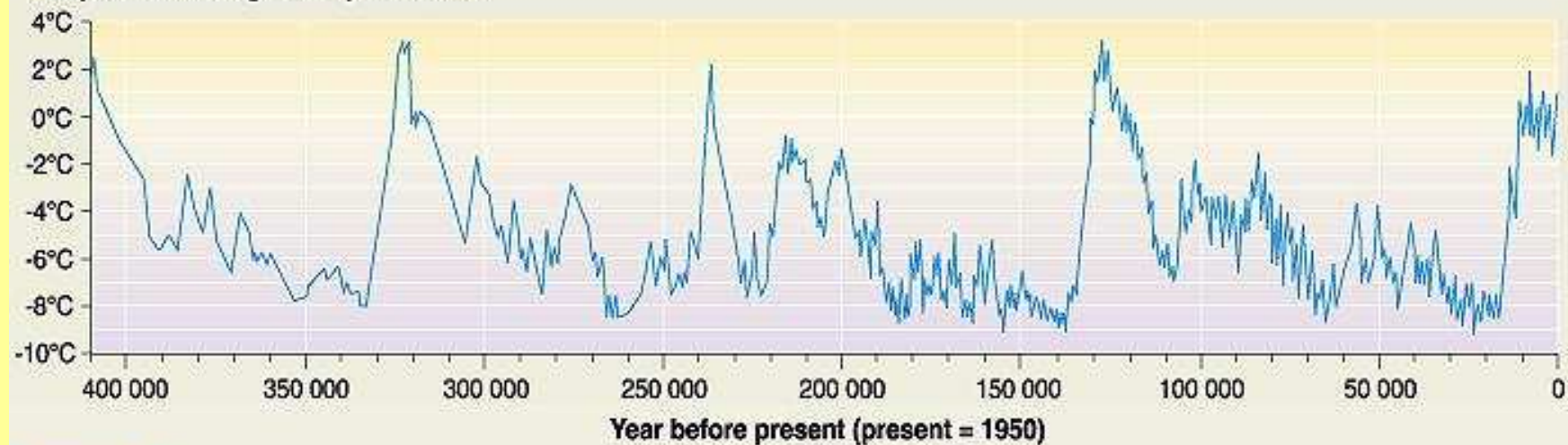
Jacobson et al..
2003

Temperature and CO₂ concentration in the atmosphere over the past 400 000 years (from the Vostok ice core)

CO₂ concentration, ppmv

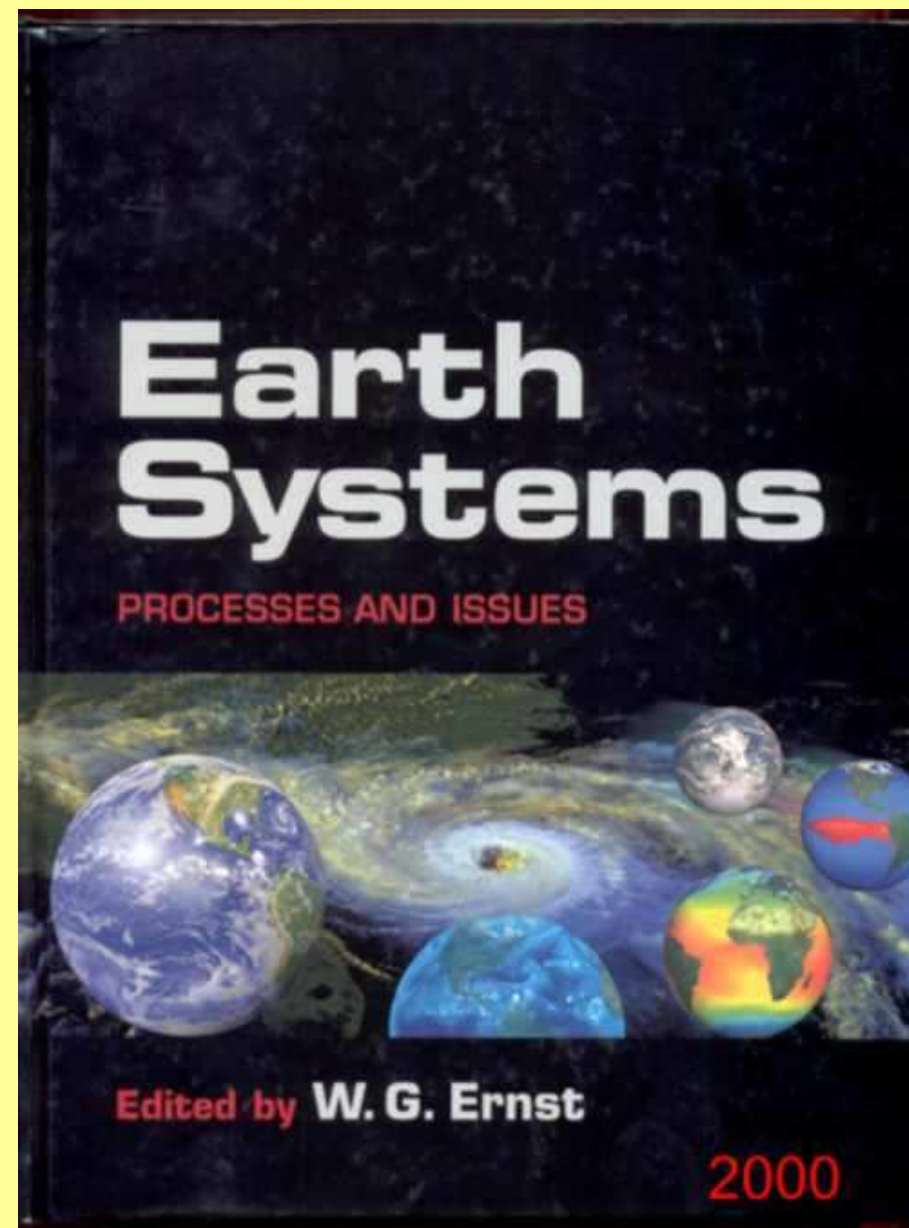
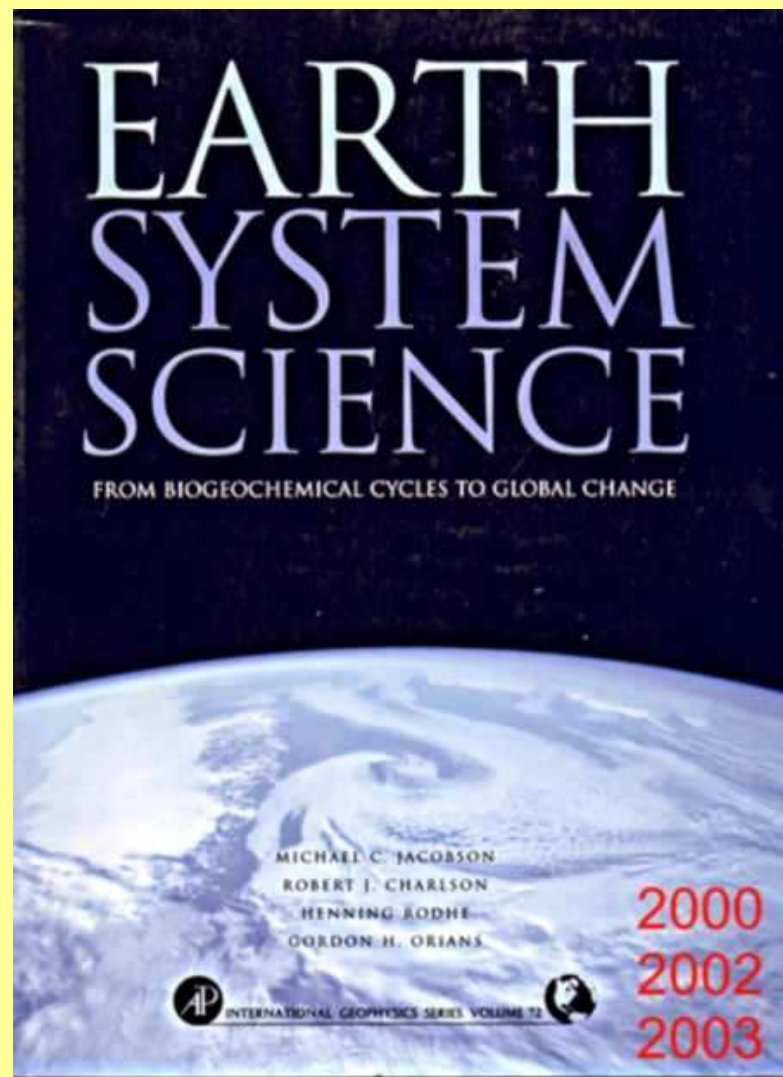

Temperature change from present, °C

BIOSFERA ZINTEGROWANA

OXFORD

Gary W. vanLoon
Stephen J. Duffy

environmental chemistry

a global perspective

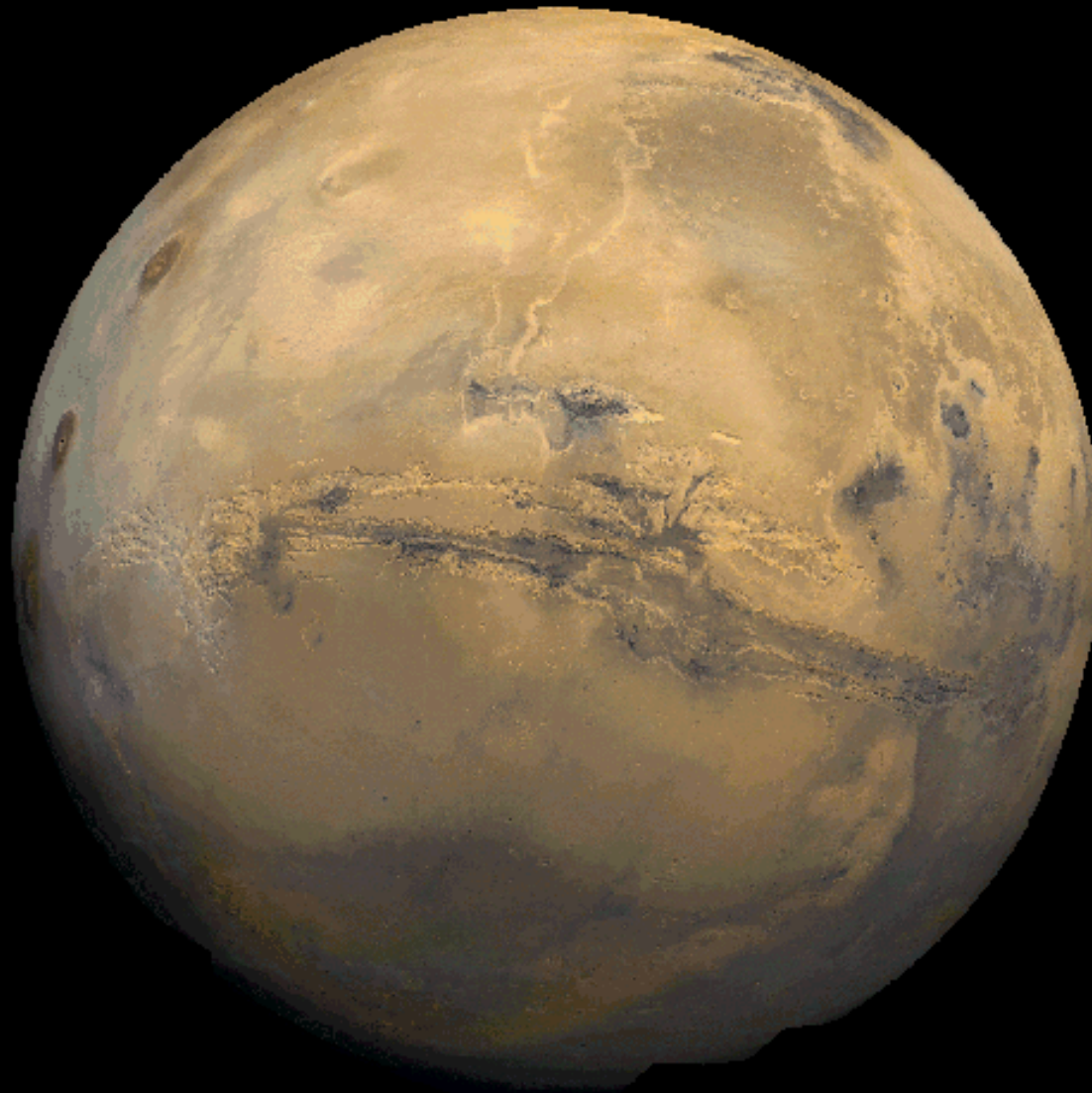
2000, 2001, 2002, 2003

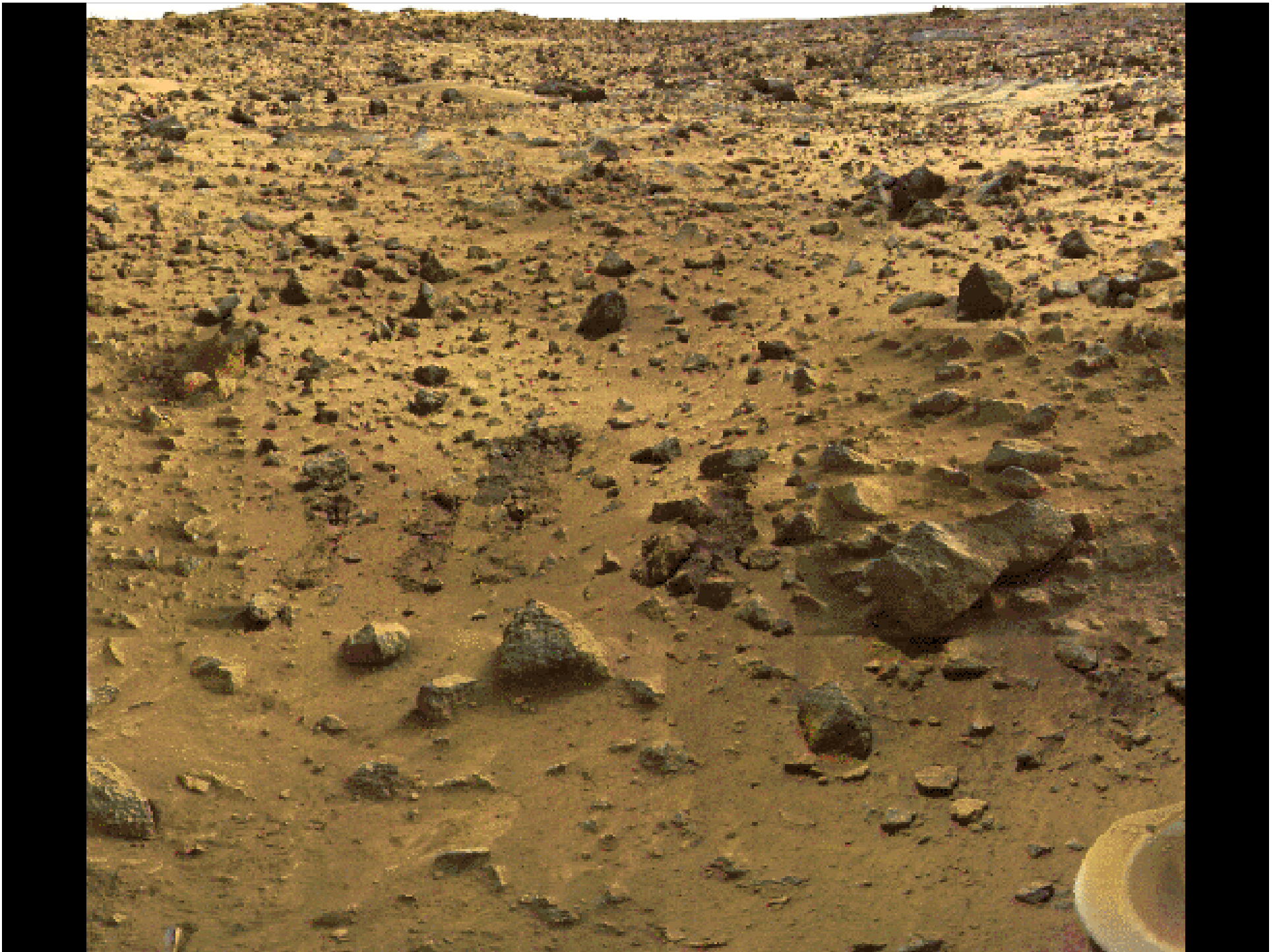
Phoenix; lądowanie na Marsie 26.05.2008

ŻYCIE NA MARSIE WIDAĆ Z BLISKA ???

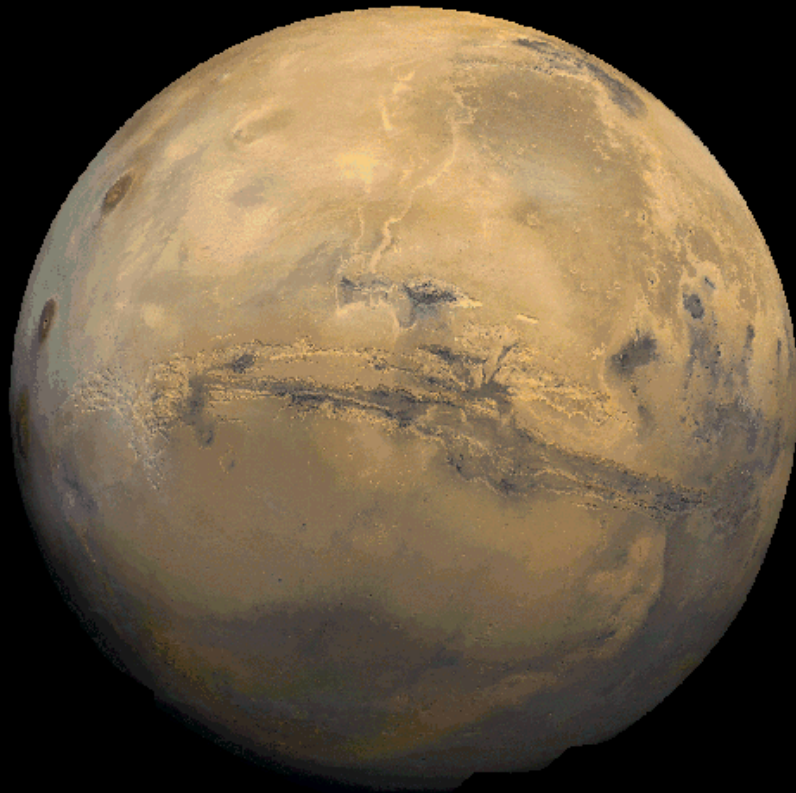
H_2O
 CH_4

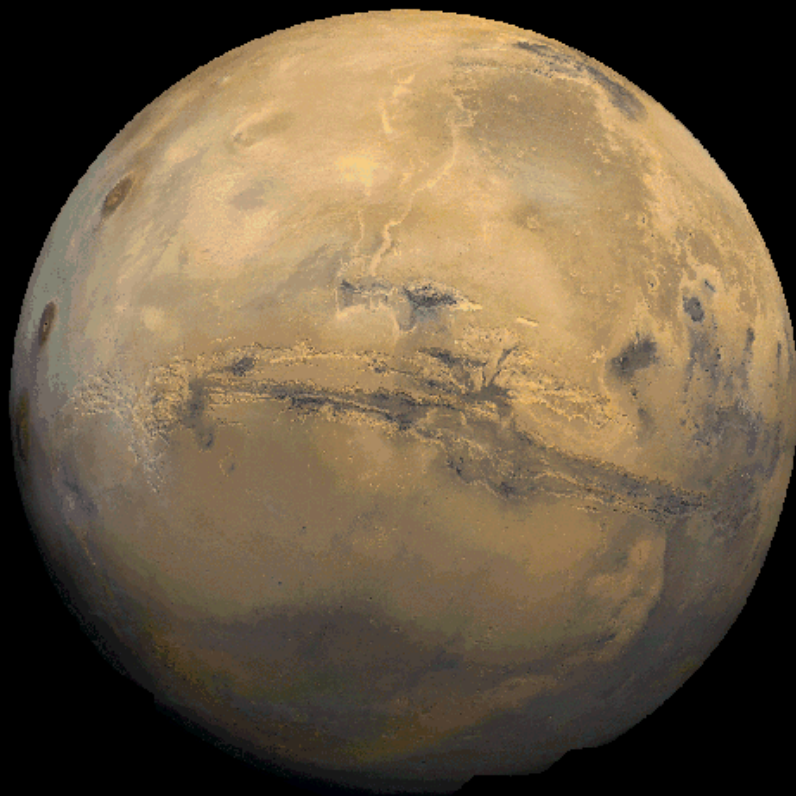
Ziemia

Życie na Ziemi widać z daleka

Życie na Ziemi widać z daleka

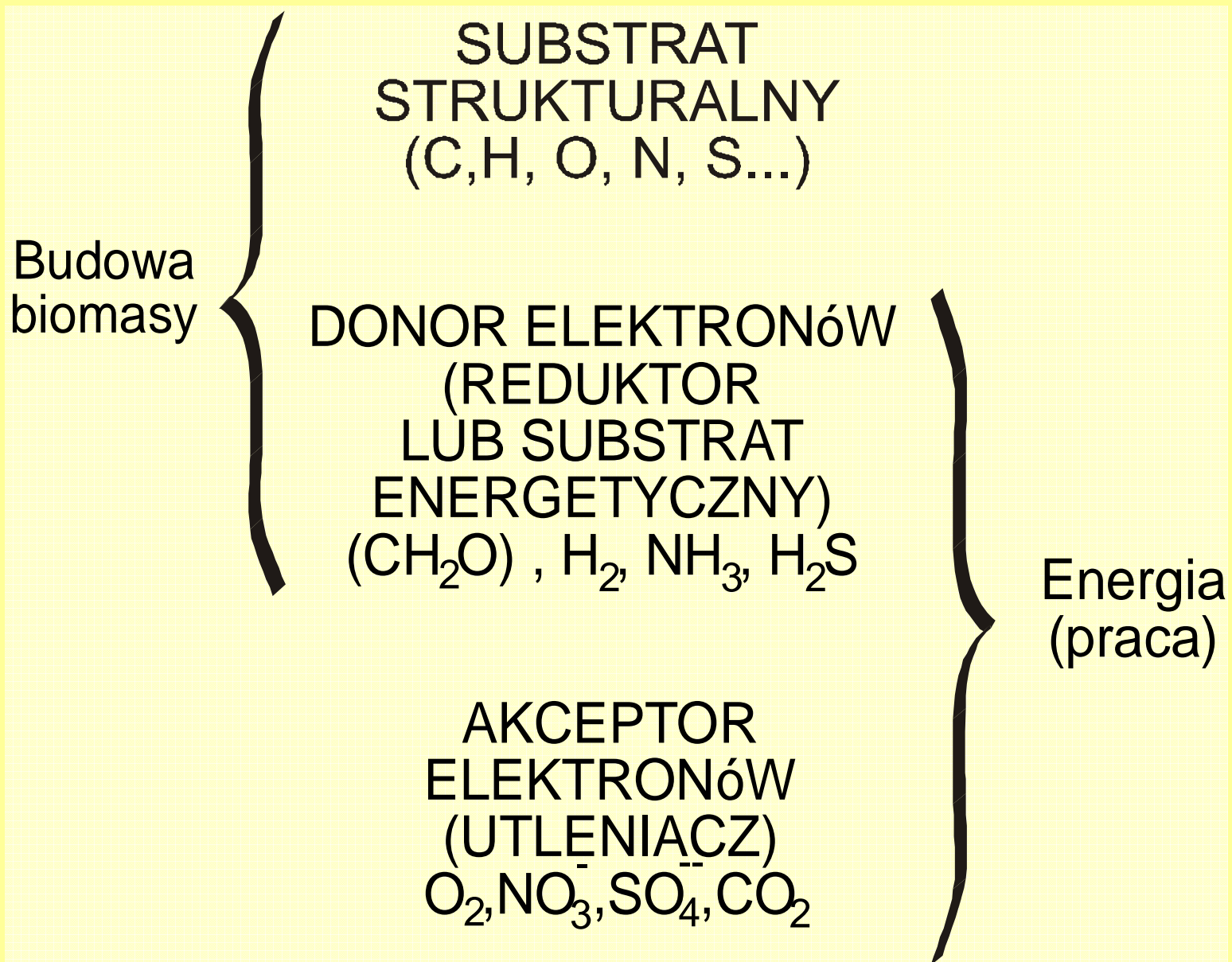

95.3% CO₂ 2.7% N₂
1.6% Ar 0.15% O₂
0.03% H₂O

78.1% N₂ 21% O₂ 0.9 % Ar
1% H₂O 0.033% CO₂
ślady CH₄

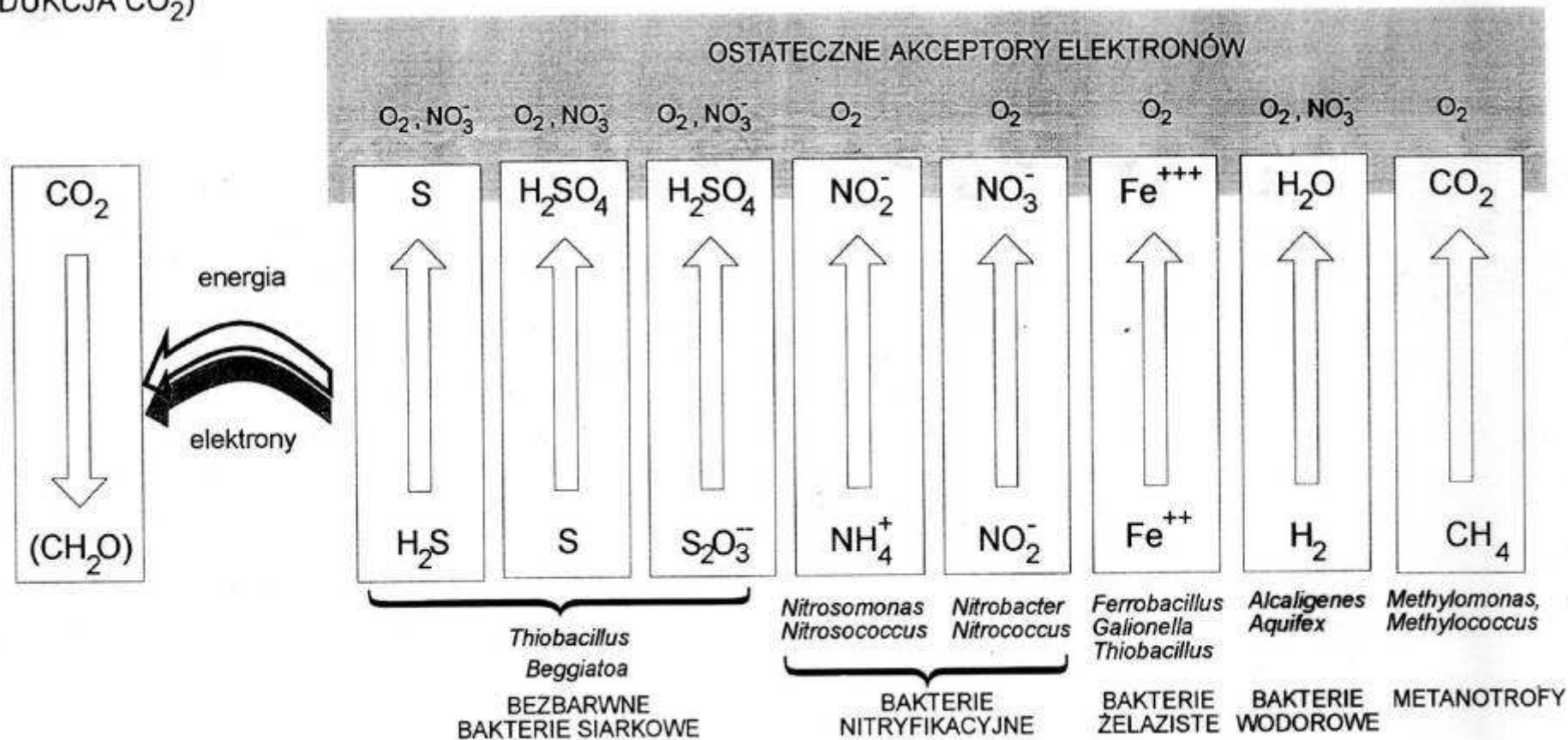
SUBSTRATY ŻYCIA

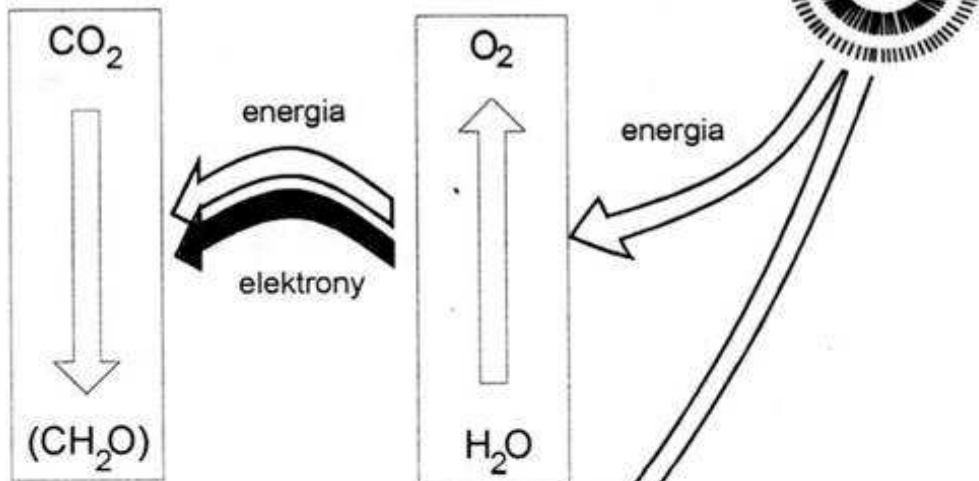
Metabolizm chemoautotrofów

PRODUKCJA
BIOMASY
(REDUKCJA CO₂)

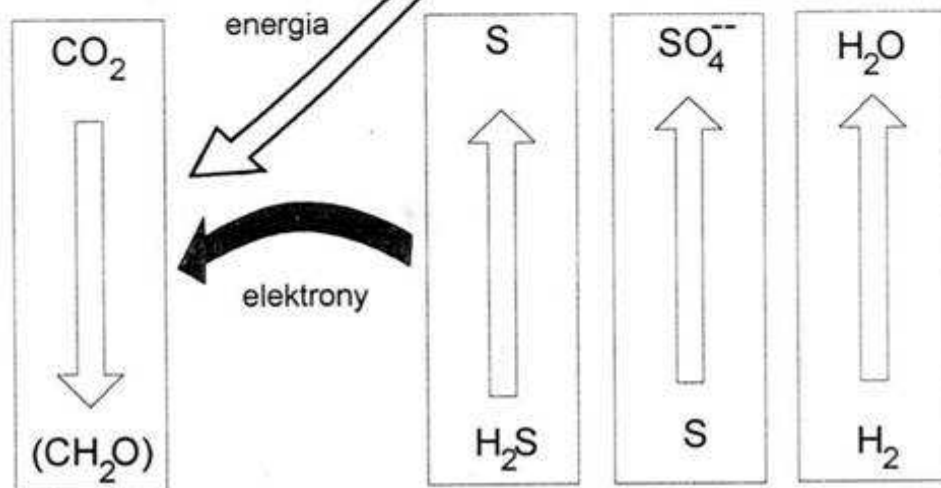
REAKCJE REDOKS DOSTARCZAJĄCE ENERGII I ELEKTRONÓW
W RÓŻNYCH GRUPACH CHEMOAUTOTROFÓW

FOTOSYNTENZA TLENORODNA
(rośliny zielone, sinice)

FOTOSYNTENZA BEZTLENOWA
(bakterie zielone i purpurowe)

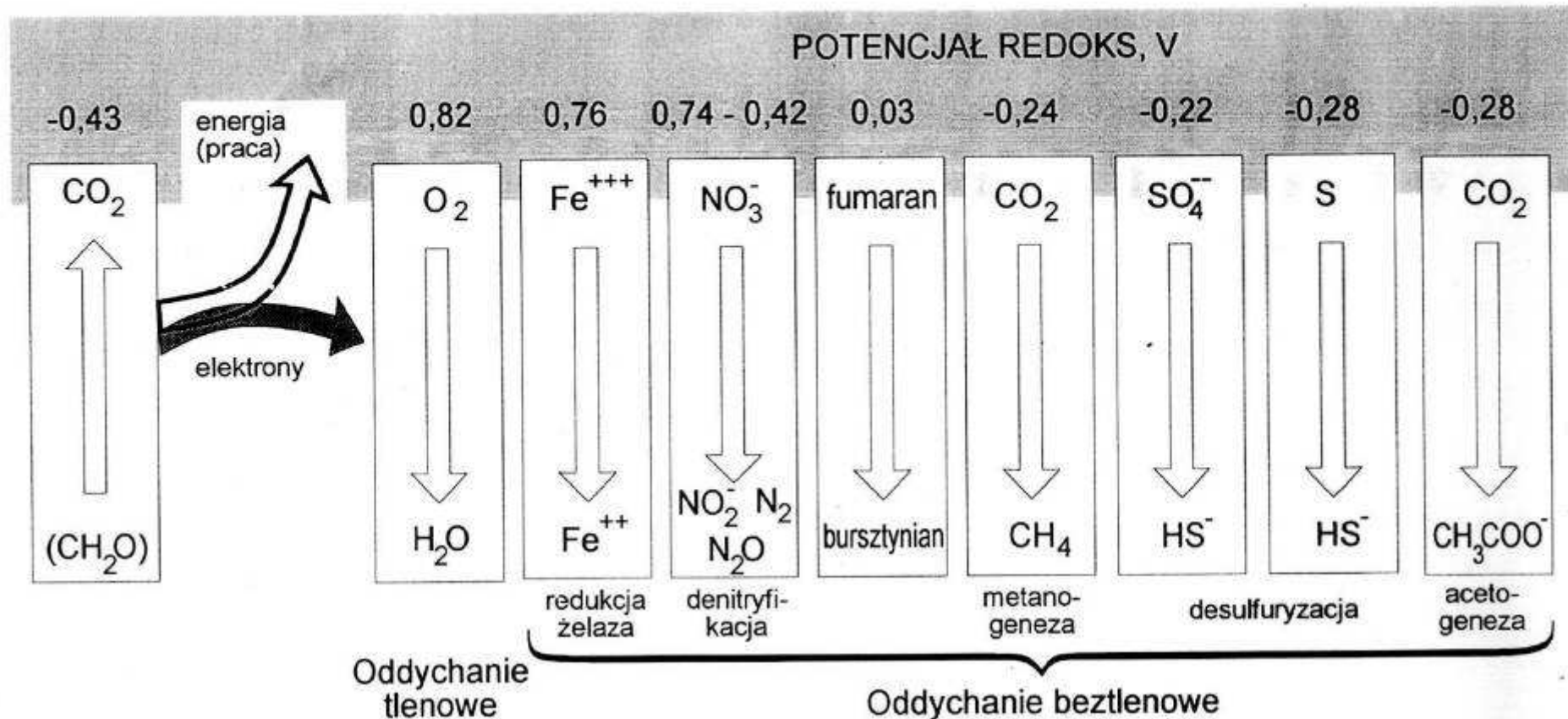

Potencjał REDOX

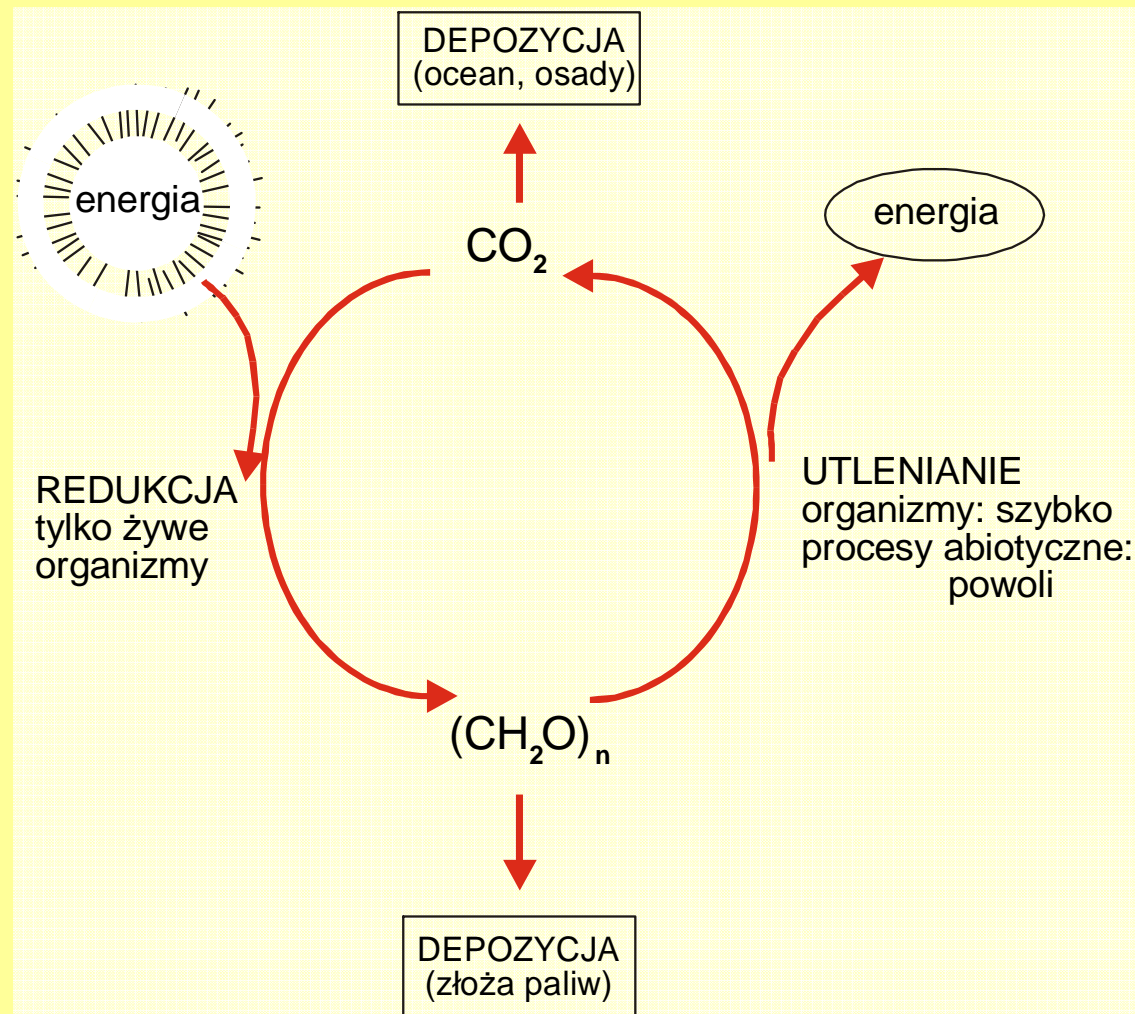
ODDYCHANIE

ODDYCHANIE
(UTLENIANIE
ZWIĄZKÓW
WĘGLA)

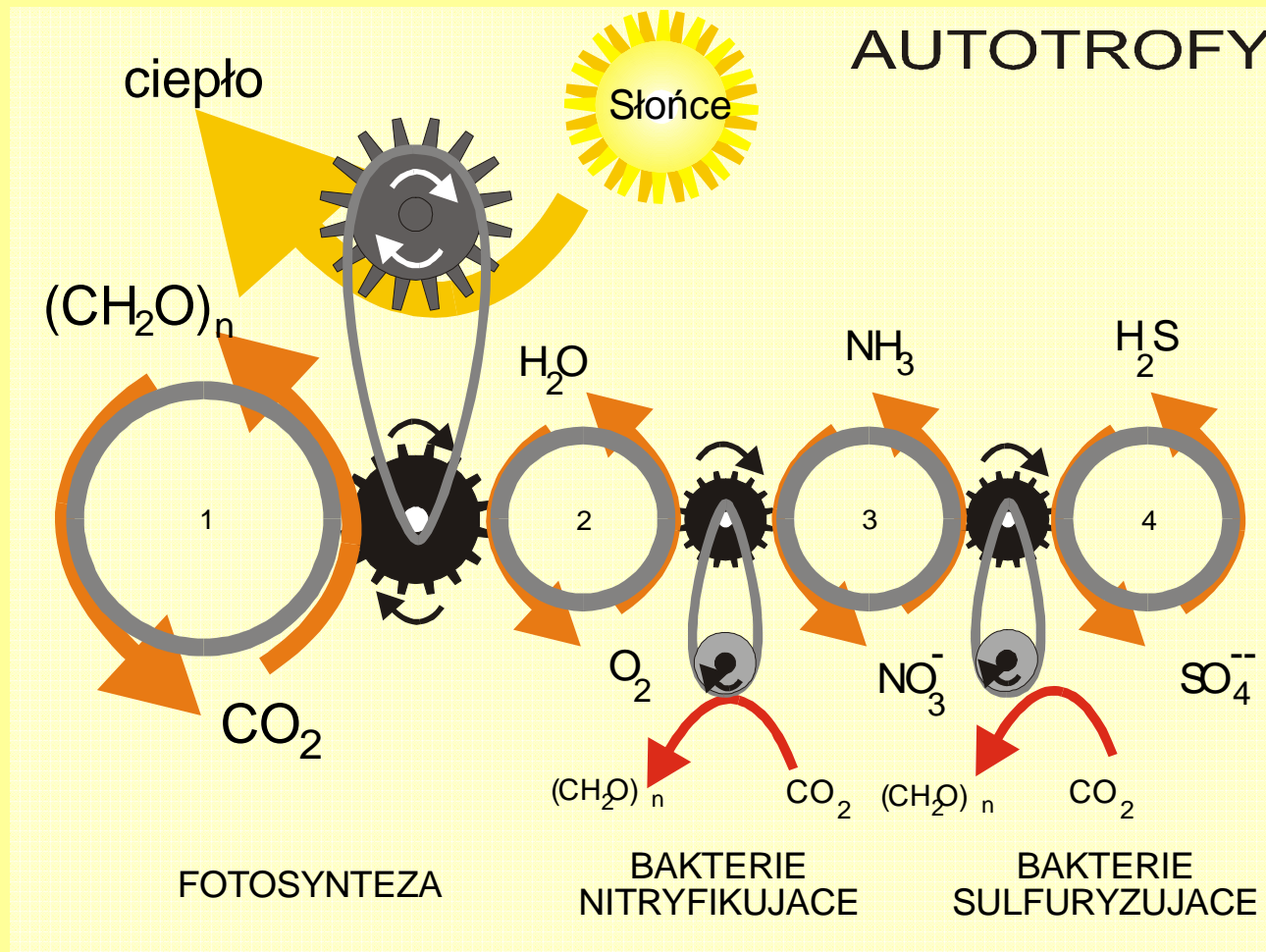
REAKCJE REDOKS PO STRONIE AKCEPTORA ELEKTRONÓW
W RÓŻNYCH TYPAH ODDYCHANIA

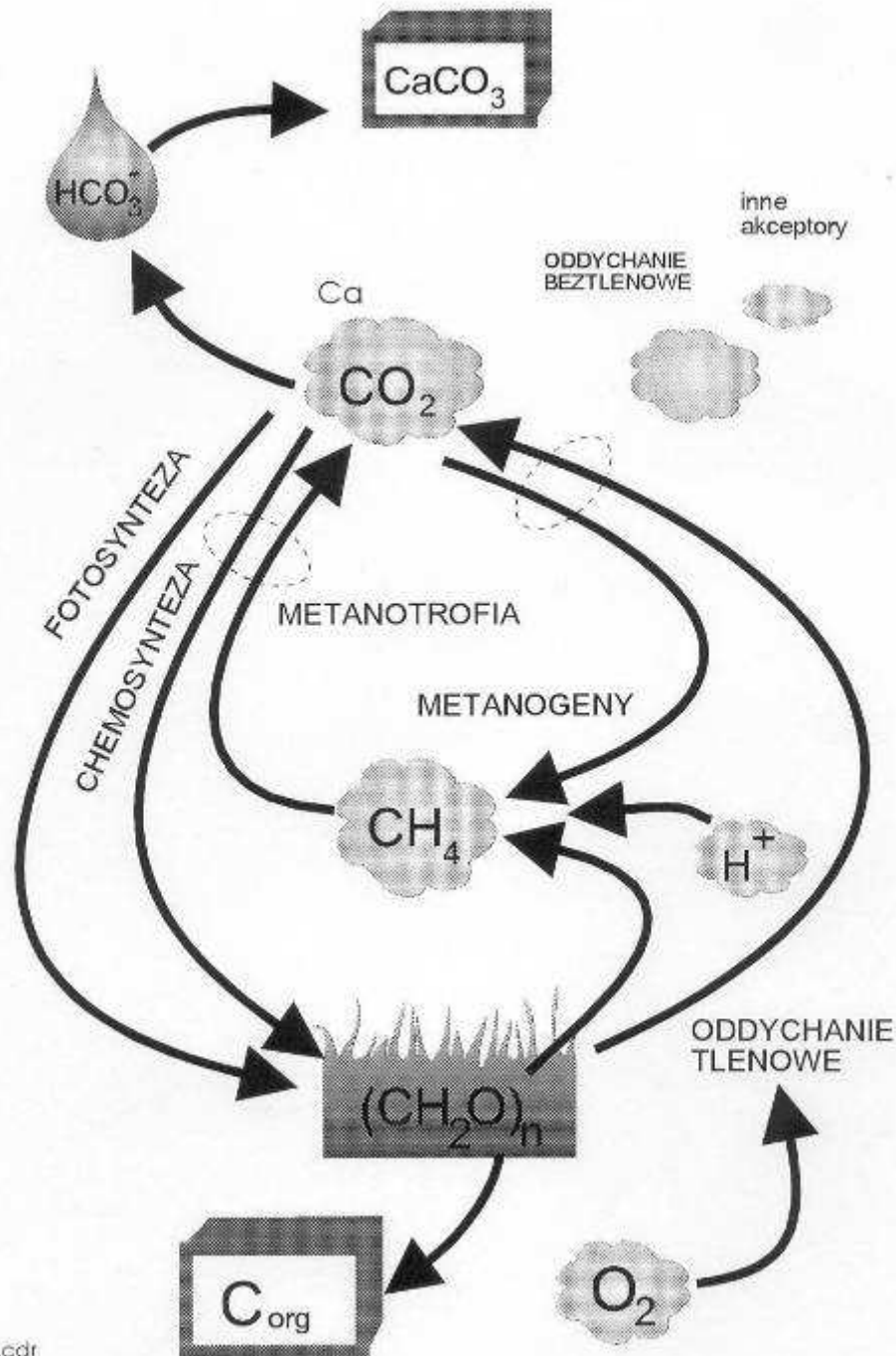
Życie biosfery = cykl redoks węgla

Fotosynteza podtrzymuje potencjał redoks w biosferze, napędzając obieg wielu pierwiastków

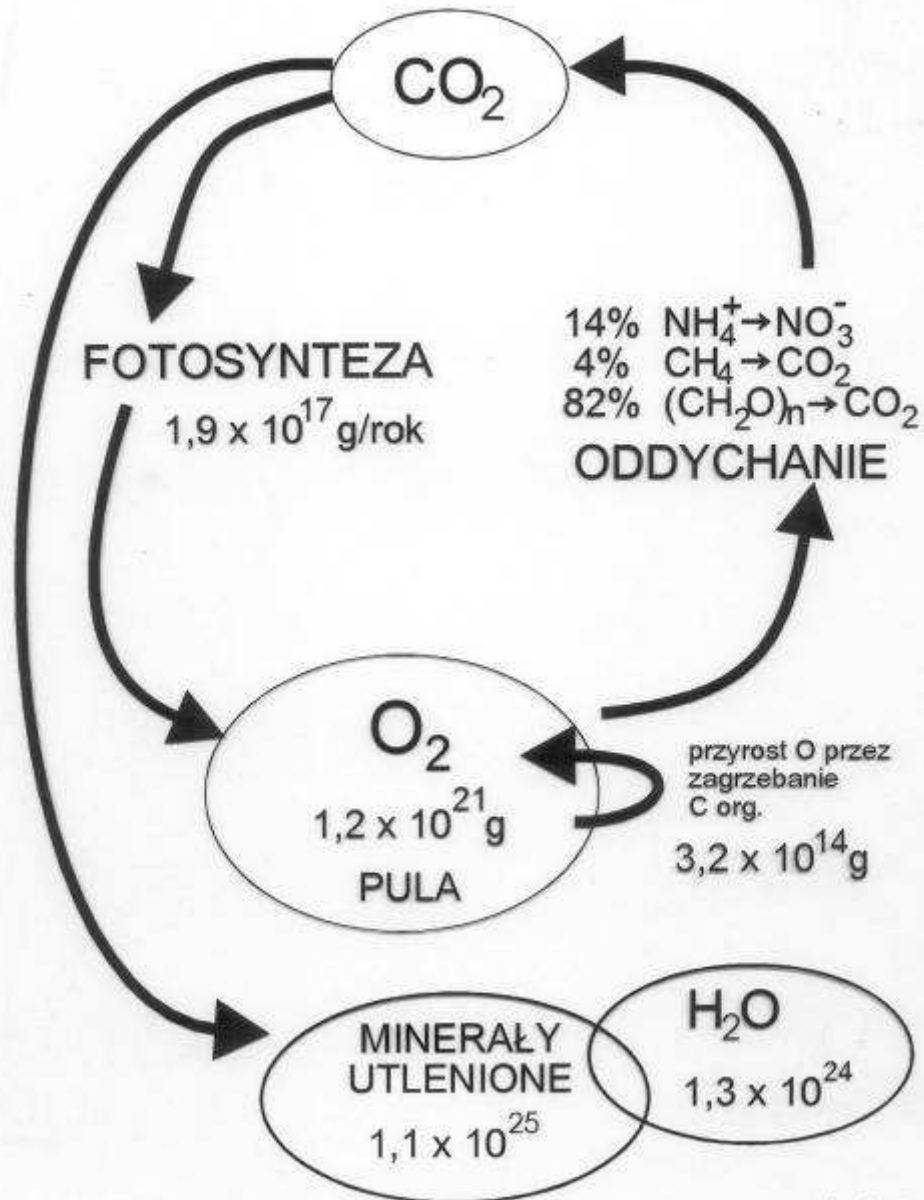

OBIEG WĘGLA W BIOSFERZE

OBIEG TLENU

tlen2.cdr

OBIEG TLENU W BIOSFERZE

C Przemiany chemiczne grupy organizmów

Wiązanie $\text{CO}_2 \rightarrow (\text{CH}_2\text{O})_n$	Fotoautotrofy (rośliny, sinice); Chemoautotrofy (bakterie: nitryfikujące, sulfuryzacyjne, utl. żelazo i wodór);
Oddychanie tlenowe $(\text{CH}_2\text{O})_n \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$	Wszystkie rośliny i zwierzęta, bakterie tlenowe
Mineralizacja $(\text{CH}_2\text{O})_n \pm \text{O}_2 \rightarrow$ subst. nieorgan.	Bakterie i grzyby
Metanogeneza $\text{CO}_2 + \text{H}_2$ (organ.) $\rightarrow \text{CH}_4 + \text{H}_2\text{O}$	Metanogeny (bakterie, Archea)

N

Przemiany chemiczne grupy organizmów

Wiązanie $N_2 \rightarrow R-NH_2$ (gr. aminowa)	Bakterie azotowe wolne i symbionty, sinice
Nitryfikacja $NH_3 \rightarrow NO_2^- \rightarrow NO_3^-$	Chemoautotroficzne bakterie nitryfikujące
Denitryfikacja dysymilacyjna $NO_3^- \rightarrow N_2, N_2O$	Bakterie oddychające beztlenowo
Denitryfikacja asymilacyjna $NO_3^- \rightarrow R-NH$	Rośliny, bakterie
Amonifikacja N org. $\rightarrow NH_3$	Liczne bakterie i inne mikroorganizmy

S

Przemiany chemiczne grupy organizmów

Sulfuryzacja $\text{H}_2\text{S} \rightarrow \text{S} \rightarrow \text{S}_2\text{O}_3^{2-} \rightarrow \text{SO}_4^{2-}$	Purpurowe i zielone bakterie fotoautotroficzne, niektóre sinice
Desulfuryzacja dysymilacyjna $\text{SO}_4^{2-} \rightarrow \text{H}_2\text{S}$	Bakterie desulfuryzacyjne (oddychanie beztlenowe)
Desulfuryzacja asymilacyjna $\text{SO}_4^{2-} \rightarrow \text{R-SH}$	Rośliny, bakterie
Produkcja DMS $\text{SO}_4^{2-} \rightarrow (\text{CH}_3)_2\text{S}$	Mikroorganizmy planktonowe

abiotyczne

ATMOSFERA

Precipitation
H, C, N, O, S

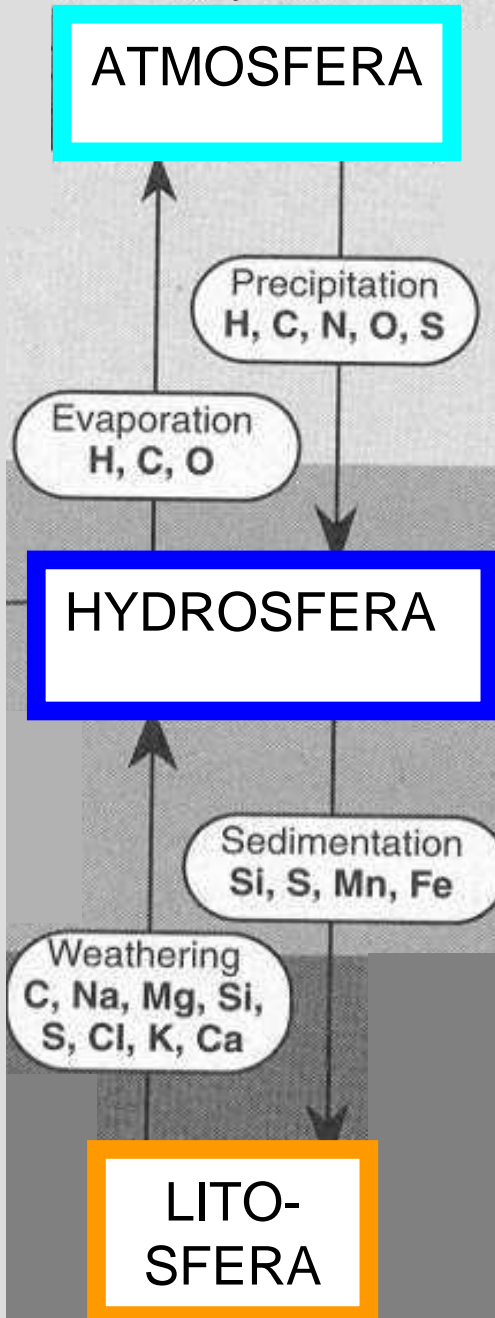
Evaporation
H, C, O

HYDROSFERA

Sedimentation
Si, S, Mn, Fe

Weathering
C, Na, Mg, Si,
S, Cl, K, Ca

LITO-
SFERA

abiotyczne

biotyczne

ATMOSFERA

Precipitation
H, C, N, O, S

Evaporation
H, C, O

HYDROSFERA

Sedimentation
Si, S, Mn, Fe

Weathering
C, Na, Mg, Si,
S, Cl, K, Ca

LITO-
SFERA

Photosynthesis,
fixation C, N

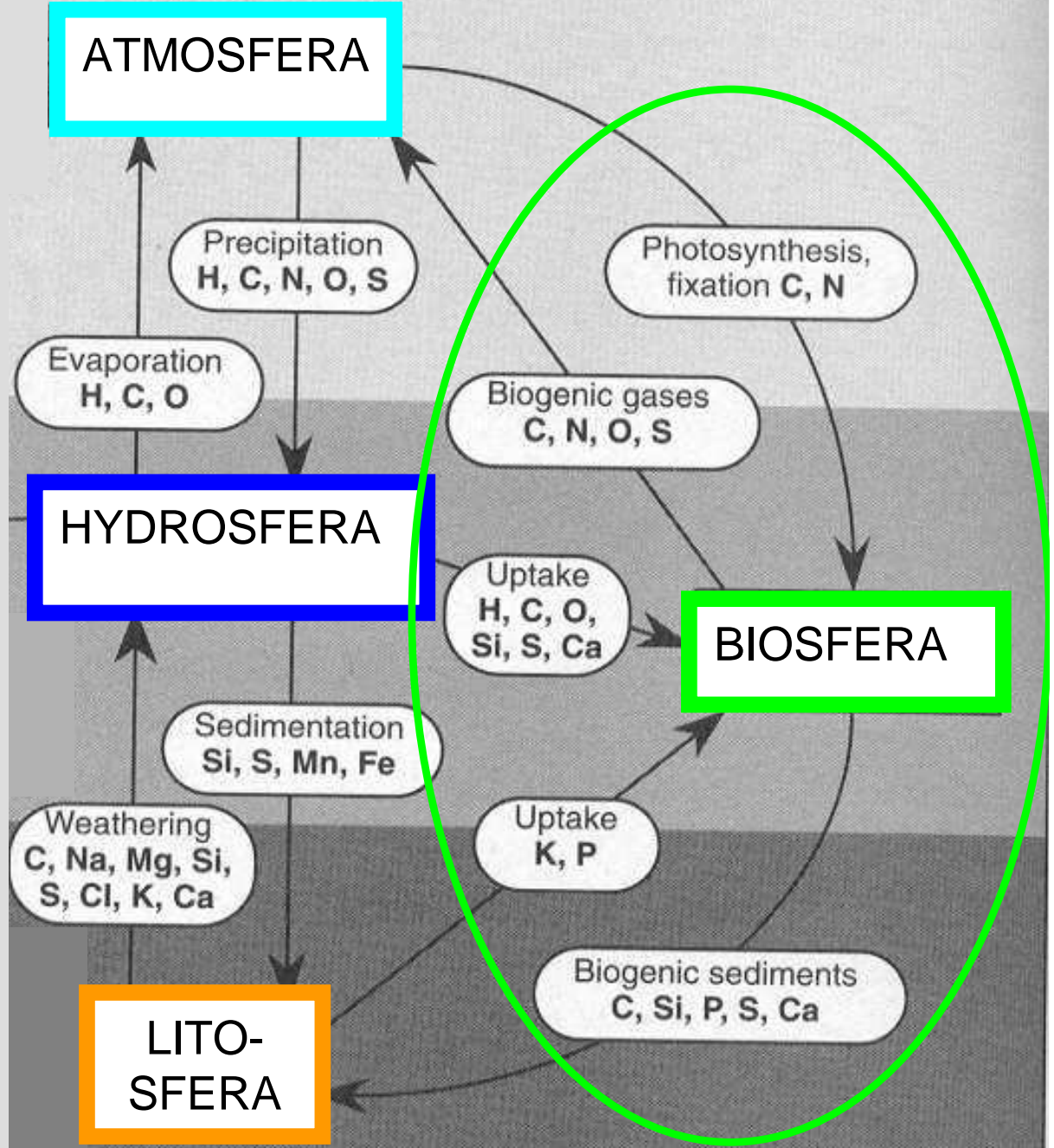
Biogenic gases
C, N, O, S

Uptake
H, C, O,
Si, S, Ca

BIOSFERA

Uptake
K, P

Biogenic sediments
C, Si, P, S, Ca

antropogeniczne

abiotyczne

biotyczne

ATMOSFERA

HYDROSFERA

BIOSFERA

PRZEMYSŁ

LITO-SFERA

Volcanoes
C, N, S

Pollution
C, N, S, Cl,
As, Se, Br,
Pb, Hg

Extraction
N, O, Ar

Extraction
Na, Mg,
Cl, Br, I

Pollution
Ni, Cu, Cd,
Pb, Hg

PRZEMYSŁ

Extraction
C, Al, P,
S, Cl, Fe

Weathering
C, Na, Mg, Si,
S, Cl, K, Ca

LITO-SFERA

Sedimentation
Si, S, Mn, Fe

Evaporation
H, C, O

Precipitation
H, C, N, O, S

Biogenic gases
C, N, O, S

Uptake
H, C, O,
Si, S, Ca

Uptake
K, P

Biogenic sediments
C, Si, P, S, Ca

Photosynthesis,
fixation C, N

Roczny przepływ pierwiastków w różnych domenach biosfery [mld ton/rok]

Element	Annual flux (10^{12} kg year ⁻¹) through:			
	atmosphere	hydrosphere	biosphere	industry
H (as H ₂ O)	6×10^4	6×10^4	<i>v. large</i>	<i>large</i>
C	200	100	150	8
N	0.25	0.1	6	0.1
O (as O ₂)	300	1	300	0.1
(as H ₂ O)	5×10^5	5×10^5	<i>v. large</i>	<i>large</i>
Na	0	0.2	–	0.001
Mg	0	0.3	–	3×10^{-4}
Si	0	0.2	–	0.01
P	0	0.001	1	0.15
S	0.1	0.4	0.5	0.15
Cl	0.005	0.2	–	0.17
K	0	0.05	–	0.05
Ca	0	0.5	0.5	0.1
As	2×10^{-5}	4×10^{-4}	–	5×10^{-5}
Se	5×10^{-6}	8×10^{-6}	–	1×10^{-6}
Hg	5×10^{-5}	5×10^{-6}	–	8×10^{-6}
Pb	0	0.01?	2×10^{-4}	0.004

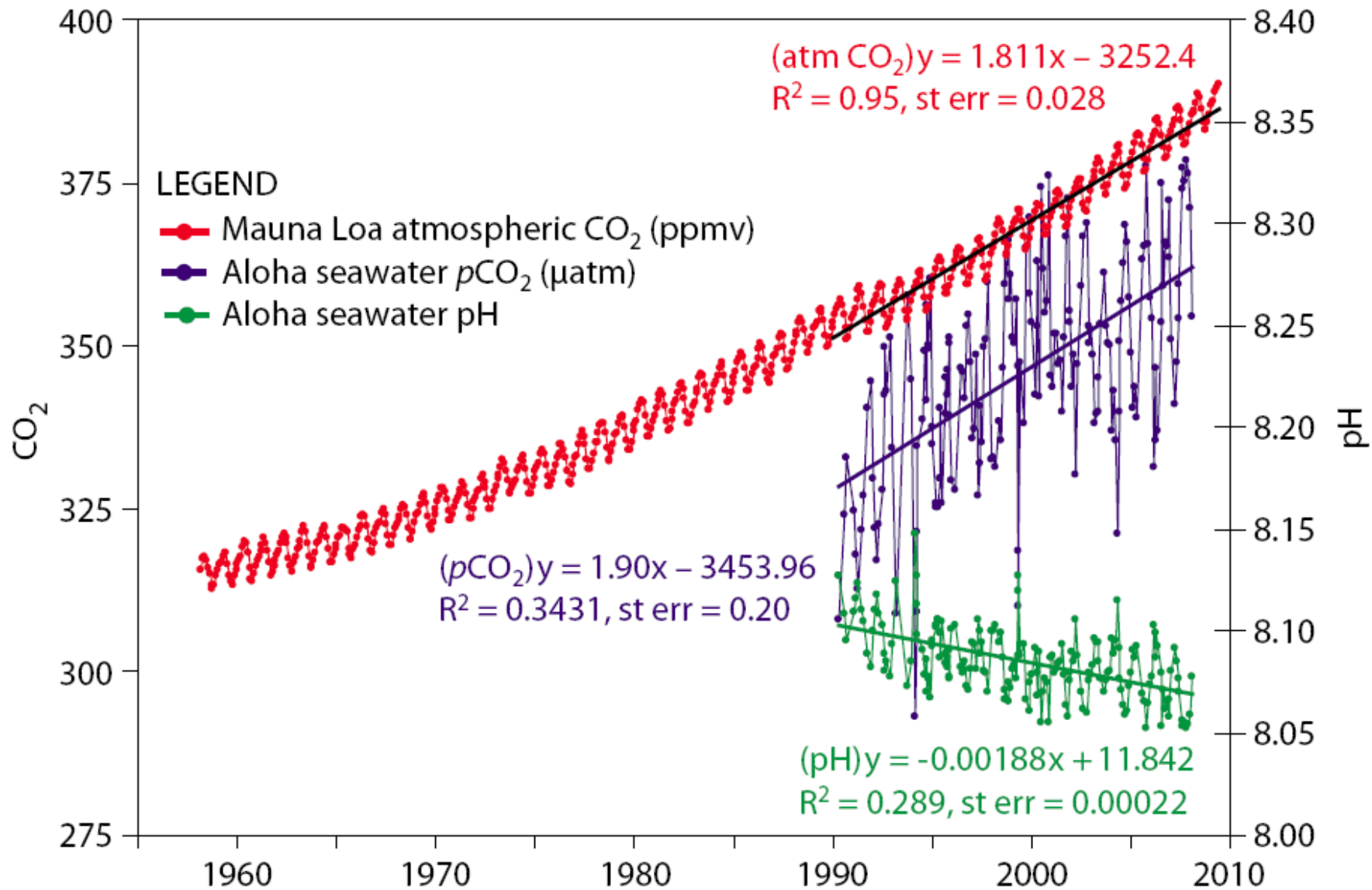

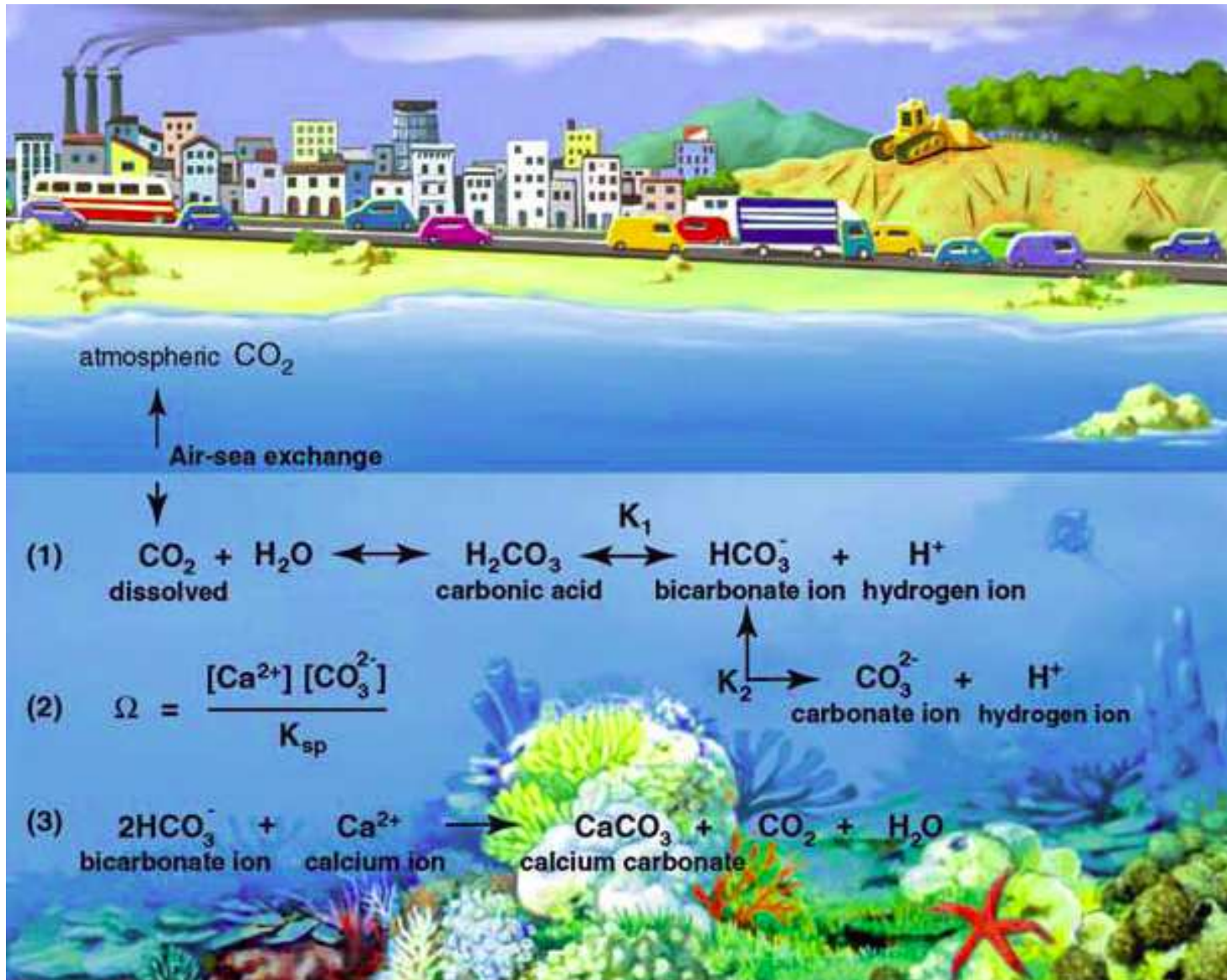
Globalne zmiany pH oceanu

Wstawić slajd ze zmianami
temperatury oceanu, albo – ze
zmianami poziomu morza

ZMIANY STĘŻENIA CO₂ W ATMOSFERZE I OCEANIE I ZMIANY KWASOWOŚCI OCEANU

ZMIANY CHEMIZMU WÓD POWIERZCHNIOWYCH OCEANU POD WPŁYWEM WZROSTU ZAWARTOŚCI CO₂ W ATMOSFERZE

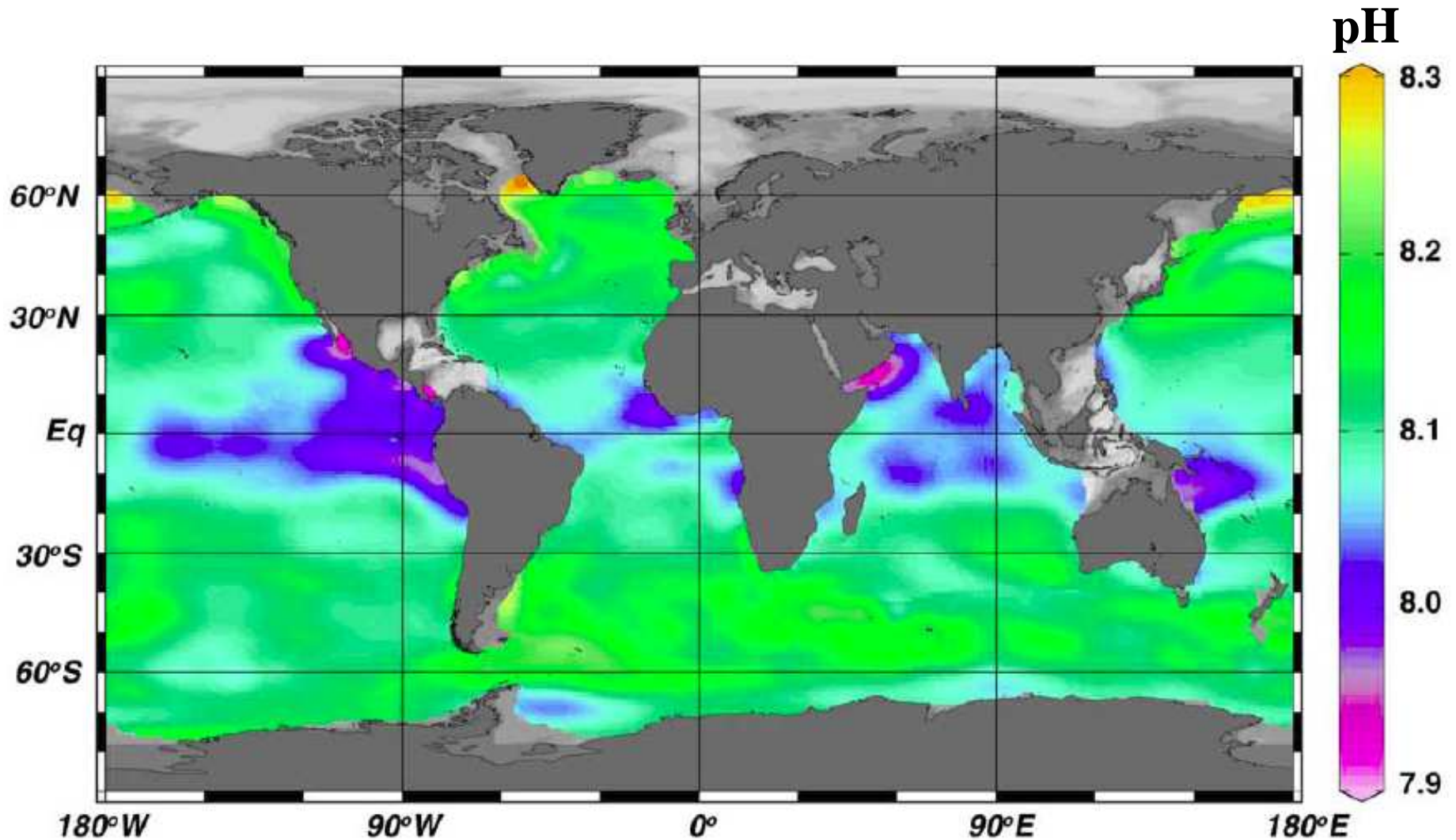

K_1, K_2 – stałe dysocjacji wodorowęglanu i dwuwęglanu

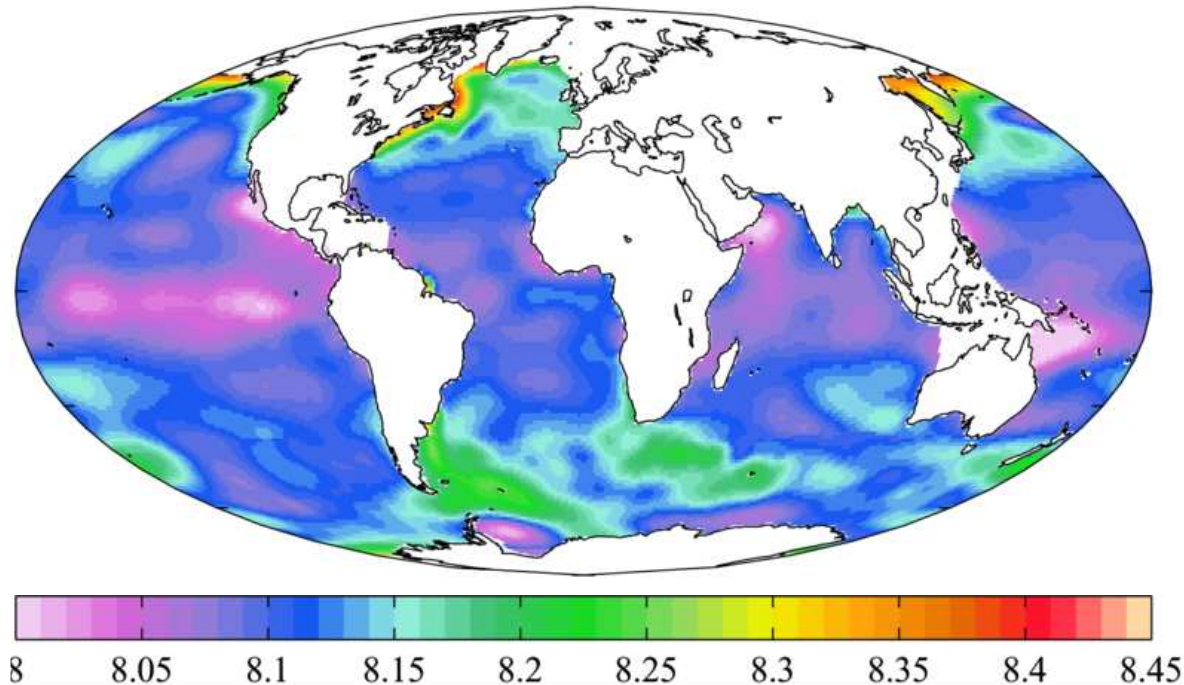
Ω – stan nasycenia;

K_{sp} – stała rozpuszczalności danej fazy

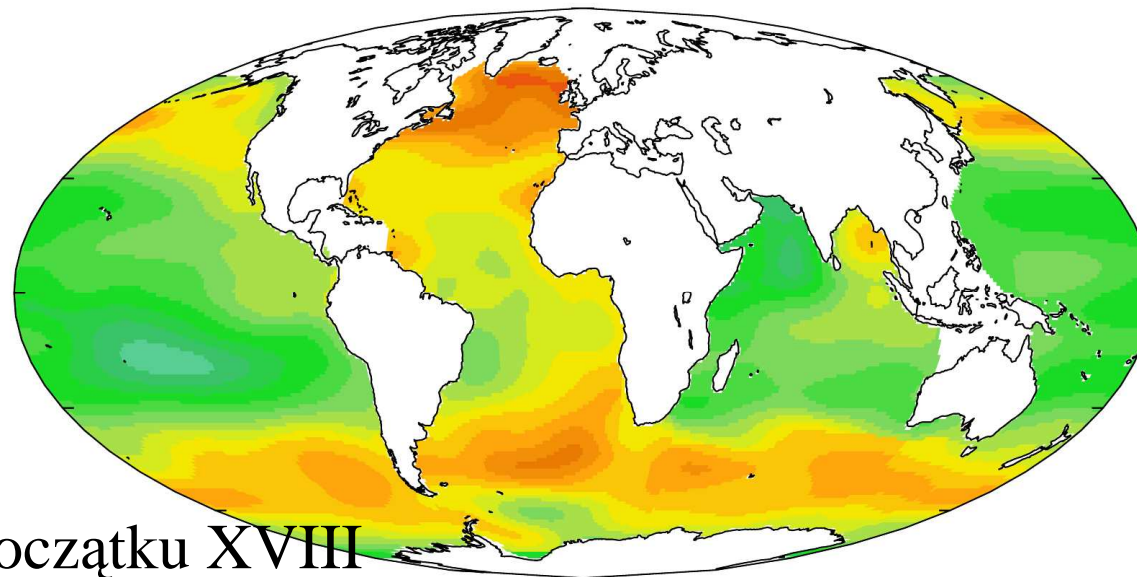
KWASOWOŚĆ (pH) WÓD POWIERZCHNIOWYCH (50 m)

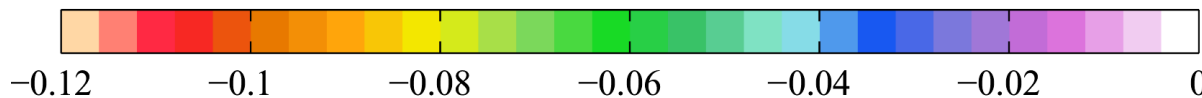
**OSZACOWANA ZMIANA
ZAKWASZENIA WÓD
POWIERZCHNIWYCH
OCEANU
OD XVIII W.**

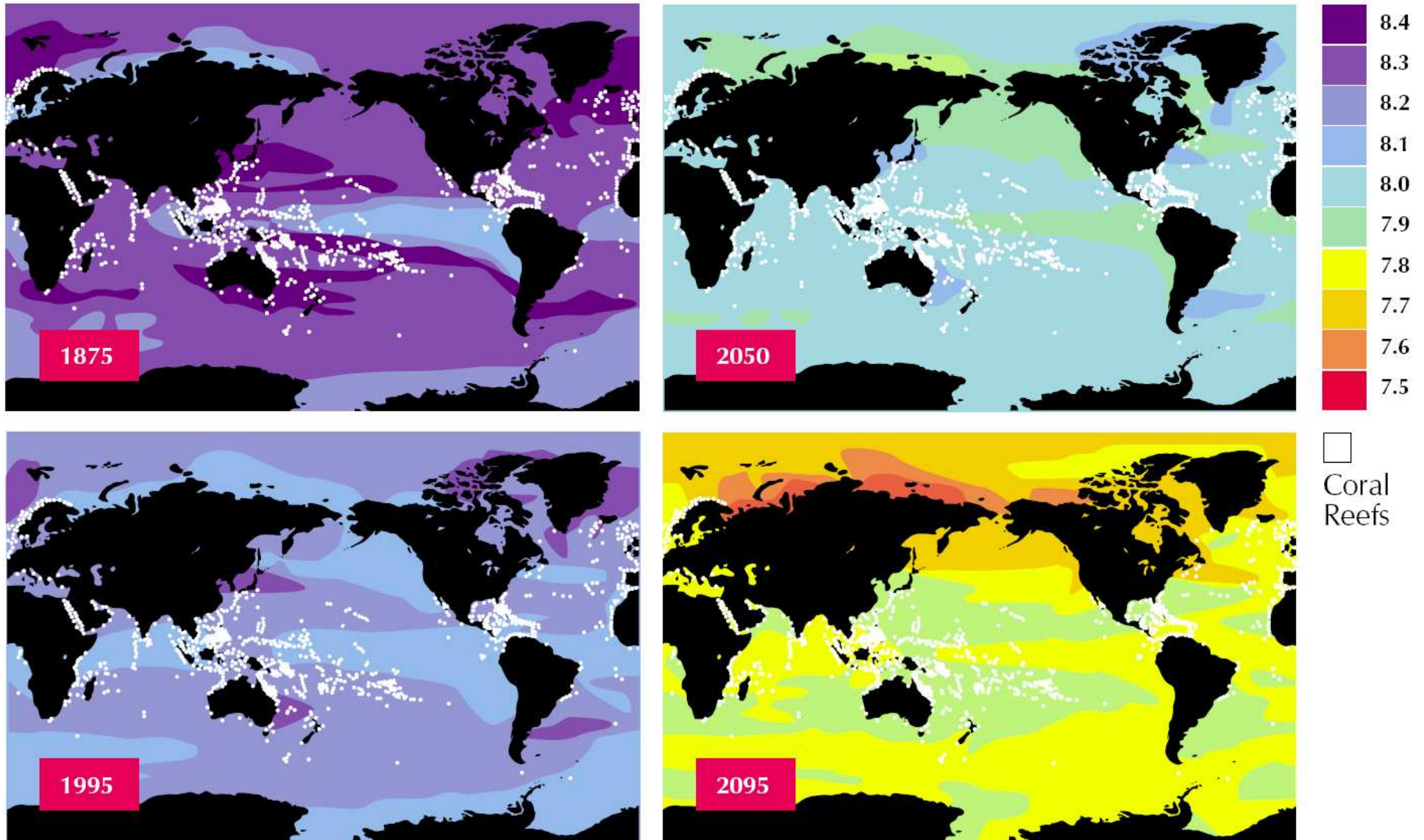
Współczesne wartości pH
wód powierzchniowych
oceanu

Zmiana pH w okresie od początku XVIII

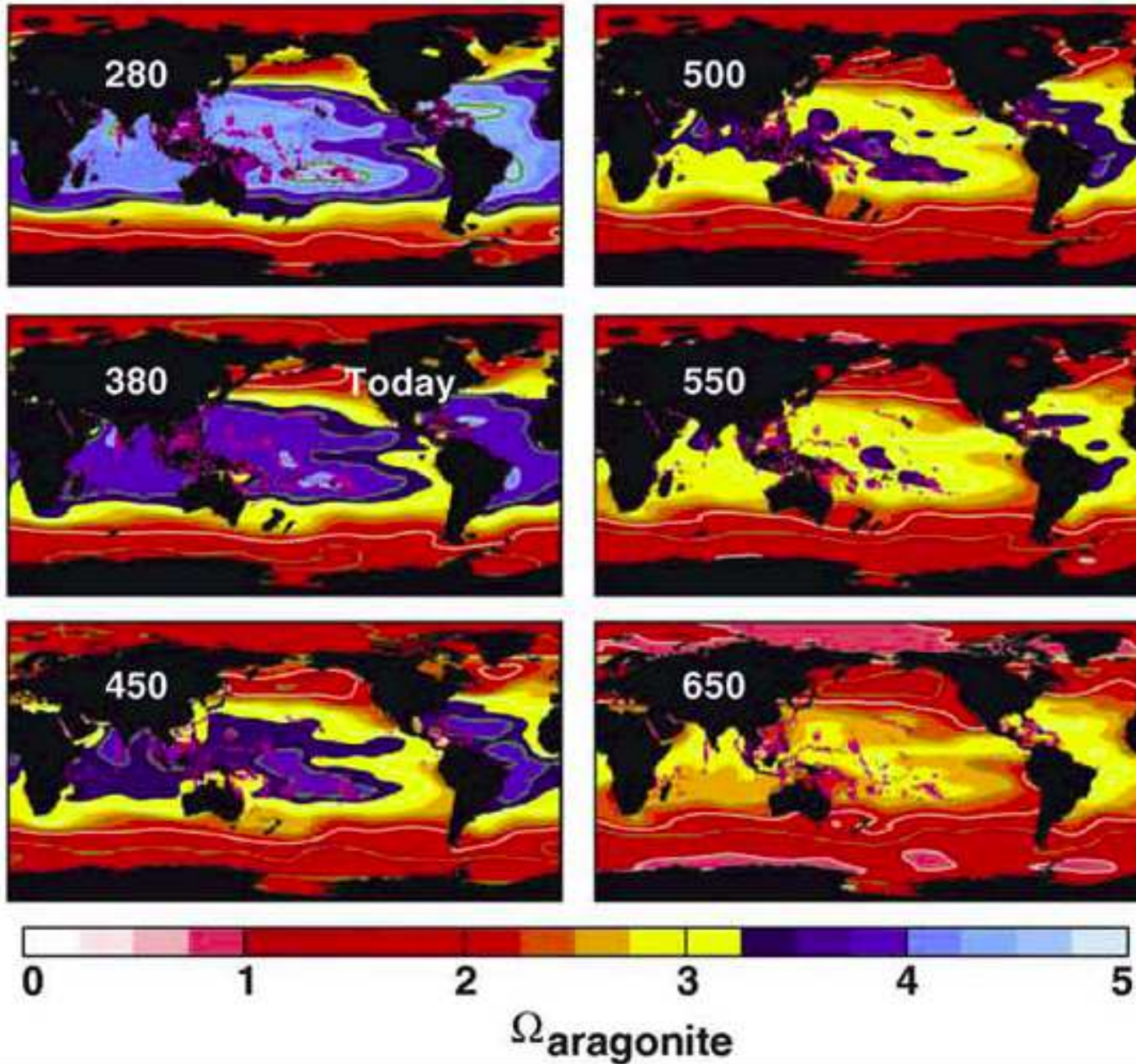

WSPÓŁCZESNE I PROGNOZOWANE ZMIANY pH OCEANÓW

Feely *et al.*, *Oceanography* (2

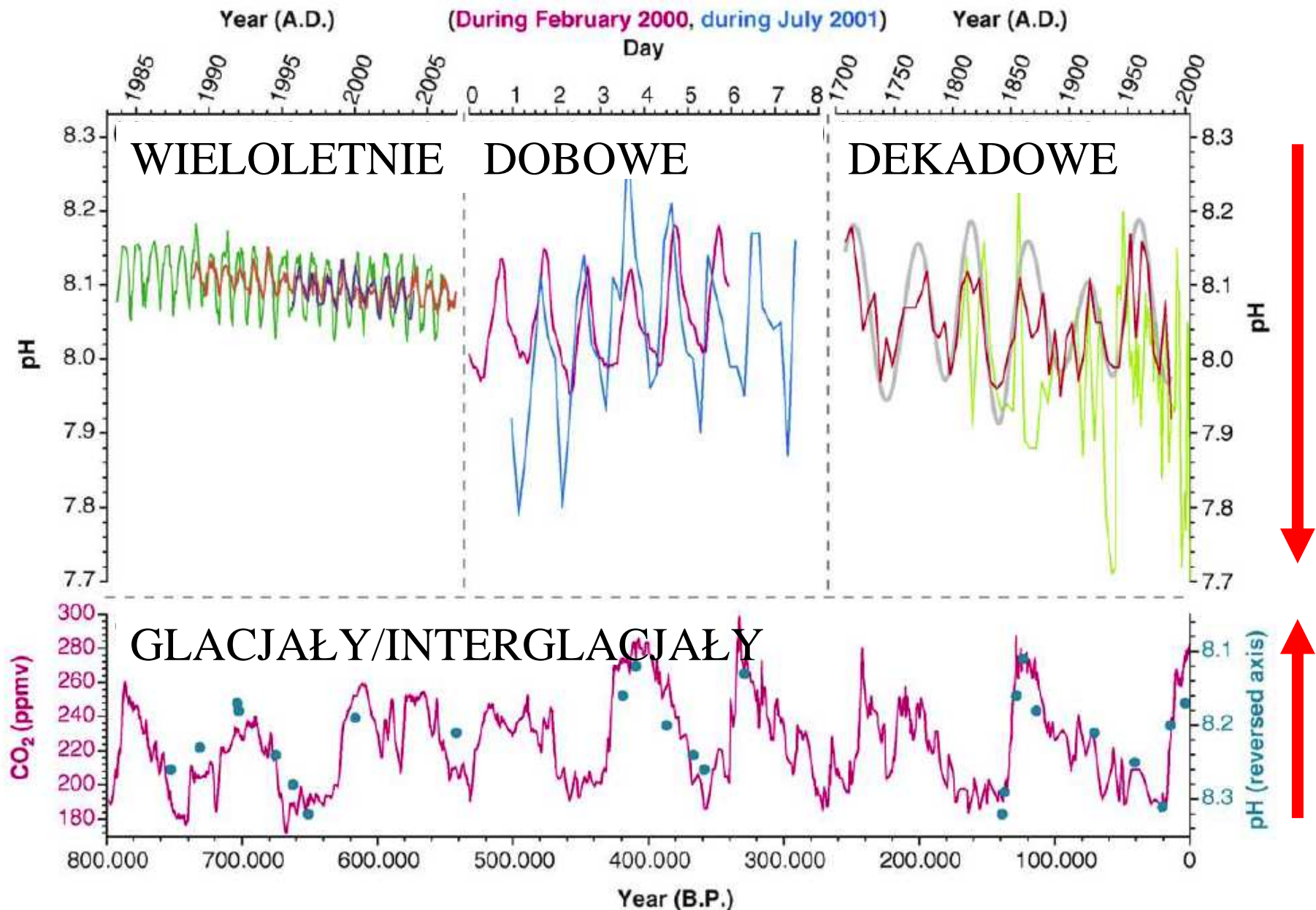

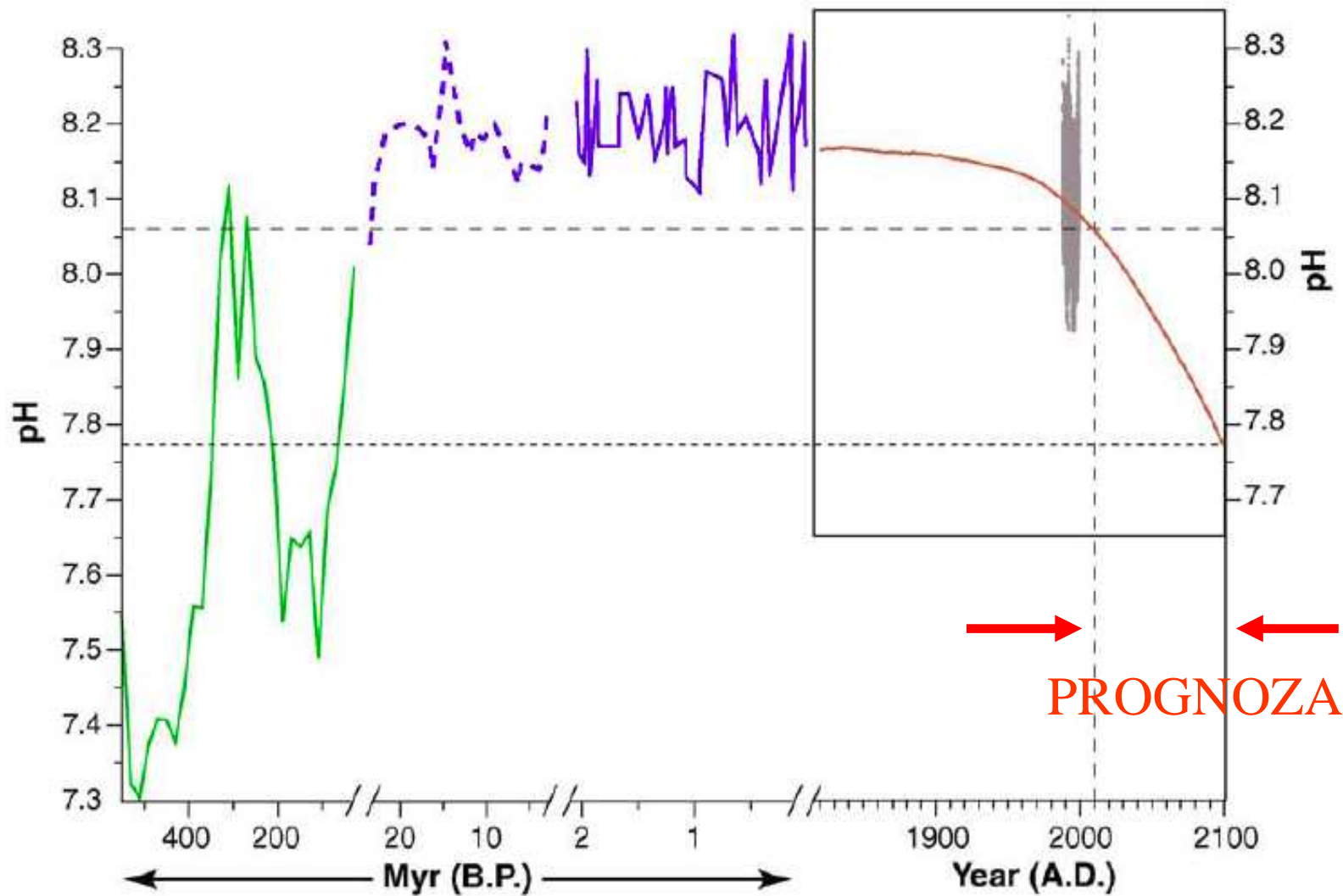
Stan nasycenia aragonitu w oceanach, zależnie od stężenia CO₂ w atmosferze;
 kolor niebieski: minimum stanu nasycenia aby mogły się rozwijać rafy koralowe.

Aragonit = CaCO₃

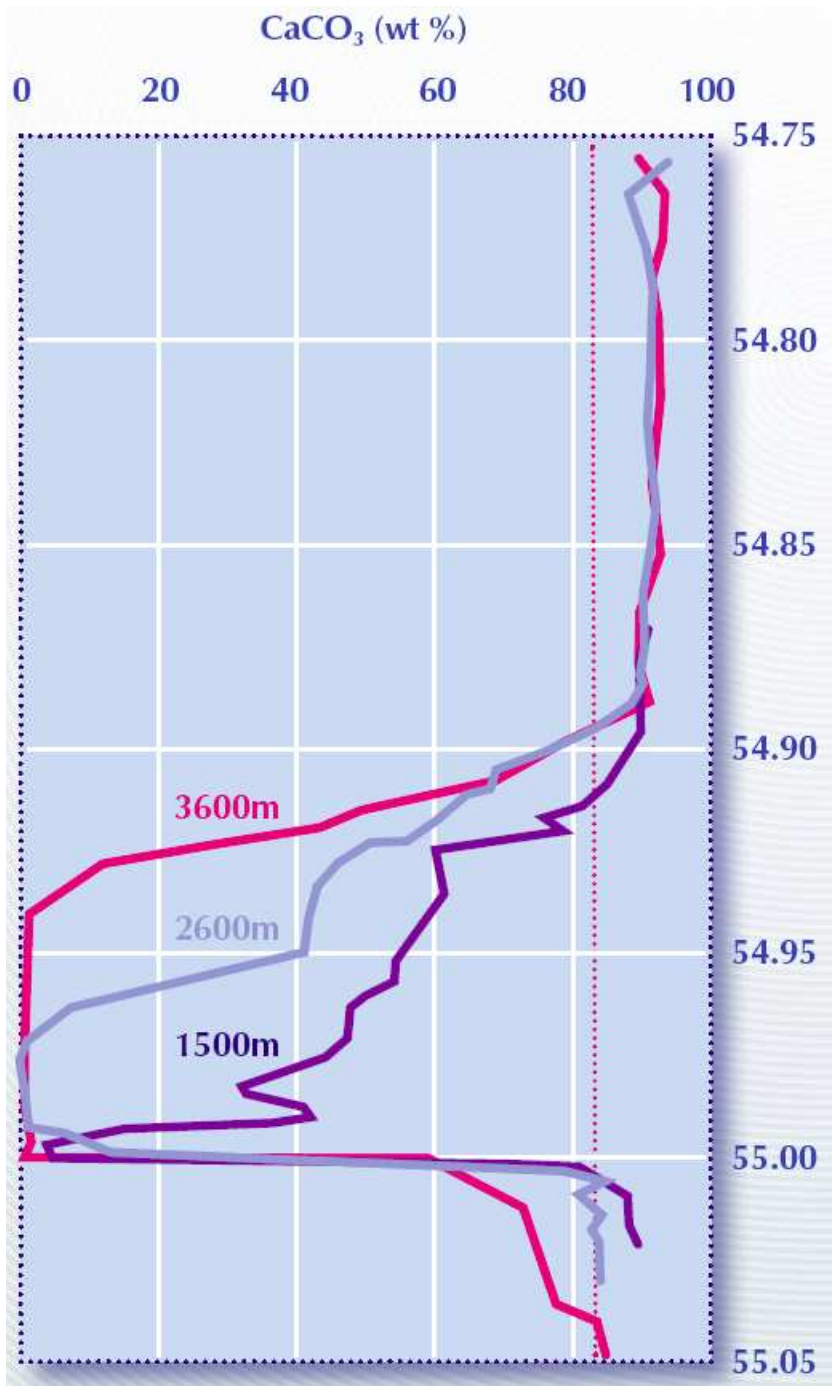
ZMIANY pH OCEANU W RÓŻNYCH SKALACH CZASOWYCH

REKONSTRUKCJA DAWNYCH ZMIAN pH OCEANÓW I PROGNOZA DALSZEGO ZAKWASZENIA

TRENDS in Ecology & Evolution

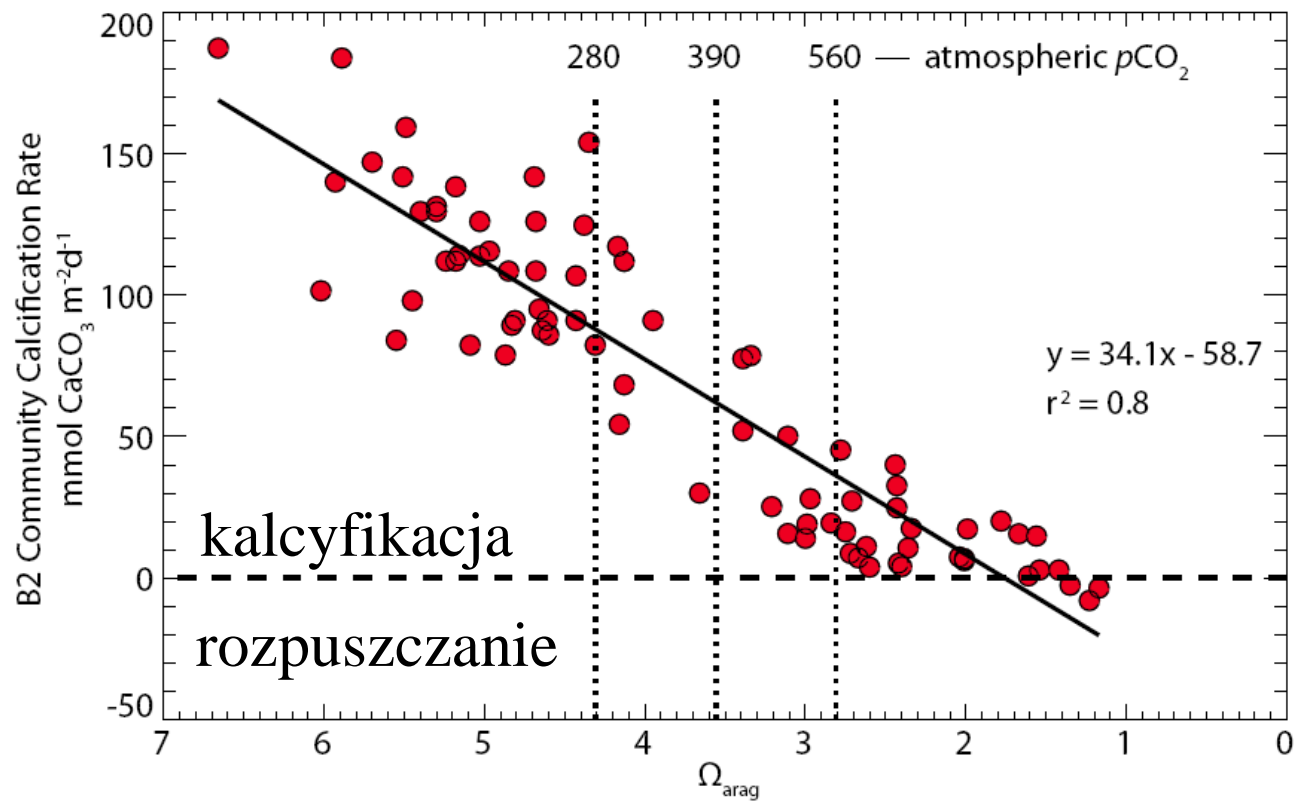
**SZYBKI SPADEK STANU
NASYCENIA KALCYTU
W OCEANACH
PO GWAŁTOWNYM
OCIEPLENIU EOCENSKIM
DŁUGOTRWAŁY POWRÓT**

Wiek (mln lat)

Eoceńskie maksimum termiczne

wg. Zachos *et al.*, *Science* (2005), za „Guide to ocean acidification”
<http://www.epoca-project.eu/index.php/Outreach/RUG/>

ZMIANY TEMPA KALCYFIKACJI RAFY W ZALEŻNOŚCI OD STOPNIA NASYCENIA ARAGONITU W WODZIE MORSKIEJ (EKSPERYMENT TERENOWY)

„BLAKNIĘCIE KORALOWCÓW” („CORAL BLEACHING”)

A Zdrowe koralowce

B Martwe koralowce tego samego gatunku

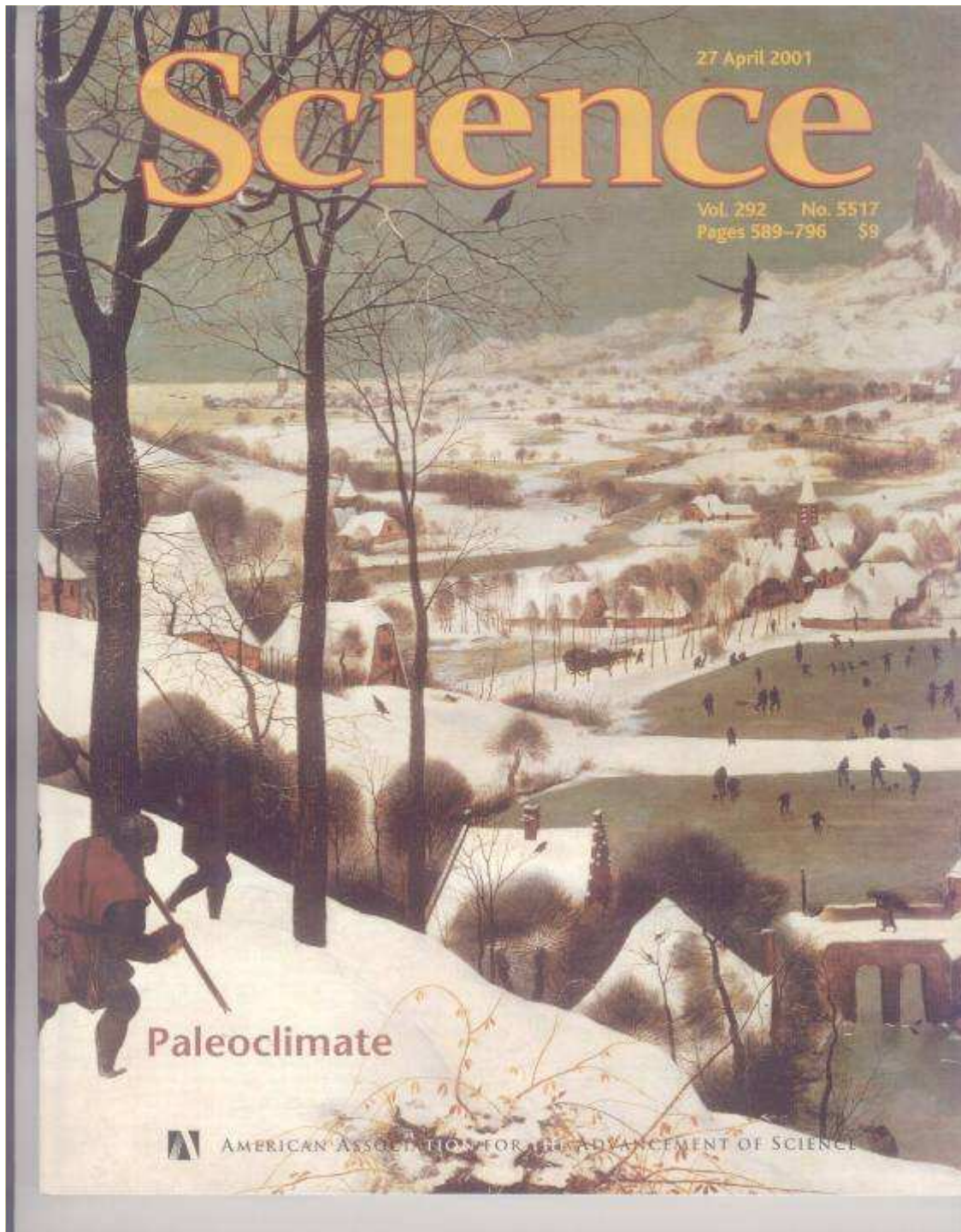
Acrophora palmata

Zmiany globalne, nauka i polityka

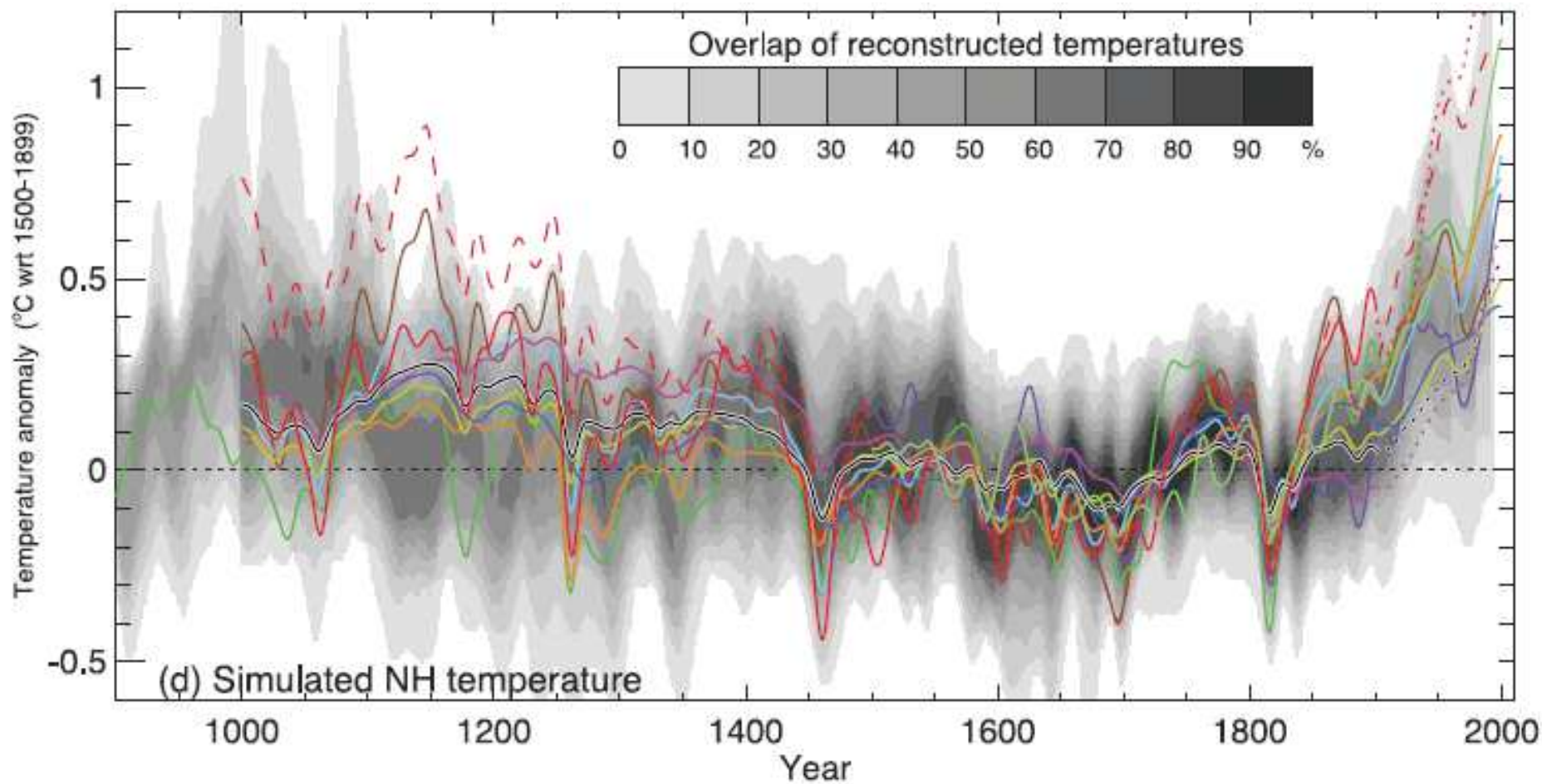
- Cykl węgla: niedomknięty (dlaczego nie?)
- Dynamika CO₂ i zmiany klimatu - „efekt cieplarniany”, „climate forcing”
- Kontrowersje; badania w toku
  - Bilans węgla - „carbon sinks”
  - Historia C i klimatu
  - Czynniki regulujące bilans C (Pp, dekompozycja)
- Paleoklimatologia
- Paleobiogeochemia
- Reakcje biosfery, sprzężenia zwrotne
- Aktywna regulacja klimatu?

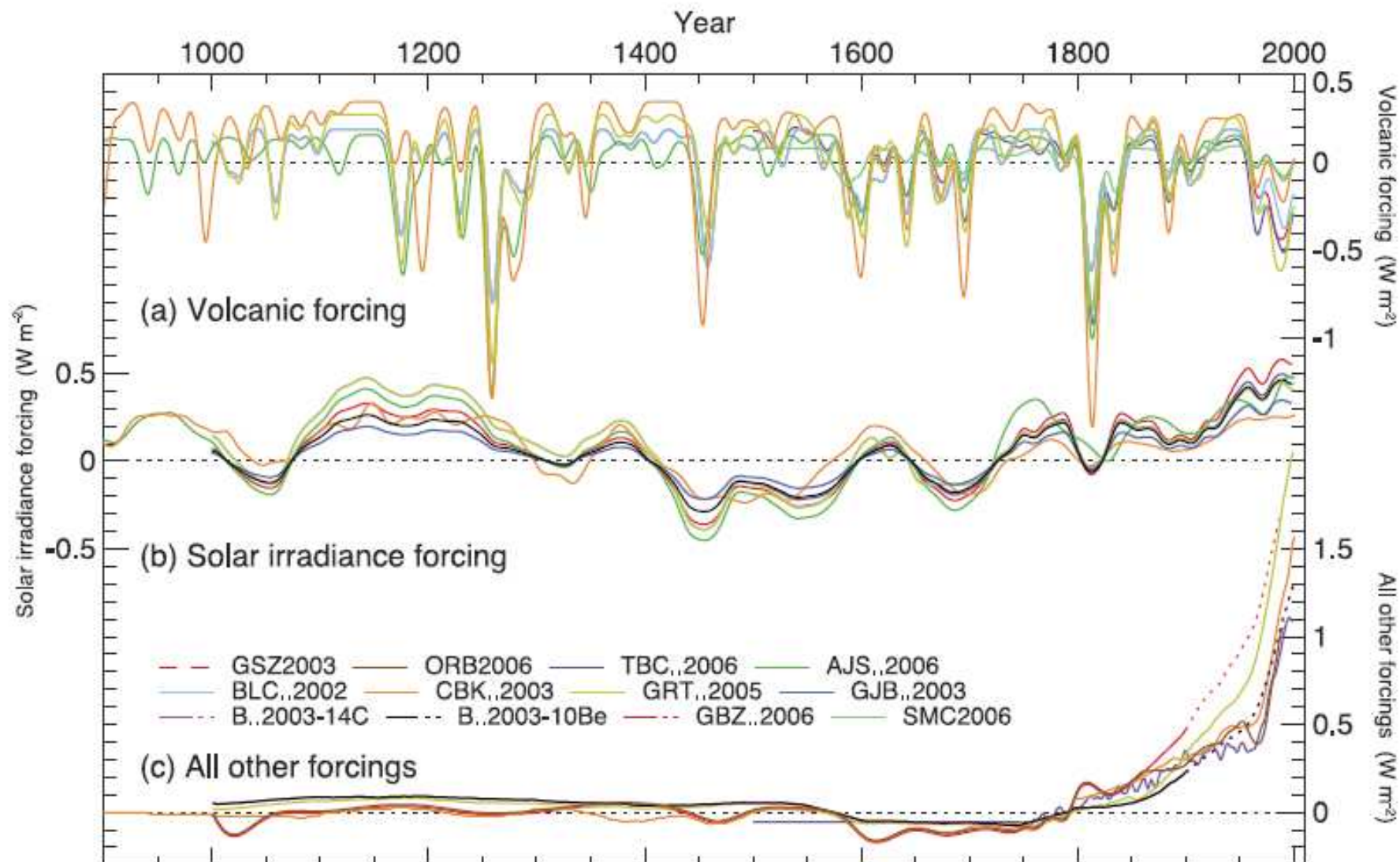

Pieter Bruegel Starszy
1565
„Myśliwi na śniegu”

GORĄCE ŚREDNIOWIECZE I „MAŁA EPOKA LODOWA” Rekonstrukcje temperatury płn. Półkuli (symulacje) Raport IPCC 2007

Czynniki wymuszające zmiany klimatu półkuli płn. (symulacje) IPCC Report 2007

February 17, 1993

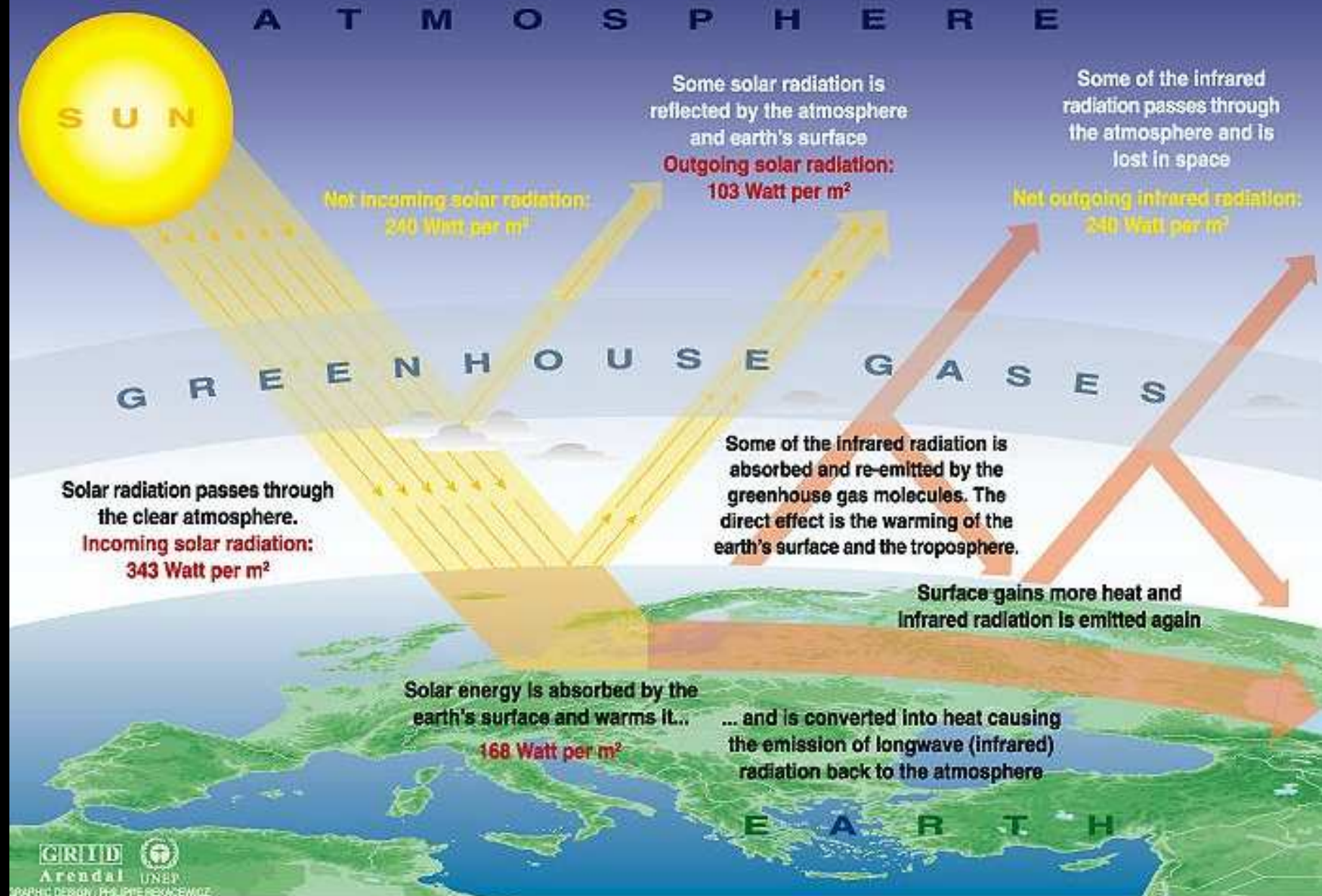
17 lutego 1993
(Landsat 5)

February 21, 2000

21 lutego 2000
(Landsat 7)

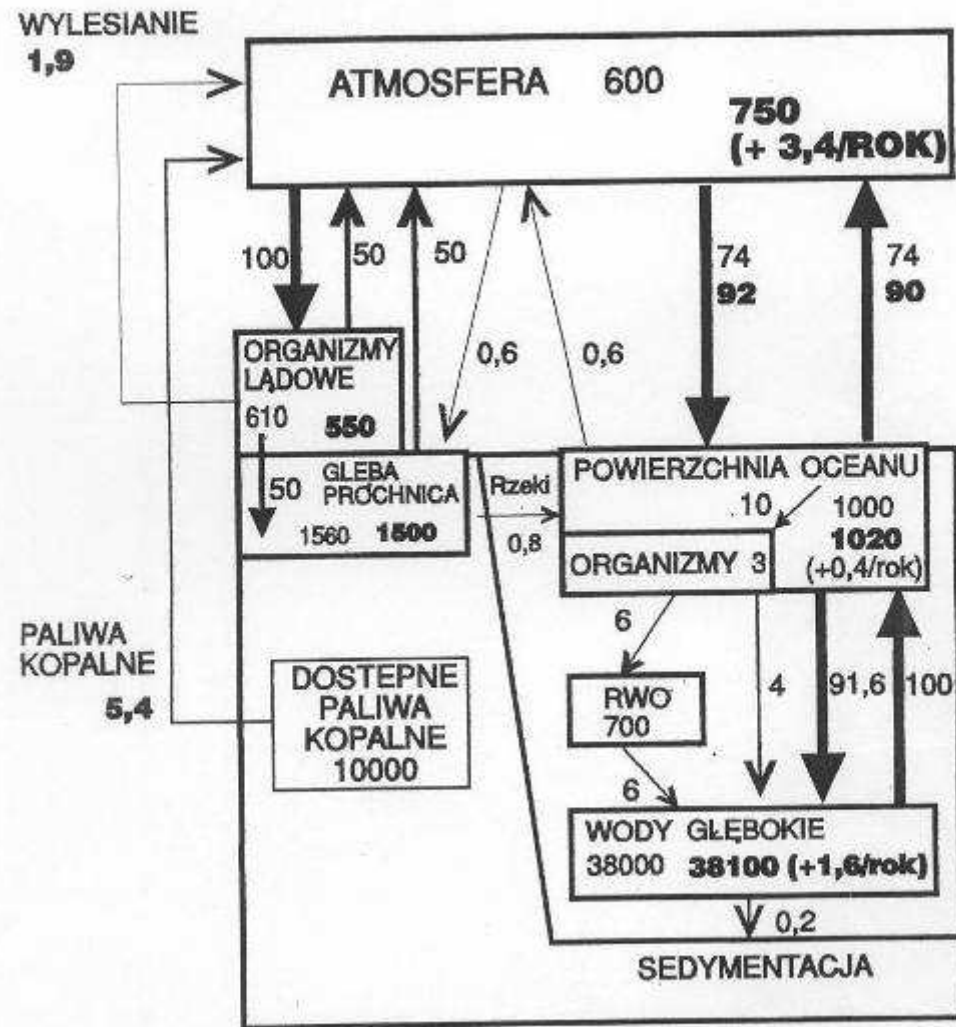
The Greenhouse effect

GRID Arendal UNEP GRAPHIC DESIGN / PHILIPPE REKACIEWICZ

Sources: Okanagan university college in Canada, Department of geography, University of Oxford, school of geography; United States Environmental Protection Agency (EPA), Washington; Climate change 1995, The science of climate change, contribution of working group 1 to the second assessment report of the intergovernmental panel on climate change, UNEP and WMO, Cambridge university press, 1996.

Obieg węgla w biosferze ($t \times 10^9$ i $t \times 10^9 \text{ rok}^{-1}$)
w epoce przedindustrialnej i w latach 1980-89 (wyfuszczony)

RWO = rozpuszczalny węgiel organiczny

C

BILANS WĘGLA W BIOSFERZE

10⁹ ton/rok

dopływy

SPALANIE PALIW KOPALNYCH	6 do 7
DEFORESTACJA I ROLNICTWO	5.5 ± 0.5
	2.5 ± 0.6

ujścia

ROZPUSZCZANIE WĘGLANÓW W MORZU	3.2 ± 0.2
	50% ?
<i>ROŚLINNOŚĆ LĄDOWA</i>	10% ?
<i>MATERIA ORGAN. GLEBY</i>	10% ?
<i>OSADY MORSKIE</i> („POMPA CUKROWA”)	30% ?
AKUMULACJA W POWIETRZU	3.2 ± 0.2

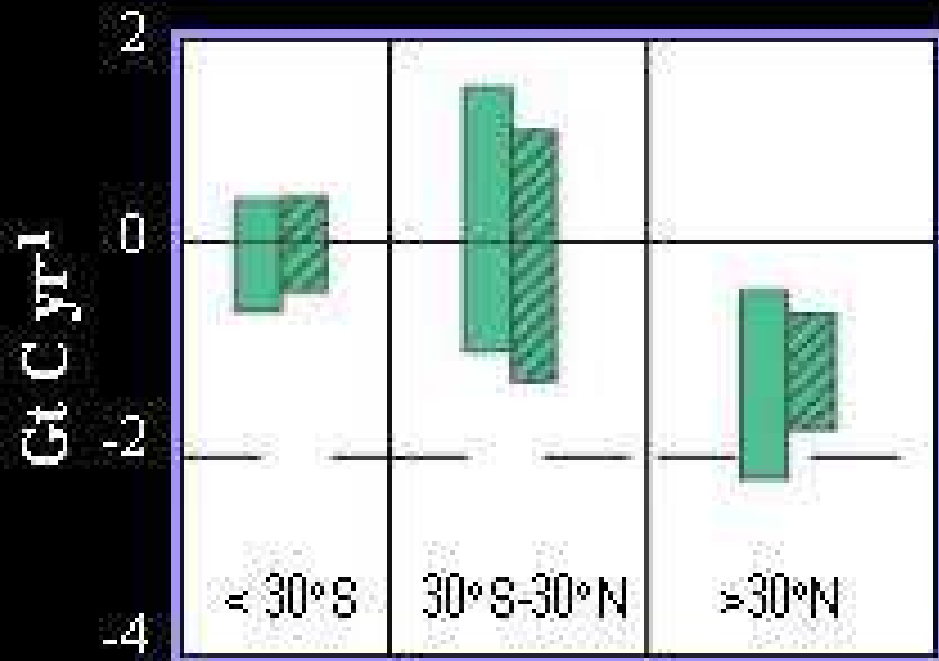

BRAKUJE

1.8 ± 1.3

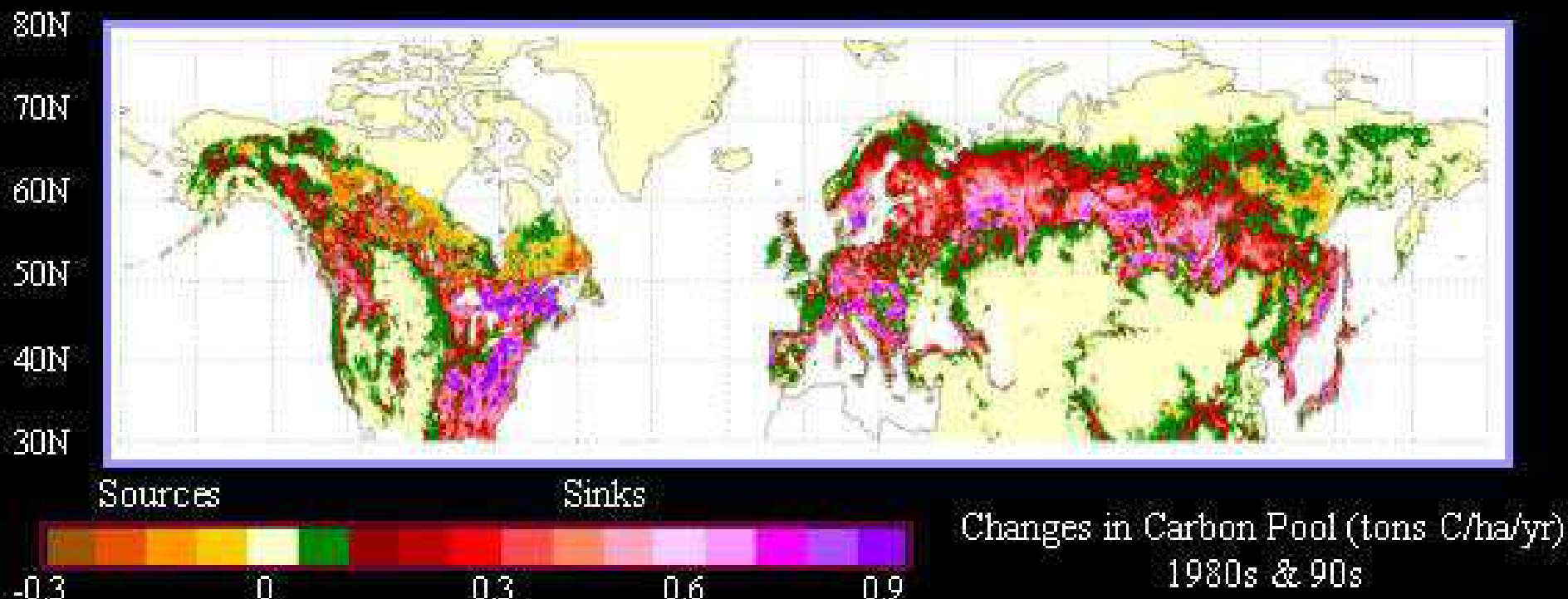
Dane wg Siegentaler & Sarmiento

(około 2.5 ?)

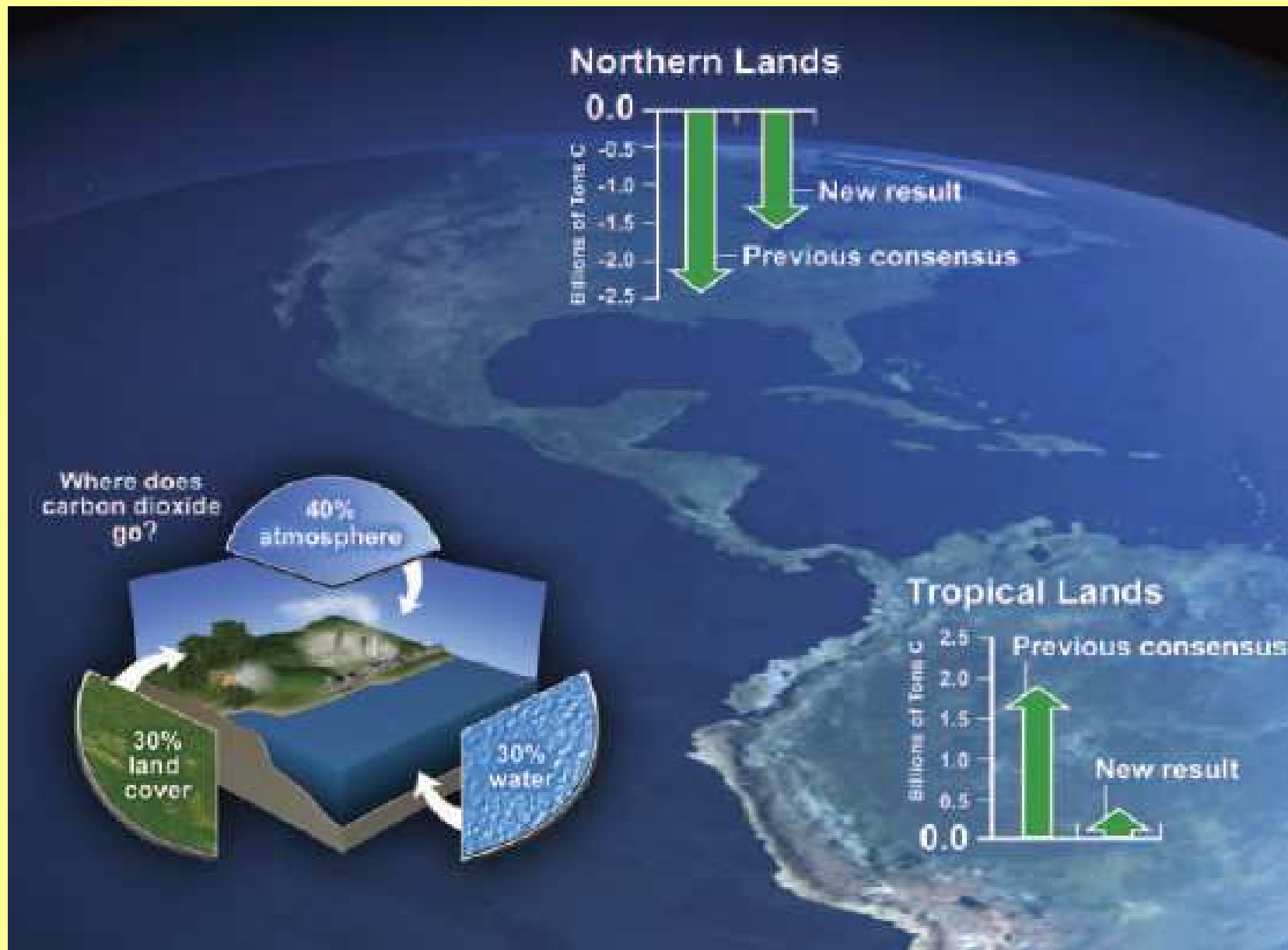
„SEKWESTRACJA” WĘGLA W LASACH PÓŁNOCNYCH

(IPCC 2001)

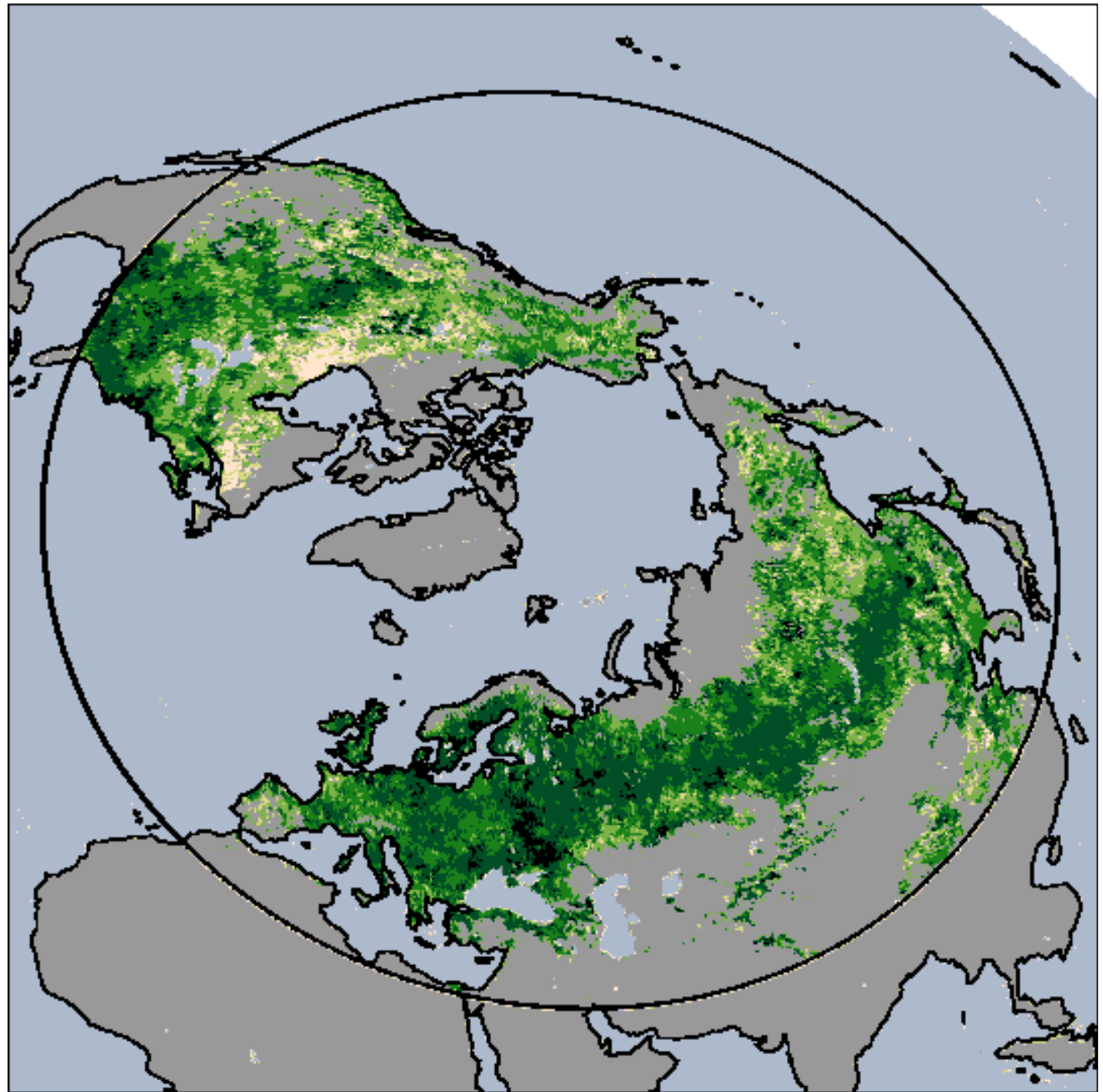

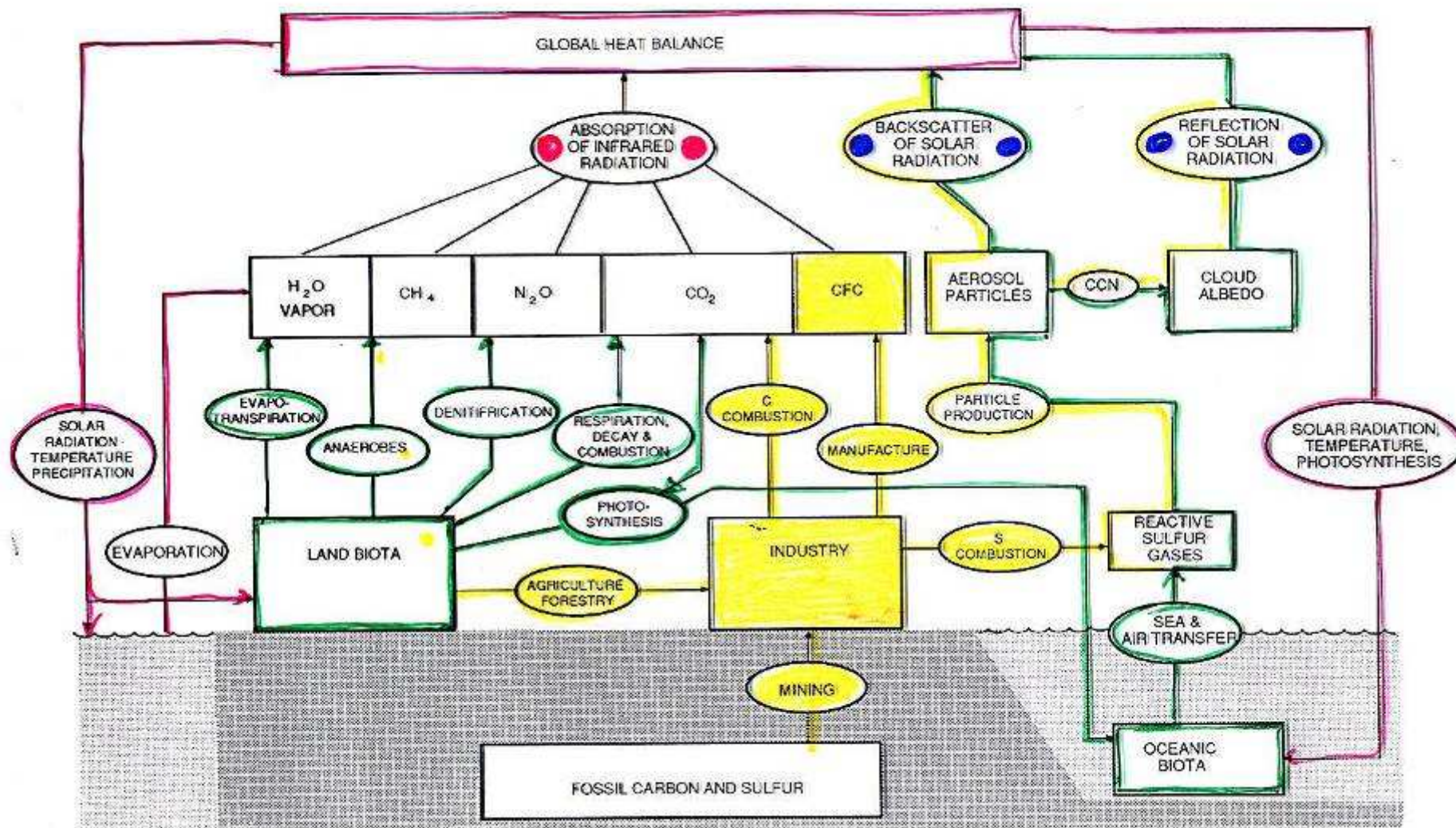
NOWE DANE (2007) o SEKWESTRACJI WĘGLA: Większa rola lasów tropikalnych

POWTARZALNOŚĆ
SYMPTOMÓW
„POZIELENIENIA”

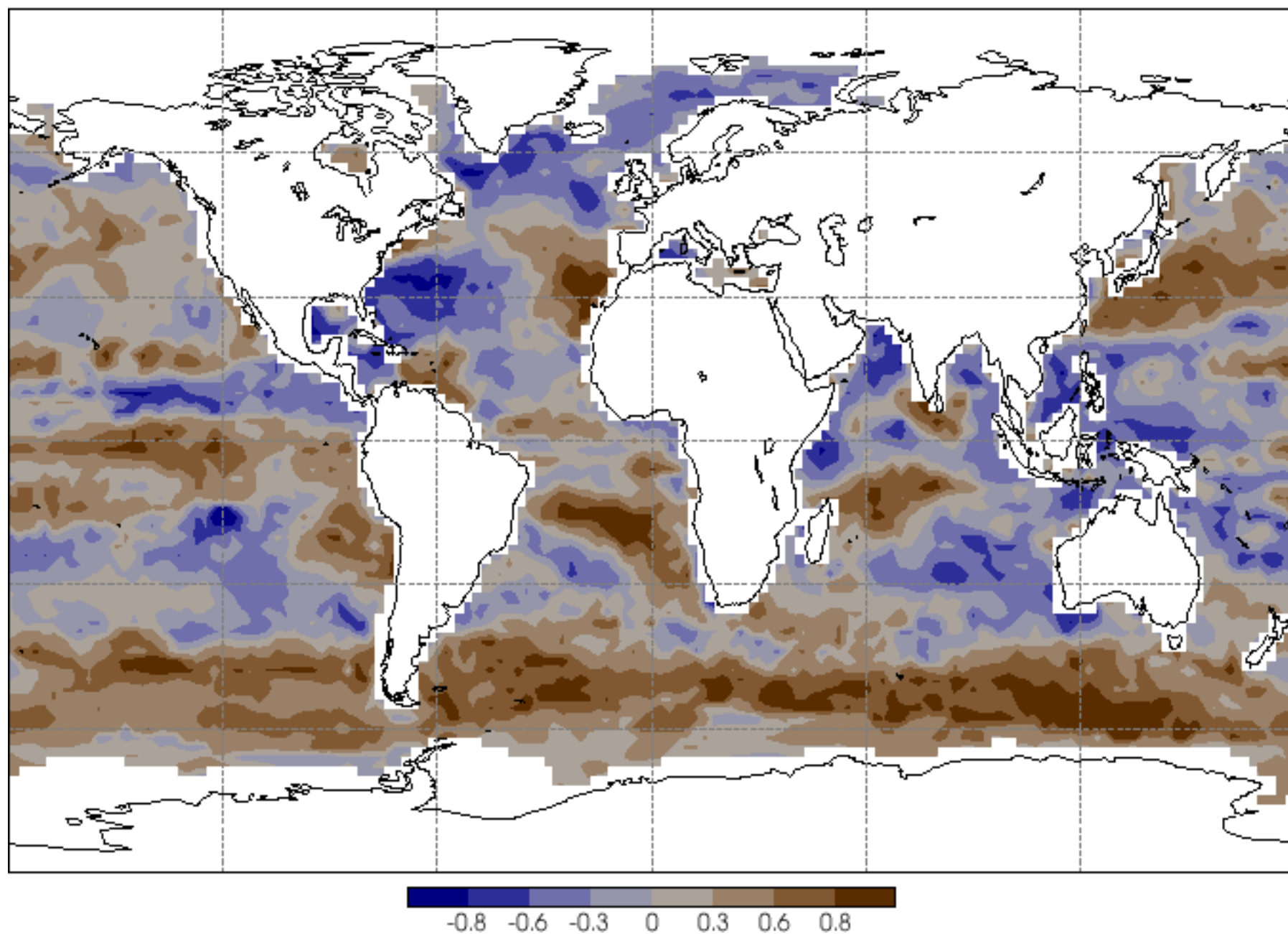

POWIĄZANIE CYKLI BIOGEOCHEMICZNYCH Z KLIMATEM ZIEMI

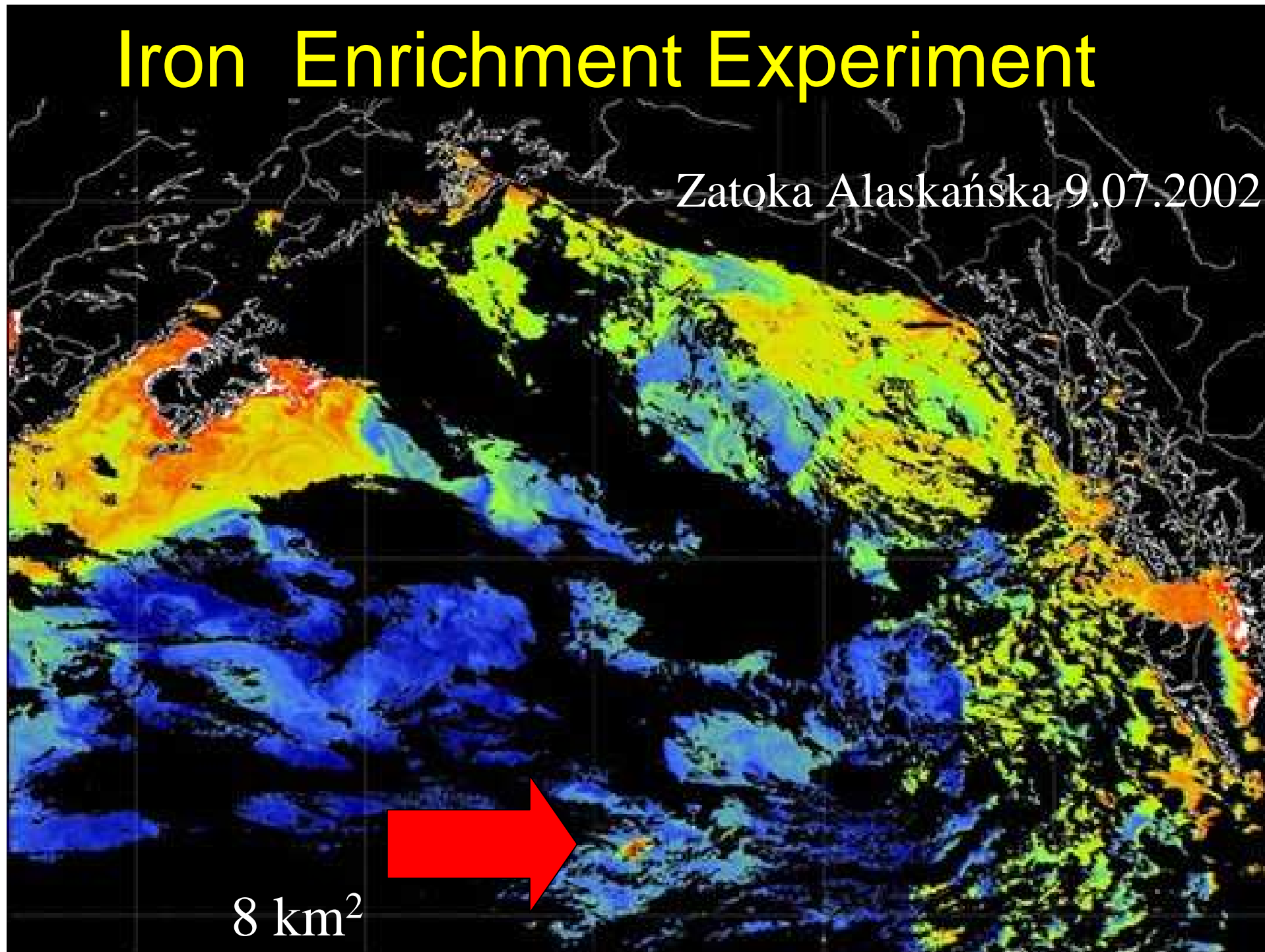
Correlation Coefficients

Climatology of Dust Deposition and SeaWiFS Chlorophyll

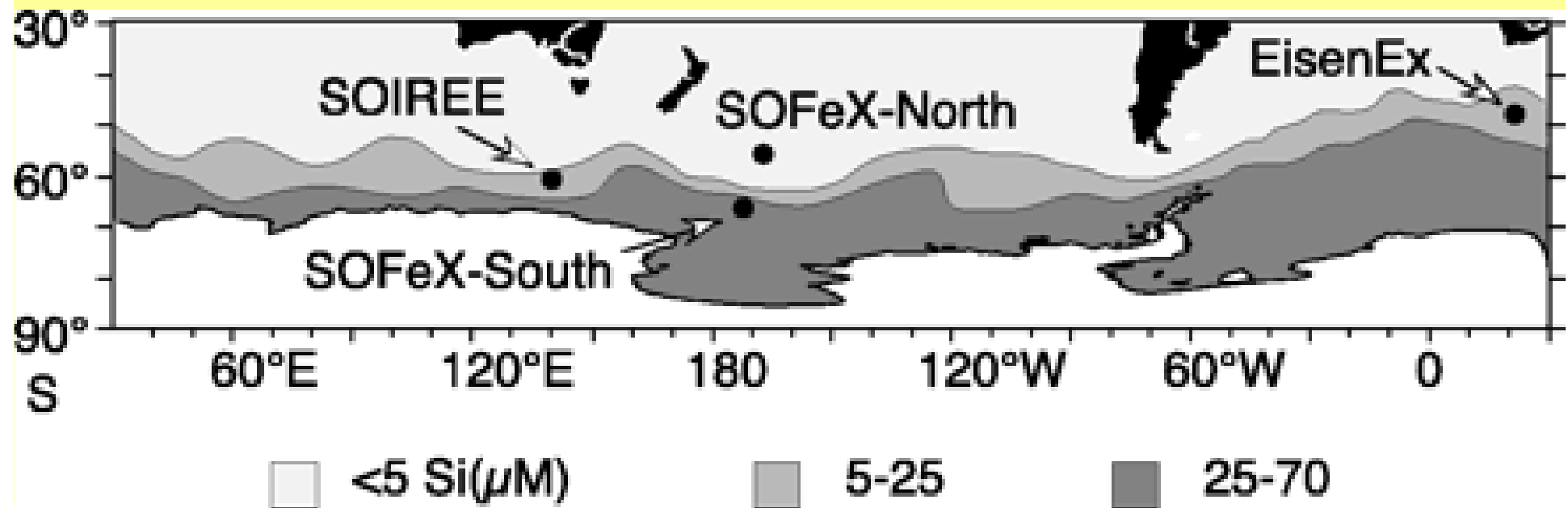
Iron Enrichment Experiment

Zatoka Alaskańska 9.07.2002

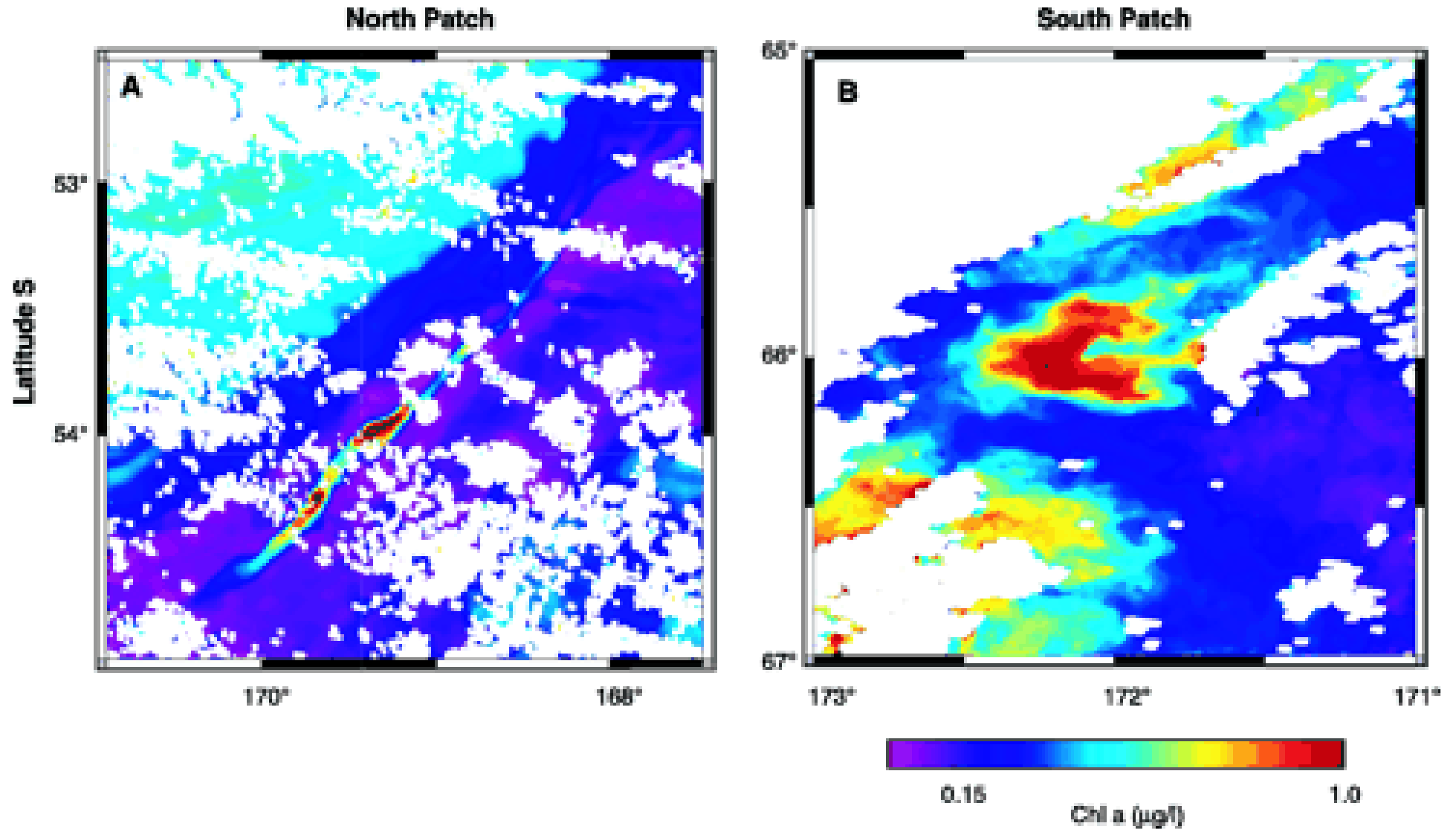
EKSPERYMENT Z NAWOŻENIEM OCEANU POŁUDNIOWEGO ŻELAZEM

Science, 16.04.2004

Obfitość Si

OBRAZ SATELITARNY (SEAWIFS) ZAKWITU PLANKTONU PO APLIKACJI Fe

Reakcja biosfery

1. Wpływ zmian klimatu na organizmy i ekosystemy
2. Możliwe sprzężenia dodatnie i ujemne

Możliwe sprzężenia dodatnie, sprzyjające dalszemu wzrostowi temperatury

1. Roztopienie lodów polarnych → zmniejszenie albedo;
2. Uwolnienie CH_4 z wiecznej zmarzliny;
3. Przyspieszenie dekompozycji → więcej CO_2 ;
4. Przyspieszenie metabolizmu roślin i zwierząt → więcej CO_2 ;
5. Zwiększenie zawartości H_2O w atmosferze.

Możliwe sprzężenia zwrotne ujemne, kompensujące wzrost temperatury

1. Szybsza ewaporacja → chmury → zwiększenie albedo;
2. Szybsza ewaporacja → zwiększone opady śniegu → zwiększenie albedo;
3. Zwiększona zawartość CO₂ → przyspieszenie fotosyntezy.
4. Wzrost zawartości aerozoli siarczanowych → zwiększone albedo [?]

Znaczenie zmian klimatu

- Muchołówki żałobne wracają do Holandii o zwykłym czasie (regulacja fotoperiodyczna), ale zmienione warunki klimatyczne w Europie zmuszają je do wcześniejszych lęgów.
- Może dojść do wymierania gatunków
- (Both & Visser, Nature 411, 17.05.2001)

CO NAS TO OBCHODZI?

- Trzeba odróżniać wpływ człowieka od zjawisk naturalnych. To jest trudniejsze, niż sądzono.
- Możemy zapobiegać tylko tym niekorzystnym zmianom, które sami wywołujemy.
- Zmiany naturalne trzeba umieć przewidywać i zapobiegać ich niekorzystnym skutkom - samych zmian zatrzymać nie potrafimy.
- Ocena znaczenia zmian globalnych dla człowieka nie należy do domeny nauk przyrodniczych, polega bowiem na przyjęciu uzgodnionego systemu wartości.

SKUTKI ZMIAN GLOBALNYCH DLA CZŁOWIEKA

- EKONOMICZNE
- ETYCZNE
- ESTETYCZNE

JAKOŚĆ ŻYCIA

(głód, migracje, wojny = HISTORIA)

- KAŻDA ZMIANA JEST NIEKORZYSTNA
- NIE MOŻNA ZJEŚĆ CIASTECZKA I MIEĆ GO NADAL
- PRZYRODA JEST OBOJĘTNA

FOURTH ASSESSMENT REPORT OF THE IPCC

Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability

Martin Parry
Co-Chair,
IPCC Working Group II

Paul van der L
Deputy Head, Technical
IPCC Working Gr

Co
to the
Intergov
Published for

Climate Change 2007 Mitigation

Edited by

Bert Metz
Co-chair Working Group III
Netherlands Environmental
Assessment Agency

Ogunlade Davidson
Co-chair Working Group III
University of Sierra Leone

Peter Bosch

Technical Support Unit IPCC Working Group III
Netherlands Environmental Assessment Agency

Rutu Dave

Leo Meyer

Contribution of Working Group III
to the Fourth Assessment Report of the
Intergovernmental Panel on Climate Change

Published for the Intergovernmental Panel on Climate Change

 CAMBRIDGE
UNIVERSITY PRESS

Climate Change 2007 The Physical Science Basis

Edited by

mon
Group I

Dahe Qin
Co-Chair,
IPCC Working Group I

Martin Manning
Head, Technical Support Unit
IPCC Working Group I

Kristen Averyt **Melinda M.B. Tignor** **Henry LeRoy Miller, Jr.**
Technical Support Unit, IPCC Working Group I

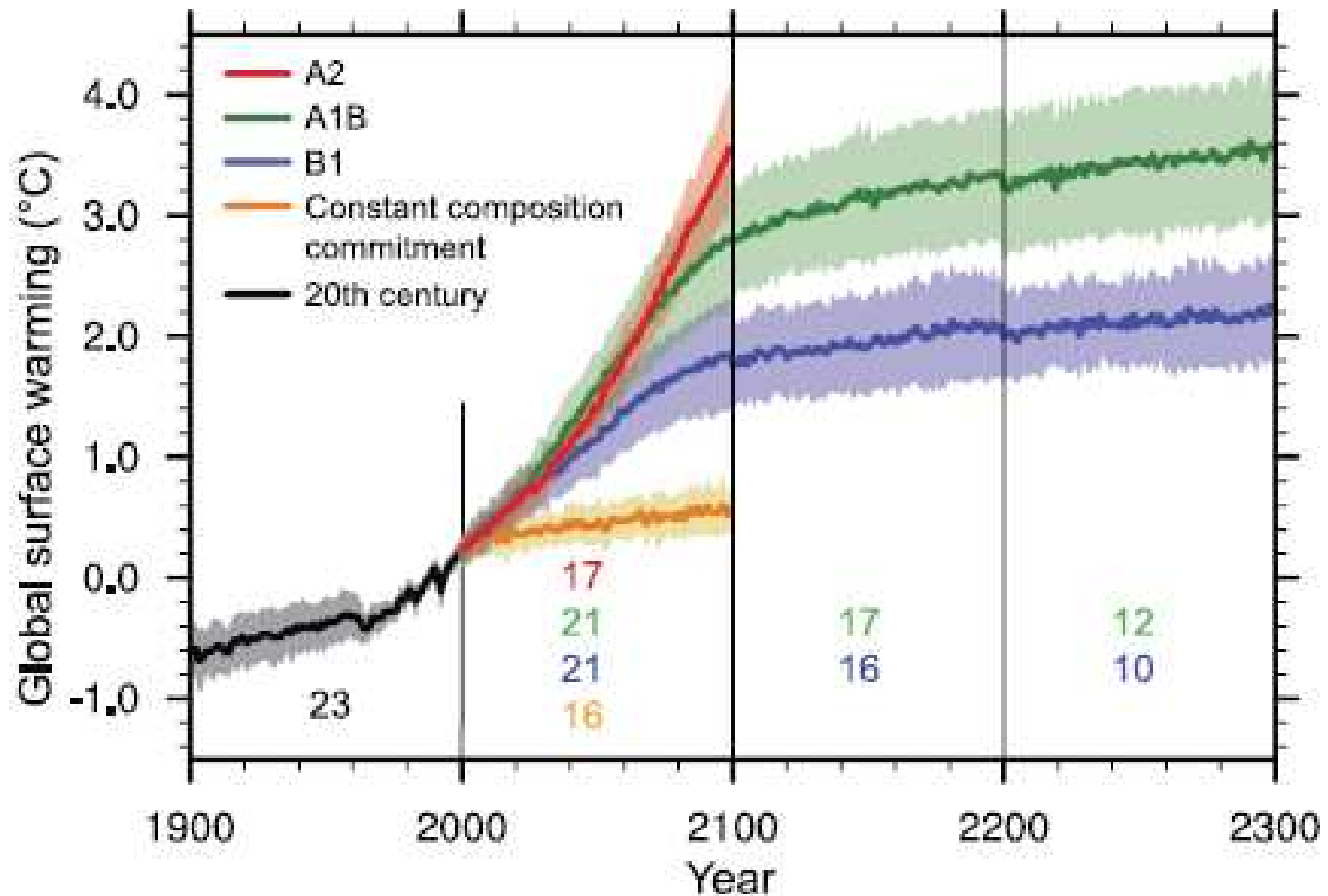
Zhenlin Chen
China Meteorological Administration

Contribution of Working Group I
to the Fourth Assessment Report of the
Intergovernmental Panel on Climate Change

Published for the Intergovernmental Panel on Climate Change

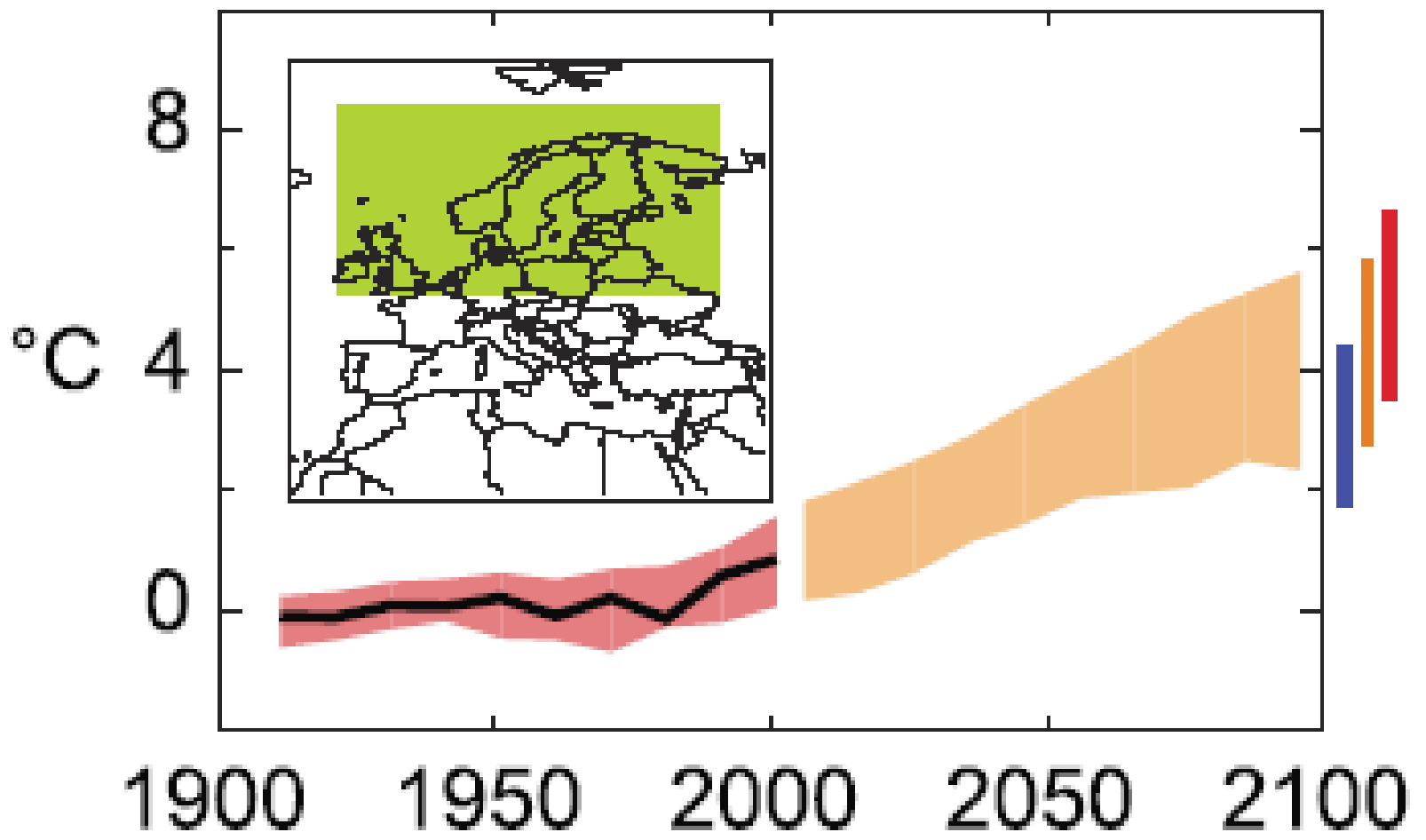
 CAMBRIDGE
UNIVERSITY PRESS

PROGNOZA ZMIAN TEMPERATURY GLOBALNEJ WG RÓŻNYCH SCENARIUSZY (IPCC 2007)

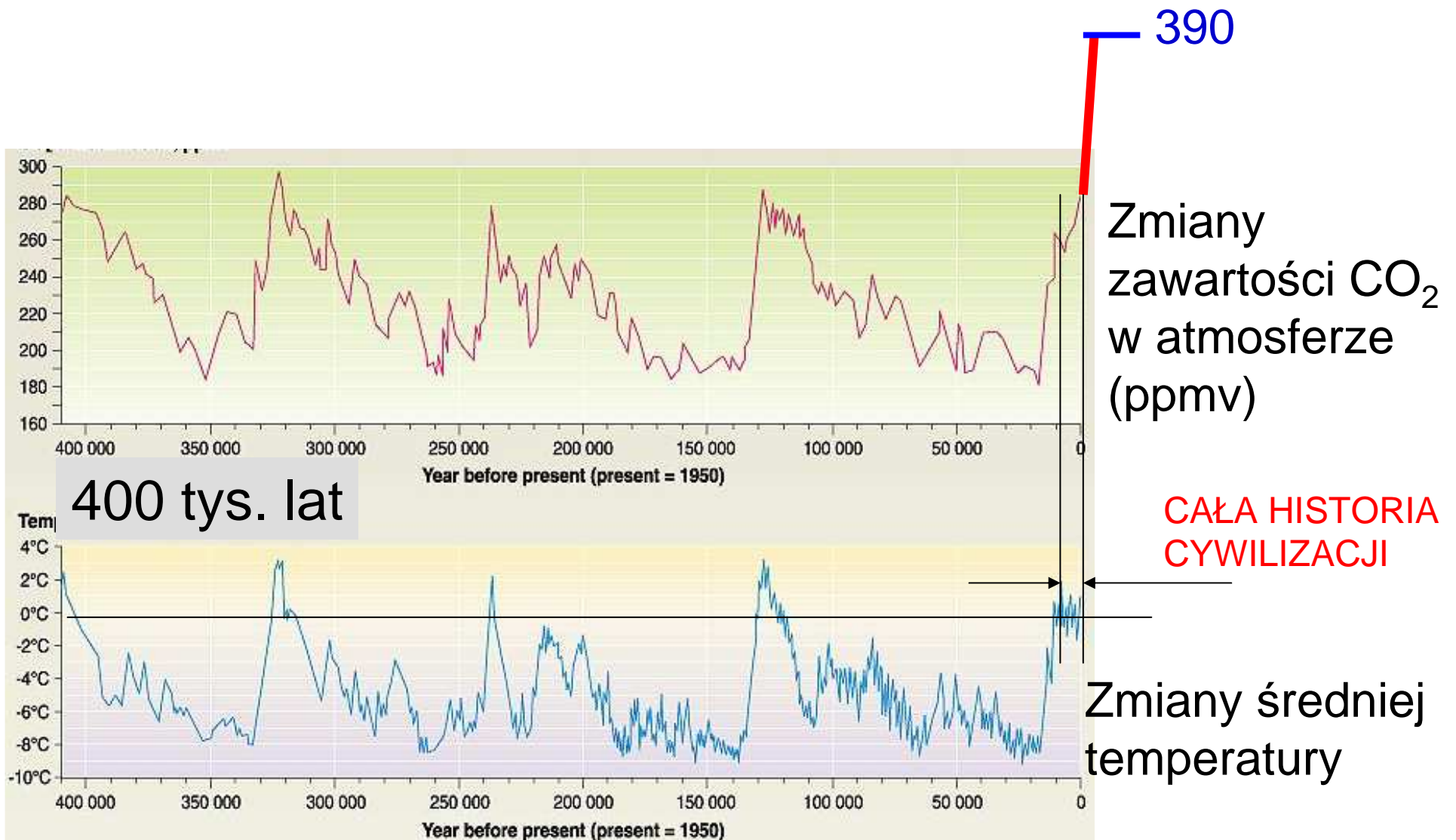

PROGNOZA ZMIAN TEMPERATURY DLA PN EUROPY (RAPORT IPCC 2007)

NEU

WNIOSKI

- Nie istniał pierwotny stan równowagi C w biosferze
- Pule CO₂ i C zredukowanego stale się zmieniały
- Nie istnieje „rozwój zrównoważony”
- Klimat Ziemi ciągle się zmieniał
- Obecne tempo zmian może znacznie przekroczyć zakres znany w historii gatunku *Homo sapiens*

